

Director: Doru STRÎMBULESCU / Redactor șef: Gheorghe GRIGURCU

Confesiusni

Revista
apare sub egida
Uniunii Scriitorilor
din România

Anul VI ○ NR. 59/60 ○ 24 pagini ○ Noiembrie - Decembrie 2020 ○ 10 Lei

Trofeul singurătății

Singurătatea necesară pentru a trage la galera unui roman; singurătatea ca apărare de mediul ostil; singurătatea ca gheară în gât pe timp de boală. Pe culmile disperării, Cioran: „Singura surpriză a singurătății este moartea” și asta după ce guști, tot în formularea lui, „aromele singurătății”.

Magda URSACHE

Acest număr este ilustrat cu lucrări de Mircea DUMITRESCU

59 / 60

Constantin TRANDAFIR / Ion Creangă, tot despre „spectacolul” receptării

Revin asupra temei poate și din cauza închipuirii mele că povestitorul nostru trece printr-un con de umbră, comparativ cu ceilalți doi mari clasici, Eminescu și Caragiale. Părea că o explicație care nu se știe cât este de justă: cititorii de azi nu mai apelează la un scriitor care nu le inspiră și *altceva* decât arta lui. El pare a rămas, dintre cei mari, singura „iluzie”. Dar, mai ales, nu prea se mai citesc cei de odinioară, contemporanii noștri se uită mai mult la ei și, ca să fim puțin sceptici, nici între ei actualii nu comunică prea mult. Lectura cărților și revistelor literare se află în criză. Nu-i doar părerea unora, ci a multor observatori. Se pune situația pe seama mijloacelor electronice.

Adversități n-a avut Creangă niciodată, precum Eminescu, Caragiale și mai toți scriitorii oricât de mari, doar opacități de estimare, mai ales în prima fază, antumă. Junimiștii l-au întâmpinat ca pe un autor „poporal”, și de scrieri de divertisment. În tot cazul, un admirabil povestitor care a reprodus aproape textual povestirile populare, o literatură spontană și primară, departe de literatura cultă. Un simplu culegător de folclor. Eminescu a avut pe atunci revelația unui genial povestitor, scriitor în toată puterea cuvântului, original nu neapărat în „materie”, ci în „modul de a spune”. Maiorese vorbea de „neasemuitul Creangă”, „cel mai caracteristic autor produs de Junimea”. Postum, etapa a doua a receptării, N. Iorga întreprinde prima interpretare critică și apasă pe ideea unui exponent „perfect” al sufletului românesc. La rândul lui, G. Ibrăileanu distinge mai clar alternativa scriitor „poporal”-scriitor cult: „Homer al nostru”, care a scris „epopeea poporului român”, „scriitor prin excelență popular și prin excelență epic”. Tot acum, Mihail Sadoveanu plusează: „O înfinită finețe, un artist atât de aristocratic și de cult”. Pornind de aici, unii (mai abtirit și mai încoace, George Munteanu) au ajuns să vorbească de o erudiție în sensul propriu al cuvântului, comparându-l pe Creangă cu Kant. De aceea Vladimir Streinu și-a axat studiul pe combaterea „cărțurării” și articularea „conștiinței de artist”. Francezul Jean Boutière, autorul primei monografii consacrată lui Creangă, vede un „folclorist” dublat de un artist original, care introduce un element esențial: *viata*. Suntem deja în faza a treia a receptării marelui povestitor, care culminează cu interpretarea călinesciană. Creangă e un scriitor „cult” în accepția culturii populare. „Creangă e un mare prozator și numai cititorii de mare rafinament îl gustă cum se cuvine”. Cel mai interesant eseu este cel al lui B. Fundoianu, *De la Nică a lui Ștefan la Mallarmé*. Povestitorul nostru trebuie privit prin rimbaldiana „magie a

limbajului” și mallarmeana „alchimie a cuvântului”. Just.

Trebuința de a-l citi/reciti pe Creangă vine mai curând din trebuința de a-i reconfirma vigoarea inalterabilă și de a ne auto-verifica. O operă atât de vie ne poate implica total prin dialogismul ei generos, dar și prin gradul de receptivitate al cititorilor. De aceea, a propune un „alt Creangă” presupune, în definitiv, o reviviscență a pulsului nostru. Pentru aceasta, nu-i potrivită căutarea cu orice preț a „ineditului”, confecționarea unei imagini radical schimbate, pentru că o astfel de „operație estetică” ar deforma, grotesc, originalul. Dar se impune o altă deschidere, o nouă adevăre și, astfel, chipul cel adevărat se descoperă îmbogățit, pe măsura privirilor noastre îmbogățite.

Unicitatea lui Creangă se arată cu adevărat numai punându-l în relație cu lumea lui și cu lumea cea mare. Individualități puternice, precum autorul *Amintirilor din copilărie* și autorul lui *Gargantua și Pantagruel* sunt deopotrivă spirite ale vremii și spirite ale lumii, artiști ai lumii. Îl redescoperim pe scriitorul nostru, în primul rând, în *arta sa*, care deține privilegiul de a transgresa „natura umană în ipostaza ei istorică ce se numește poporul român”, dar și natura umană în ipostaza ei universală. Cea mai potrivită interpretare a operei lui Creangă pare, la ora actuală, cea prin grila marelui *spectacol al lumii*: teatrul lumii, jocul lumii, paradigma festivității, spiritul carnavalesc, cu corolarul lor - „cultura populară a răsului”. Privire care nu va cuteza să ignore scriitorul cu o identitate inconfundabilă; ba, există speranța că el va ieși mai uman și mai neasemuit. Spectacolul lumii? Încă Aristotel se referea special la acest factor definitoriu al existenței și al artei, ca să nu mai vorbim de modernii care și-au consolidat criteriile privind îndărăt cu secole ca să înțeleagă mai bine prezentul și viitorul. Între aceștia, pot sta drept „modele și exemple”, în „ecranizarea” teoretică, Mircea Eliade, G. Durand, E. R. Curtius, J. Huizinga, R. Caillois, V. Zumthor, Eugen Fink și, cu deosebire, Mihail Bahtin. „Roiurile de citațiuni” sunt obligatorii, precum la povestitorul însuși, precum la G. Călinescu. Nu e pedanterie, nici neputința de a lua treaba pe cont propriu. Singurul motiv este acela de a crea „ambianța” propice unui banchet, așa cum pretinde un „mare spectacol al lumii”. Humuleșteanul nostru s-a înminunat în fața acestei lumi („din toată lumea”, „o mulțime de lume”, „lume, lume și iar lume!”), și în acest „context” trebuie văzut, în umanitatea și unicitatea lui.

Există, categoric, scriitori care nu se supun eroziunii timpului și răspund mereu exigențelor receptării.

CUPRINS:

Constantin TRANDAFIR / Ion Creangă, tot despre „spectacolul” receptării / 2

Gheorghe GRIGURCU / Pagini de jurnal / 3 - 4

Adrian Dinu RACHIERU / Constanța Buzea, în cercul suferinței / 5

Liviu Ioan STOICIU / Poezie / 6

Viorica GLIGOR / Despre artă, dragoste și prietenie / 7

Petru URSACHE / Lecția „Convorbirilor” / 8

Magda URSACHE / Trofeul singurății / 9

Constantin TRANDAFIR / Alte câteva cuvinte despre Jurnal / 10

Ion Popescu-BRĂDICENI / Dan Cristea și faptul de a scrie ... / 11 - 12

Lucian GRUIA / Lăcrămioara Stoenu – Tenerife via ortopedia / 13

Aureliu GOCI / Eminescu la apogeul vieții și creației / 14

Lucia NEGOIȚĂ / Poezie / 15

Claudia VOICULESCU / Ilinca Dumitrescu / 16

Olimpia IACOB / Traduceri. Molly VOGEL / 17

Adrian Dinu RACHIERU / Gheorghe Tomozei, un calofil / 18

Dan CULCER / Corespondență păstrată de Securitate (II) / 19 - 21

Olimpia IACOB / Tom DOCHERTY / 22

Dalina BĂDESCU / Ucigând balaurul / 23

Gheorghe GRIGURCU / „La sfârșitul anilor '60”

O rice putere autentică e în același timp o cucerire și un sacrificiu (ultimul prin responsabilitățile și implicit prin riscurile ce și le asumă). Cu cât e mai mare o putere, cu atât și aspectul său sacrificial are o pondere mai mare. Puterea lui Dumnezeu putând fi interpretată ca un sacrificiu maxim. Audiența de care se bucură un autor constituie de asemenea o formă de putere deloc neglijabilă.

Senectute. Cu cât înaintezi în vîrstă cu atât capeți o încredere paradoxală în prezent, adică în copleșitoarea sa nesiguranță, în inconsistența, în labilitatea sa.

Adevărata profunzime se joacă cu sine însăși. Uneori pare surizător-superficială, aidoma unui adult care se adresează unui copil.

„Simpla bănuială că subconștientul ar fi Dumnezeu – că Dumnezeu ar trăi și ar vorbi în subconștientul nostru, te-a exaltat. Dacă reieși, avînd în vedere ideea de Dumnezeu, toate gîndurile împrăștiate aici despre subconștient, vei modifica întregul tău trecut și vei descoperi multe lucruri. Mai ales cercetarea ta asupra simbolului se va ilumina de un conținut cu totul nou” (Cesare Pavese).

Senectute. „Pasiunile, spune Chamfort, ne ajută să trăim”. Oare ne ajută în aceeași măsură să și murim?

Ascetismul geometriei: punctul.

E atât de sincer, încît nu pregetă a-și ucide adversarul.

„Pentru prima dată după o jumătate de mileniu cele douăsprezece tapiserii realizate de Rafael au fost expuse pe pereții Capelei Sixtine în unul dintre evenimentele organizate pe plan mondial în 2020 pentru a comemora împlinirea a cinci secole de la moartea artistului. «Au fost concepute pentru acest spațiu și ne-am gîndit că aceasta este cea mai bună manieră de a-i aduce un omagiu», a declarat Barbara Jetta, directoarea Muzeelor Vaticanului, citată de Reuters și Agerpres” (Historia, 2020).

Impus sau asumat prin proprie voință, sacrificiul nu rămîne același sacrificiu, cîmp energetic transcendental?

Există neîndoios o vanitate a modestiei. A. E.: „De ce ai în vedere doar modestia? N-am putea vorbi de vanitatea oricărei virtuți?” Da, însă cea a modestiei ilustrează antinomia perfectă.

Poet. Se dezlipește dificil de locul comun, astfel cum ar dori să desfacă un timbru de pe un plic, cu degete sfîngace, rupîndu-l în cele din urmă.

Butaforie. Din recuzita a ceea ce nu știi te străduiești a construi o imagine cît mai de efect a ceea ce știi.

Peste 3000 de viețuitoare de pe întregul glob sunt în prezent amenințate cu dispariția, între care tigru bengalez și elefantul asiatic.

A. E.: „Recunosc. Instanța în fața căreia vorbești acum e una inferioară. Dar n-ai altă alegere. Vorbește în fața ei ca și cum ai vorbi cu tine însuși.”

Senectute. Nu te poți rupe de ființele, obiectele, împrejurările „mici”, pentru că nici ele nu s-ar mai putea rupe de tine. O copleșitoare empatie reciprocă, în umbra protectoare a celor „mari”.

„Știința este azilul de bătrîni sau mai degrabă tărîmul succesului pentru gloată, iar ea e deschisă oamenilor celor mai obtuzi din punct de vedere intelectual și moral. Ocupîndu-se cu știința, omul poate să nu fie conștient de ce face, numărînd gîngăni sau enumerînd cărți și transcriind din ele ceea ce corespunde unor teme alese, poate să nu gîndească deloc, sau să nascocască o teorie oarecare în acel domeniu mort și inutil, și să fie pe deplin încredințat că face cea mai importantă treabă din lume” (Tolstoi).

Stilul textual: o muzicalitate a ochiului.

Pe X, trecutul nu-l interesează. Viitorul nici atât. Prezentul contează doar în măsura în care îi îngăduie un comeraj copios. Eseișt cu bunăvoință de mîna a doua, o asemenea practică reprezentînd pentru el unicul mod în care se poate echivala cu sine. Cinismul e forma sa de lirism blocat.

„Nimeni nu poate avea dreptate împotriva furiei stăpînului și

lacrimilor unui copil” (proverb japonez).

Senectute. Patetismul lucrurilor care pleacă, patetismul egal al celor ce rămîn.

Obîrșia pragmatică, telurică a termenului cultură. Cicero l-ar fi utilizat cel dintîi în înțelesul actual, pornind de la verbul latin *colere*, a cultiva pămîntul.

„Lăcomia te poate lăsa fără aripi. A învățat, la propriu, această lecție o bufniță care s-a înfruptat fără măsură din șoareci sălbatici. A fost găsită sănătoasă tun, dar nemișcată, într-un șanț din Stonham Aspal, Marea Britanie. Motivul: era obeză, după cum au constatat specialiștii de la un centru pentru salvarea păsărilor. Cu efort și disciplină, pofticioasa a slăbit 20-30 de grame și, în câteva săptămîni, a fost eliberată pe cer” (Dilema veche, 2020).

Dintr-un film: „Poveștile interesante răsăr totdeauna acolo unde te aștepți mai puțin”.

Primejdia dorinței: iluzia.

Confesiunea lui E. U., coleg de facultate pe care nu l-am văzut de multă vreme: „Viața mea? E ca și cum aș fi umblat tot timpul îmbrăcat cu un sacou prea lung și cu pantaloni prea scurți”.

Lipsa de măsură a copacului ce s-a prăbușit brusc, nelăsîndu-i frunzei sale șansa de-a cădea lent, grațios, cu subtext.

Prezentul versatil: un simbol consolator al vieții trecătoare.

Claritatea obosește mai devreme ori mai tîrziu. Ea stimulează în chip benefic negurile, așa cum bolta luminoasă a amiezii atrage seara.

A. E.: „Libertatea ca o revoltă împotriva opresiunii. Dar și libertatea ca un mod de-a nu mai percepe opresiunea”.

„Trebuie să ne hotărîm să introducem în gîndire distincția necesară între o filosofie a evidenței și o filosofie a preferinței. Cu alte cuvinte, putem ajunge la o filosofie ce repugnă spiritului și inimii, dar se impune. Astfel, filosofia mea de evidență este absurdul. Dar asta nu mă împiedică să am (sau mai exact să cunosc) o filosofie de preferință: Ex.: un echilibru just între spirit și lume, armonie, plenitudine etc.... Un gînditor fericit este cel care își urmează înclinarea – un gînditor exilat este cel care și-o refuză – de dragul adevărului – cu regret dar și cu hotărîre” (Camus).

Nu poți realmente realiza viața dacă nu ai iluzia vieții. Șansa ta de a fi concomitent în ceea ce ar putea fi și în ceea ce n-ar putea fi.

Refuzul a ceea ce este mereu aproape și la îndemînă cum o manifestare indirectă împotriva a ceea ce este departe și te refuză.

„Cel ce s-a învrednicit să se vadă pe sine este mai presus de cel ce s-a învrednicit să vadă îngerii” (Sf. Isaac Sirul).

Nu-ți poți cu adevărat dărui ție ceea ce nu-l poți dărui lui Dumnezeu.

După ce a trecut momentul fast, zadarnic încerci a reconstitui, cu vinovată întîrziere, însemnarea pe care voiai a o așterne. Nu mai poți regăsi declicul emoției în cauză, nici cuvintele ce-ți dădeau impresia a se înlănțui satisfăcător. Obiectivitatea lor părea să depășească subiectul ezitant, dar acum acesta e și mai sfînjinit. A absorbit certitudinea expresiei ca și cum un ins lipsit de scrupule și-ar fi însușit un bun care nu-i aparține.

„Dacă vrei să fii cunoscut și să nu cunoști, vegetează într-un sat; dacă vrei să cunoști și să nu fii cunoscut trăiește într-un oraș” (Charles Caleb Colton).

„Un bărbat din București, în vîrstă de 111 ani, a fost declarat, de Guinness Book, al treilea cel mai longeviv bărbat din lume. Care e secretul longevității? – s-a întrebât presa. O fi aerul din Capitală. Vorba aia, ce nu te omoară te face mai puternic” (Dilema veche, 2020).

Jubilațiile tale reale sunt cele de care aproape nu-ți dai seama și pe care nu ești tentat a le recunoaște decît tîrziu și cu sfială.

Recitesc, într-o nouă ediție, Jurnalul lui Mihail Sebastian. Ar fi

fost oare cu puțință o integrare a autorului tînr care mai avea cîteva luni de trăit în „rotirea de cadre” scriitoricești către „realismul socialist”? Puțin probabil, luînd în considerare dezamăgirea pe care, după un moment de euforie a „libertății”, nu pregetă a o consemna nu mai tîrziu decît la 31 august 1944. Loialitatea sa intimă pare a coincide cu cea publică. „Mă felicit că experiența mea la România liberă s-a terminat repede, înainte de a-mi fi angajat acolo semnătura. Ar fi fost imposibil să lucrez sub un regim de comitete secrete. Imbecilitatea doctrinară e mai greu de suportat decît imbecilitatea pură și simplă. Pătrășcanu mă atrăgea prin ce este uman în el. Cînd, acum patru săptămîni, la ferma lui Ulea, ne-am înțeles asupra gazetei, nu pot spune că nu regretam în anumită măsură că mă întorc în jurnalism. Dar primeam situația în măsura în care îmi dădea urgent posibilitatea să spun tare tot ce am tăcut, scrișînd, timp de cinci ani. În trei zile, după năvala lui Graur și a bandei lui, am înțeles că intru într-o redacție terorizată de conformism. Nu, nu. Mai bine scriu piese de teatru”.

Și tot Mihail Sebastian relatează un episod al comportării soldaților sovietici „eliberatori”, cu un ultim rest de sentimentalism contrariat: „Aseară, pe cînd mă întorceam de la teatru, unde jucaseră 3 spectacole, Nora și Mircea au fost atacați de un soldat rus. Cu revolverul la tîmpla Norei, le-a luat o sută de mii de lei și... un ceas. Tocmai pe ei i-a găsit. Sunt mii de oameni care ar merita o asemenea întîmplare (Ghiolu, Kazazian...). De ce Nora și Mircea?”.

La sfârșitul anilor '60, treceam adesea pe străzile bucureștene alături de Ion Sofia Manolescu. Întîlnindu-ne într-o zi, Ury Benador zice: „Vă văd nedespărțiți. Dar oare cum scrieți? Unul pe spinarea celuilalt?”

Senectute. E ca și cum te-ai afla la o ședință plicticoasă, interminabilă.

În termenii lui Aristotel, amintirea e „deliberativă” nu doar prin proiecția sa în viitor, ci și retrospectiv, atitudinea „judiciară” pe care filosoful o rezerva trecutului căzînd în lotul memoriei.

„Poveste de necrezut din Australia! O femeie și-a udat planta iubită timp de doi ani pînă și-a dat seama că este artificială. O iubea la nebunie și o îngrijea cu cea mai mare atenție, necăjindu-se pentru că nu creștea. (...) În cele din urmă s-a gîndit să-i schimbe ghiveciul, că poate nu avea loc să se dezvolte. Așa a descoperit că era de plastic și că a fost înșelată de persoana de la care a cumpărat-o.” (Click, 2020).

A admira înseamnă a situa obiectul admirației la o oarecare distanță de tine, a-ți „sacrifica” impulsul absorbant al intimității în favoarea acestuia. De unde distincția dintre admirație și iubire. Admirația include un scepticism al iubirii.

„Filosofia progresaază nu devenind mai riguroasă, ci mai imaginativă” (Richard Rorty).

Ironia: o uimire care și-a pierdut ingenuitatea. A. E.: „Zi mai curînd asemenea unui copil rău care se strîmbă la cei mari, injurî, sparge obiecte”.

Ficțiune similitetică, amintirea e adevăr sau minciună? A. E.: „Dacă vrei, e și una și alta, dacă vrei, nu e nici una nici alta”.

„Este cel mai inteligent cîine din lume! Chico, un ciobănesc german în vîrstă de un an, a mers pe jos 1,6 km. pînă la prima secție de poliție pentru a anunța că s-a pierdut de stăpînul lui. Dulăul, extrem de inteligent, avea la gît o lesă dotată cu un dispozitiv GPS și cu un microcip de identificare. Incidentul a avut loc la 11 februarie în Odessa, Texas, SUA. «Am crezut că vrea să-și depună CV-ul pentru un post la garda canină», a glumit unul dintre agenții care s-a trezit cu Chico la ghișeu. El a fost dus cu mașina poliției la stăpînul lui, Edward Alvarado, la ora 3,30 noaptea, cînd acesta din urmă dormea și habar nu avea că Chico plecase din ograda lui” (Click, 2020).

Se pare că nu-ți dai seama suficient de un fapt. În fiecare zi, în fiecare ceas, în fiecare clipă, joci definitiv șansele acelei zile, aceluia ceas, acelei clipe. Nu le poți amîna, relativiza, anula, astfel cum nu-ți poți schimba identitatea. Rămîi captivul a ceea ce se petrece odată pentru totdeauna.

Norocul său e că mulți semeni îi privesc persoana ștersă fără a o vedea.

Continuare în pag. 4

Urmare din pag. 3

„Dickens spunea: «Trebuie să ucidem trecutul». În jurul vârstei de cincizeci de ani, aprinde un foc mare în care își aruncă toată corespondența ce conținea, se pare, scrisori deosebit de importante. Totul arde. Rămîne un morman de cenușă fierbinte în care cei doi băieți ai săi pun ceapă la copt” (Julien Green).

Timpul așteptărilor (fie și neîmplinite) nu este un timp al suspendării, ci al fertilității ființei. Căci așteptarea poate fi ea însăși un rod al spiritului.

„O revoltă în genunchi împotriva vieții”

Senectute. Uneori inexistentul devine familiar-fabulos concurînd cu succes existentul.

Am găsit într-un articol al unei poete contemporane o formulă ce mi se pare foarte nimerită pentru a-i caracteriza propria-i producție: „sună demodat și tragicomic, ca o doamnă cu pălărie de voal, așteptînd să sosească iaurtul”.

Viața e aidoma unei cărți ale cărei pagini reprezintă diversele episoade ale acesteia. Crezi că recitîndu-le te-ai putea oricînd reintegra în acele trăiri, le-ai putea continua tu, cel de acum, dar nu mai ai la îndemînă cartea. O cauți cu asiduitate, dar nu mai poți da de urma ei.

„Înainte de timpurile cunoscute, înainte de-a se fi înălțat lanțurile muntoase ale timpurilor istorice, trebuie să fi domnit pretutindeni un timp al plenitudinii care nu lăsa loc istoriei. Și dacă viața nu avea să se verse în istorie, nici cuvîntul nu trebuie să se fi vărsat în limbaj, în rîurile limbajului deja prin forța lucrurilor diverse și divergente. (...) Și astfel cel care rostea, cel care a continuat să-și rostească cuvintele, le face într-un fel ale lui, ale lui și nu ale altora, doar ale lui, înțelegînd sau dînd de înțeles că cine le primește va rămîne subjugat pur și simplu” (Maria Zambrano).

Durerea: șansa unei speranțe ieșind în lume în spasme, cum un copil care se naște.

Pînă și o boală ratată poate degaja tristețea oricărei ratări.

A. E.: „Un cunoscut critic actual face uz, pentru a circumscrie producția unui autor, de următoarea formulă: «poezie minoră, dar nu fără valoare». Tu cui crezi că i s-ar potrivi?” De pildă lui Marin Sorescu, un soi de Topîrceanu al postbelicului, cu o coastă rurală și cu o producție mai abundentă decît a precedentului. „Să continuăm jocul. Dacă am inversa termenii: «poet major, dar cu un scăzămînt la valoare», cine ți-ar veni în minte?” Eventual Nichita Stănescu.

„Biruința este a celui ce poate să reziste în suferință un sfert de oră mai mult decît adversarul” (proverb japonez).

Senectute. Străbați o stradă aglomerată. Îți dai mai mult decît oricînd seama de indiferența asasină a oamenilor față de semenii lor. De altminteri nu fără propriul tău concurs.

Scepticismul pe care-l inspiră de la un prag în sus insașiabila varietate actuală. Bombardamentul informațional, moda în rapidă schimbare, isterizarea entertainmentului. Ai nostalgia monotoniei.

„N-am să mai vreau nicicînd să văd Parisul./ Nici Roma, nici Veneția și nici.../ Deși o să mă ispitescă visul/ Ca luxul bogăției pe calici./ Îl las în voie, facă ce îi place./ Cutreiere pămîntu-n lung și-n lat/ Însă pe mine să mă lase-n pace./ Am obosit de cît am tot visat./ (...) Arunc pe foc aducerile-aminte/ Din lungi voiajuri ne-implinite-n veci/ Și-nsemn pe hărți minuscule morminte/ Eu n-am în viață drumuri, doar poteci./ Cred c-am trăit prea mult, m-a-nvins plictisul./ E stînsă febra de-a dori, de-a vrea./ Și ce departe-s Roma și Parisul!/ Și cît de mare oboseala mea!” (Doina Sălăjan).

Senectute. E ca și cum, străbătînd o pădure, știi că te afli aproape de capătul său, dar ai senzația că e fără sfîrșit.

Senectute. O revoltă în genunchi împotriva vieții, în poziție de rugăciune.

Tabieturile de care ne vine greu a ne despărți, un semn de culanță din partea Destinului.

Cuvinte cufundate în tăceri, tăceri elocvente de-o vechime imemorială, dar atît de actuale acum, cînd ambiguitatea e o măsură uzuală a lucrurilor. În același contur vorbim și deopotrivă tăcem.

„Mai multe scrisori de dragoste trimise de Constantin Brâncuși și Florence Meyer au fost vîndute, miercuri, 4 martie, în licitația

...„La sfîrșitul anilor '60”

organizată la Palatul Cesianu-Racovița, de Casa Artmark, pentru suma totală de 38.250 de euro. Cele 15 epistole, scrise în franceză, în aproape două decenii, în anii '30 și '40, cît a durat povestea de iubire, semnate fie «Brâncuși», fie cu pseudonimul de alint «Morice», au avut un preț de pornire de 1.000 de euro, dar s-au vîndut în final cu prețul între 2.500 și 3.750 de euro, conform news.ro. Florence Meyer, cu 35 de ani mai tînără decît marele sculptor român, a fost o dansatoare modernă americană, cunoscută și pentru pasiunea sa pentru fotografie. Era fiica lui Eugene Meyer, proprietarul celebrului ziar Washington Post. A fost căsătorită între 1939 și 1948 cu actorul Oskar Homolka, consacrat în filmele marelui regizor Alfred Hitchcock” (Click, 2020).

Vorba de spirit: varianta color a spectacolului inteligenței.

Senectute, Timpul se reduce. Cu o bulimie sinucigașă, prezența se înghite mereu pe sine.

O modestă satisfacție abia izbutește a te trage la mal din vîltoare; nu ești defel sigur că-ți vei putea continua drumul.

Un vacarm sau o tăcere. Mai rar un sunet distinct.

9 iulie 2018. O știre surprinzătoare: președintele Iohannis a revocat-o pe Laura Codruța Kovesi din funcția de procuror șef al DNA. Un ascultător la un post de radio: „Acum PSD-ul lui Dragnea va putea străbate nestingherit România precum trupele sovietice după 23 august”.

„A fi deputat înseamnă a fi în culmea gloriei. Trebuie să tui și să fulgeri împotriva Camerei Deputaților. Sunt prea mulți palavragii în Cameră. Nu-s buni de nimic” (Flaubert).

A. E.: „Istoria literară cu a sa natură de aparat al obiectului său permanent în mișcare, nu e la urma urmei un soi de mentenanță?”.

„Rîsul e un simptom de slăbiciune; și într-adevăr, ce semn mai evident de debilitate decît o convulsie nervoasă, un spasm involuntar, comparabil cu strănutul și pricinuit de vederea nenorocirii altuia? (...) Școala romantică, sau, mai bine zis, una din subdiviziunile ei, școala satanică, a înțeles bine această lege primordială a rîsului (...). Toți păcătoșii de melodramă, blestemați, damnați, purtînd pecetea fatală a unui rictus care le ajunge pînă la urechi, se înscriu în pura ortodoxie a rîsului” (Baudelaire).

Un lucru devine misterios cînd încerci a-l caracteriza.

Senectute. Viața aidoma unui pahar gol din fața ta, pe care nu l-ai umplut cu apă nici atunci cînd ți-a fost sete.

„Este posibil înțeleptul ca personaj dramatic, și cum ar trebui el să fie? Din punct de vedere dramatic, înțeleptul ar trebui să fie singurul care-i intuiește pe ceilalți; care nu vorbește niciodată despre sine; care nu are nimic de spus despre sine; care trăiește ascultînd, în ascultarea celor spuse de alții, care devine înțelept din cele ascultate și nu știe nimic înainte de a fi auzit ceva; cel care se prefăce pentru fiecare om într-o tabula rasa, păstrînd totuși înlăuntrul toate celelalte table scrise, fără să se gîndească însă la ele” (Elias Canetti).

Șoimul călător poate atinge în zbor 300 km., atunci cînd se repede asupra prăzii sale.

Între altele, lingușitorul e și un laș, îi spun amicului meu X. Străin de-o atare practică, acesta îmi răspunde: „Eu n-am avut niciodată suficient curaj pentru a deveni lingușitor”.

Agape: momentul de iluminare care se transpune în eternitate. Eros: eternitatea se transpune în momentul pasional.

„Cercetătorul Alain Brunet din Montreal spune că a descoperit un tratament eficient în caz de rupturi amoroase. Medicamentul pe care acesta l-a creat ar bloca unele reacții din creier care apar în momentele de decepție. În urma testelor, s-a constatat că pilulele cu pricina ameliorează simptomele pe parcursul a patru săptămîni de tratament” (Click, 2020).

„Am pierdut deprinderea unei existențe încordate, pasionate, pentru că de obicei nu mă gîndesc decît la lucruri pe care le disprețuiesc, pe care le consider lipsite de importanță” (Stendhal).

Probabil de cîțiva ani n-am mai pronunțat numele poetului Dan Verona, pe care l-am amintit azi, într-o convorbire cu G. Peste vreo oră deschid televizorul și ce imagine îmi apare mai întîi? O fotografie a lui Dan Verona, însoțind o melodie căreia i-a compus textul. Să mai precizez că niciodată nu i-am mai văzut chipul pe micul ecran?

Declasații degajă uneori o anume puritate, eliberați cum sunt de numeroasele constrîngeri curente.

Totuși o umanitate foarte „pură” poate părea neinteresantă. Te atrage mai mult amestecul de contrarii al unui individ, precum un imbold de a-ți prelungi propria aventură existențială.

Nu atît „a pleca înseamnă a muri”, cît a rămîne. O moarte demnă, socialmente utilă în resignarea sa.

Întreaga natură defel simplă a unui personaj feminin, prezentă în următoarea caracterizare a lui Cesare Pavese: „C. a fost blîndă și supusă, dar de fapt detașată și fermă”.

„În romanul lui Dostoievski, pe care l-am citit prima oară în 1950, există mai ales Alioșa. Întotdeauna am visat să mă întîlnesc cu Alioșa. De mai multe ori am crezut că am dat de el. Nu vreau să-i numesc pe falșii mei Alioșa: au evoluat prost, potrivit ideilor curente care desigur că nu sunt și ale mele. Ieri, cineva la care țin mult îmi spunea: «Într-un moment al tinereții mele eram Alioșa, dar s-a terminat. -Nu, Nu, i-am spus eu, Alioșa mai există în tine». A clătinat trist din cap. Și eu însumi am fost Alioșa. Îl recunosc și în alții. Cu toții suntem Alioșa într-un moment sau altul - și apoi Alioșa ne părăsește” (Julien Green).

Oare ar putea fi socotit soarele vulgar, cum are impresia un poet spaniol?

Poezia, o sublimă inadaptare – pe deasupra oricărei speculații.

Femeile, de fapt, nu acceptă și nu refuză: echilibrează.

Sărbătorile: un miracol programat calendaristic, de aceea tihna lor.

N-aș crede că istoria ar putea fi „demitizată”. Istoria reprezintă pentru colectivitate ceea ce reprezintă amintirea pentru o persoană, adică o viziune retro depășind însumarea de date, memoria mecanică a trecutului. Lipsită de idealitate, de transfigurarea afectivă a unora din înfățișările sale, ar fi stoarsă de vlagă, redusă la o uscată registratură. Mai curînd o colecție de necroloage decît o manifestare a vieții care caută a-și surprinde esența. Astfel cum s-ar cuveni să se înfățișeze conform cuvintelor lui Blaga: „o mitologie a oamenilor, așa cum mitologia este istoria zeilor”. Dincolo de opiniile noastre, istoria are grijă de a trece în mit de la sine.

A. E.: „Oare din această pricină te-a atras istoria, așa cum mi-ai spus în repetate rînduri, din fragedă copilărie? Ca o amintire personală avant la lettre?” Posibil.

„Spiritul copiilor nu e un vas ce trebuie umplut, ci un cămin ce trebuie încălzit” (Plutarh).

Blana ursului polar nu este chiar albă. Fiecare fir de păr este un tub gol la interior, nepigmentat și transparent, ce reflectă și dispersează lumina. Acesta este motivul pentru care ursul arată mai alb atunci cînd este curat și cînd este soare.

Ții a scoate în evidență „partea bună” a lui X, nu pentru că aceasta ar predomina în caracterul său, ci pentru a te menaja pe tine însuși, a dobîndi, fie și pe moment, impresia că în izolarea în care te afli nu e chiar totul pierdut.

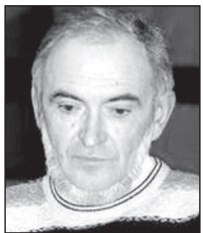
„Nu e interesată de bani! Meghan Markle nu a fost convinsă să-și reia rolul din serialul Suits, nici chiar de o sumă fabuloasă. O companie germană i-a oferit un milion de dolari pe secundă pentru asta” (Click, 2020).

„Orizontul meu e blocat de prezența ei (a morții) care e absență. Absența este pentru noi prezență. Absența e pentru noi lucrul cu adevărat prezent, prezent, presant. Această limită, această frontieră de netrecut, pe care într-un chip de necrezut o vom trece. Unde ne vom găsi? Ne vom găsi oare? Suntem în așteptare, o pîndim sau ea ne pîndește. Așa e gîndirea omenească, prin vreme, de la regele Solomon sau Iov, de la Pascal la Simone Signoret, sau la Bourvil, sau la vecinii mei de palier” (Eugène Ionesco).

Hrănit din prezent, bagi de seamă că jurnalul, chiar dacă apare în timpul vieții, e cea mai „postumă” scriere a noastră. Un mulaj concludent prin minuțiozitatea sa al existenței care se sacrifică printr-însul. O mască mortuară pregătită din vreme.

A fi înfrînt cu adevărat înseamnă a nu mai avea cui să-ți mărturisești micile înfrîngeri cotidiene.

Adrian Dinu RACHIERU / Constanța Buzea, în cercul suferinței

Greu de închipuit o pereche (inclusiv lirică) mai nepotrivită, contrastativă chiar, precum cuplul Adrian Păunescu / Constanța Buzea. Primul, trăind poezia ca „risc”, ins „insidios”, vulcanic, excedat de temperament, cu limbaj eruptiv, torențial, în preajma genialității dacă ar fi antologat „la sânge”; în schimb, Constanța Buzea, mascându-și sinele vulnerat și agitația „din interior”, vădește retractilitate, discreție, cumințenie, severitate etc., preferând lungi tăceri și „averile singurătății”. Dacă poetul dorea centralitatea, semnatară plachetei *De pe pământ* (debut, 1963), îngemănând suferința și bucuria, reverberând curăția trăirilor poetice, recunoștea sfios: „Slava să fie a celui ce mie / îmi lasă marginea” (v. *Roua plural*). Închisă în solitudine, prinzând „ritmul naturii” și iubind „ora pură”, ea câștigă, „plină de răni și de păcatul făcutului”, un limbaj auster; în schimb, Adrian Păunescu, setos de notorietate, dezvoltă „energii dilatatorii”, cultivă o adulare rentabilă (răsplătită, devenind bard oficial), ambalează decibelii propagandei și cade în incontinență liricoidală. „Lacom intrasem în viață să lupt”, spunea tânărul Păunescu și traiectoria sa lirică respectă acest crez; fosta sa soție, dimpotrivă, încearcă să se lepede de trufiile *ego*-ului, ispitită, mai degrabă, de depersonalizare^{1*)}. Pătimirile, suferința ca rit („aproape de implozie”, sugera Simona Grazia-Dima) o îndeamnă, amestecând timpurile, să se refugieze în trecut: „dacă m-auzi / ascultă-mă-n trecut”, spune cea *fără-de-loc*, deși s-ar dori, pururea, fixată în acel / „acest loc”. Or, călătoria sufletului înseamnă o regresie, râvnind inocența, paradoxal, prin spiritualizare. Asta e *calea* pe care și-a ales-o Constanța Buzea, râvnind așteptatele „cuvinte de vis”, cele care, odată transcrise, învelesc „în literă îngerească realitatea”. O realitate care, ca o carte deschisă, dovedește „practici haotice”, pendulând între visare și vrajă, recuperând „pulberi vechi”. Și, desigur, ipostaziile departelui, sub impuls ascensional însă, pentru a prinde acel „înțeles cu sămbure tare”.

Să observăm, însă, că supliciile copilăriei, vacanțele la Mărtinești sau „zilele astenice” din Capitală, divulgate parcimonios, aparțin unui spirit dilematic, răbdător, aflând reazem în credință. Și care aspiră la „cunoașterea celestă”, și ea chinuitoare, negreșit: „trupul meu cunoaște un chin / sufletul altul”. Doar sufletul, „rupt de trup”, obosit, este *cel ce rămâne*, ne asigură poeta.

În *Istoria critică...*, Nicolae Manolescu ajungea la concluzia că poezia Constanței Buzea „nu e lesne de definit”. Parcă pentru a confirma constatarea reputatului critic, Rita Chirian, discutând, pe un ton iritat, „noima unei prefețe” (*O altă cale de-a privi*, escortând un volum al poetei, *Roua plural*, 2010), o reluare, de fapt, a antologiei de la *Vinea*, din 2007), se arăta nemulțumită de comentariul unui N.M. „agasant”-repetitiv. Cert e că lirismul Constanței Buzea, pornind de la o necruțătoare autoscopie, cu o sintaxă ruptă, sedusă de fragmentarizare, îmblânzește acele „cete de cuvinte” trecute în „viața umbrei” și, concentrându-se, palpează gnomismul. Chiar dacă „muzica morții”, vecinătatea ei („nici azi nu mi-e frică deși-s mai aproape”) cheamă *memoria mută* și dezvăluie, obsesiv, suferința. S-a și spus că poezia ei, bătută de fluxul incertitudinilor, pendulând – într-un „vid vital” – între sacrificiu și retragere / resemnare ar fi un „receptacol al suferinței” (Valeriu Cristea). În prelungirea ideii, Laurențiu Ulici vorbea chiar de o „înclinație masochistă”, iar Eugen Simion sesiza *nuanțele suferinței*. Poeta, de o mare sensibilitate, vede realitatea „ca o rană generală”. Nici cadența liberă din *Pelerinaj* nu-i poate masca „plânsul îngândurat”, trecerea (prin „crematoriile toamnei”), romantismul demonic (cum nota Gh. Grigurcu), dezvăluind mai încoace o sacralitate discretă, difuză, „sub camuflaj”. Fiindcă „rănilor vechi nu s-au închis” iar „armele n-au fost îngropate”. Ciudat, pomenita vulnerabilitate se însoțește cu izbucniri vitaliste (surdinizate prin calofilie), trase în versuri de o frumusețe „narcotică”, picturală, întreținând ambiguitatea: „lumea naște fără istov / fiare și inocenți”. Iar starea hipnotică, anestezia, somnia etc. cheamă în sprijinul ambiguității *alteritatea*: „oglină a mea tu”.

Sub un voal tremurat, transparentizând ființa, descoperind o sensibilitate acută și un suflet deschis, vulnerat, poezia Constanței Buzea developează, în pofida măștii glaciale, dorința de tandrețe; tablourile ei, în care migrează amintirile, tănuite traumatisme, căutând refugiul edenic, nu se împacă cu vacarmul și culorile tari, șocante. Declarativă, celebrativă, afirmativă, lirica Constanței Buzea poartă obsesia fragilității și interogațiilor dizolvante, infirmând, credem, o veche constatare a lui G. Ibrăileanu, criticul fiind convins că poezia ne scapă de povara cugetării reci.

Cenzura lucidității e, însă, tiranică la Constanța Buzea

(1941-2012). Reverberațiile afective, dispoziția interogativă și monologală, fluiditatea confesivității se lovesc de acest „obstacol”: treapta afectului, foamea romantică, încifrarea (săracă) și eticismul celei care visează o „puritate de schit” sunt blocate, parcă, de ridicarea la reflexivitate, conștientizând imperfecția poemului. De unde „muțenia” poetei: „În fața oglinzii aștept / până ce imaginea mea / se îndură să mă privească”. Traiectul liric al Constanței Buzea divulgă o biografie, nici aceasta izbitoare prin singularitate. Eliberată, vocea interioară propune, s-a spus, un jurnal liric, aglomerând motive diverse: entuziasmele juvenile, tensiunile cuplului, miracolul maternității (o „candidă clepsidră”), spaima devenirii și degradării (*Norii* anunțau o etapă frământată, convulsionată de seismele existenței), pierderea iluziilor, resemnarea – toate sigilate de o cerebralitate antifeminină, de o impresionantă forță meditativă. *Confesiunea coagulează lirismul* Constanței Buzea, contemplativismul n-o ferește, însă, de vârtejul mișcării; în fond, zice poeta, „orice mișcare e o schimbare în soartă”. Ridicându-se la reflexivitate, Constanța Buzea coboară adânc în sine.

Poeta debuta, reamintim, sub fascinația armoniilor. Ritmurile secrete ale eului urmau vocile materiei, bucuria așteptării și împlinirii – spațializând sentimentul – se acorda ritmului naturii (*La ritmul naturii* se chema chiar volumul din 1966), ingenuitatea diafană umplea „întâiul univers”: cel al copilăriei. Această gravă tonalitate elegiacă trece în tema erosului, dezvoltând poezia echilibrului domestic. Poeta este o Penelopă în așteptarea Stăpânului, duce o existență subordonată (de „simplă femeie îndrăgostită”; vezi *Cântece de soție*), imaginea odăii îi îngustează spațiul liric. Așadar, o indiscutabilă poezie „de interior”, cum bine observa Ion Pop, calmă și confesivă, fără exces gesticulativ. Gravitatea tonului nu se împacă cu furtuna sentimentelor; lirica Constanței Buzea e plivită de senzualitate, denudată de metafore, fără a fi o meditație propriu-zisă. Sentimentul abstractizat are o rezonanță existențială, dar nu duce povara poeziei „de idei”. Mai mult, poeta acuză oboseala de a fi, renunțarea, „un sfânt simțământ al trecerii și al căderii”. Celebrând Iubirea, ea așteaptă un „sânge bătrân”. Acest prematur ton de senectute se cuplează cu o umilință netrucată. Senzația de extincție, faza agonală („Eu m-am umbrît”), asceza ce se deschide contemplării trezind nostalgia purității primare, se explică prin *pierderea sensului*. Poeta se retrage în umilință (vezi *Coline*, 1970), tocmai pentru că sensul existenței e alterat în absența iubirii. În spațiul eterat al reclusiunii, sufletul brumat, amurgind în toamna agonică (funerară și, totuși, frumoasă), ascultând „poruncile putrezirii”, cunoaște o spaimă tulbură. „Nu depind de nicio spaimă” – ne asigură poeta. Dramatismul ajuns la paroxism întreține, însă, supliciile unei nevroze bacoviene, visând neatinsul liman al orei senine. Însingurarea, melancolia hăituiască acest suflet, asaltat de vântul neliniștii, în zbucium fără leac. Notația sentimental-anxioasă e telegrafică, poeta cultivă austeritatea. Cu deosebire, probează un economism al mijloacelor, îmblânzind suferința. O carte precum *Cină bogată în viscol*, era – înainte de orice – o mărturie despre condiția poeziei, în dublul regim al ceremonialului și anxiozității, vorbind de superbia demiurgiei, îndoindu-se de fapt de victoriile spiritului creator. Răzbate incertitudinea, risipind aburul misterios și mecanismul iluzionării, descoperind, prin neîncrederea în cuvânt, fisura iluziilor camuflete. Nu de experimentalism e vorba aici, poeta, trecută prin experiența „clasicizantă” (*Sala neviorilor* proba o severă disciplină ritmică), neavând complexul modernității. De remarcat că aceste îndoieli în eficiența comunicării nu conduc la o subminare a rostirii poetice. Muțenia (de specie blagiană) e o retragere în înțelepciunea tăcerii, conștiința fiind obsedată de candoarea pierdută. Copilăria e un paradis răvășit, drumul spre singurătate invocă o durere statuară. Izgonită din grădina cuvintelor, poeta convalescentă rețraiește armoniile senine de altădată, exilate în amintire. Ea rămâne un „copil etern”, fericirea și tristetea comunică, se contopesc într-o melodie gravă: „M-am înăsprit, deși pe dinăuntru / Un înger mă privește-nlăcrimat”. Poezia rămâne pentru Constanța Buzea o „panoplie de osânde”.

Încercând un „drum selectiv” prin creația poetei, îndeosebi în „zona incifrată” (codificată), Adrian și Andrei Păunescu ofereau „deslușiri”, reconstituind „așchii de viață”: filosofia cuplului, clepsidra părinte-copil („timpul continuă” pentru *omul așteptat*, care „dă rădăcină”), despărțirea, cataclismul sentimental („sufletul meu iubind se împietrise”), închiderea în sine: „mi-e milă și să-mi amintesc / dar nici să uit nu mă îndur / câtă părere-i în destin / câtă greșală-i împrejur”. Antologia *Cheia închisă* (1987), remarcabilă, proba și apetența pentru expresia aforistică, dezvăluia surdinizat traumele și povara ființei („leac pentru cântecul meu trist”), era, în fine, o dovadă a solidarității / solidarizării chiar în extincție: „stau oprită la câte-o frunză / să-i ușurez moartea / privind-o” (v. *Cel mult*).

Poeta s-a construit cu răbdare deși *Roua plural* (2010),

mascând etapizarea, ascunde aceste căutări, pătrunzând spre adâncul sufletului. În lirica Constanței Buzea vom întâlni nu atât motive livrești, cât amintiri de gradul doi: rănilor omenescului. *Sufletul poetei e chiar materia din care izbucnește (cu sficiune) poezia sa*, dezvăluind o suferință asumată, interogată și contemplată (cumva din exterior). Și finalmente, sub o blândă resemnare, înstrăinată prin distanțare. Până și *Ultima Thule* (1990) se voia o reflecție sceptică, turnată în matrița sonetului.

Poezia Constanței Buzea vorbește, de fapt, despre *criza subiectului*, contemplând limita: „sint limita / limita contemplând sufletul / în trup ca într-o rană goală”. O lungă introspecție, aducând în prim-plan (cu decență însă) o suferință cerebralizată, străină de sentimentalismul dulceag al mereu suspectatei lirici feminine. „A sta pe margine și a privi”, zice poeta; sau „a pleca tăcut din tăcere”, în vreme ce *drumul cuvintelor* se face suflet. Dar calea e „depănată înăuntru”, un suflet descumpănit se scufundă în sine sau se vrea „în afară”, uitând de sine, „cu masca neantului pe chip”. *Motivul căderii*, izgonirea din Eden, lamento-ul rememorative vorbesc acum despre „senioria durerii” (Dan C. Mihăilescu). Cândva, în acord cu marșul triumfal al generației, poeta trăia dăruirea, comuniunea, candoarea descoperirii lumii, traversând „un timp mănos”, cum spunea într-un interviu; rostirea, atinsă de solemnitate, era o incantație, cu timbru confesiv, înaripat, vădind muzicalitate și ispita idilizării. Urmează, însă, o destrămare a mirajului, îngândurarea, ermetizarea (vezi abstractismul din *Planta memoria*, 1985), o trăire de înaltă tensiune morală. Adică râvnita *individuale*, ca voce distinctă, efect (și efort) el unei evadări (târzii) din pluton. Doar simplist-reducționist privind, am putea subscrie unei sentințe vechi, lipind eticheta „jurnalului” pe ansamblul operei. Îndatorată, negreșit, biograficului, Constanța Buzea privește în trecut („gândindu-ne la noi ca la ruine”), contemplă o „rană goală”, trece în negativ, în multiple ipostazieri, încercările Ființei. Chiar dacă va recunoaște, la scara generației, conștiința predestinării, tot ea va scrie apăsător: „noi nu am trăit / la capacitatea darurilor noastre”. Totuși, șaizeciștii, primenind atmosfera, au dat literaturii române scriitori mari și răsfățați. Iar Constanța Buzea, străină de orgoliile și ifosele învingătorilor, este un nume rezistent al primului val, înfruntând eroziunea timpului (prefăcând standardele), fără a emula cu seria lirică anterioară, ispitită de mrejele realismului socialist, ci refăcând legăturile cu o tradiție boicotată o vreme. Închisă în cercul suferinței, ea face din poezie un *peisaj moral*. Delicată, discretă, înțelegând că „răul e o fractură în firea”, Constanța Buzea s-a revanșat justificativ în și prin poezie.

^{1*)} În *Creștetul ghetarului*, un jurnal de tinerțe (1969-1971), apărut, în 2009, la *Humanitas*, poeta „înzăpezită” în sine, își mărturisea infernul conjugal și singurătatea captivă; sau, altfel spus, con-viețuirea celor „două singurătăți”, alternând o „memorie palidă” și o alta „în flăcări”.

Liviu Ioan STOICIU / POEZIE

Pierdut cu firea

Nu mă mai simt sigur pe nimic, totul a luat-o la vale în mintea mea. Nicăieri parcă nu e mai rău decât înlăuntrul meu. Mă plimb dintr-o cameră în alta. Pe zi ce trece mă pierd cu firea, nu mai e nimic de făcut, nu mă mai recunosc, sper să mă regăsesc pe lumea cealaltă: aici am ratat ocazia... Dau din cap, resemnat. Taci, odată? Lasă-te în grija iubirii, nu te mai teme, nu mai fi disperat, nu te mai supăra, ce rost are? Stai pe mușuroiul nervilor tăi întinși la maximum și privește în jur cu nepăsare. Fii înțelept! Sau imaginează-ți că țopăi pe o cărare printre păsări, nu e așa că e vesel? Fă o nebunie, numai ieși din fundătura pe care tu ți-ai construit-o încetul cu încetul, intră în mintea altuia! Retrăiește! E

un timp de introspecție. Ai dreptate. Pot să spun acum, la vârsta mea, că totul e o mizerie și că nimic nu merită! Nici „gândul părăsirii”...

File din jurnalul-de-sus al lui Eugen Jebeleanu

Sâmbătă, 3 aprilie 1999. Sfintele Paști – bombardamentele NATO asupra Belgradului au intrat în cea de-a unsprezecea noapte. Ține bine minte? Nu mai are nici o putere în fața puului de năpărcă, Stăpânul Întunericului... Închide televizorul, e un coșmar? Speriat, profetul stă ascuns sub aripile Arhanghelului Mihail. Își scoate coroana de pe cap și o curăță de praful

și de păcatele lumii. A fost un actor prost în ultimul timp, i-o fi sosit și lui sorocul – dar ce vă spun aici, sunt lucruri ascunse, țineți cont. Are în față porțile zăvorâte ale zilei de mâine, pe care stă scris: „Îndură pacostea cu curaj!” De aici

înainte, profetul trebuie să se mulțumească doar cu ierburile.

Sâmbătă, 17 aprilie 1999. Văzută de sus, fericită, acceptă să facă drumul pe jos. Pe o poiană plină de bombe albăstrui explodate, la Cota 1400, ieri, Kinga, Kinga, voi sunteți brândușele înflorite – aici, unde se desparte sufletul de trup? Brândușele NATO...

O domnișoară, din cele care au murit, sare de pe un picior pe altul, calcă pe brândușele înflorite, voi sunteți un popor? Un popor de bombe, care poartă pe cap cununa victoriei: în abstract. Kinga le face una cu pământul. Kinga!

Brândușele rămase întregi aplaudă bombardamentele NATO, „asta am dorit și noi, să fie sensibilizată opinia internațională, acum puțină atenție”. E primăvară. Nu contează dacă sunteți scriși pe dinafară sau pe dinlăuntru. Încolțiți. Brândușele deschid prima intrare la răsărit. „Poftiți!”. În continuare

NATO bombardează Cota 1400 cu brândușe – de Ziua Izvorului Tămăduirii. E un soi de sfârșeală în acest an, înaintea Eclipsiei Totale. Sfinții din calendare, în frunte cu Ioan, înghit ultimele cărți și cârticele, dulci și amărui de pe pământ.

Sâmbătă, 8 mai 1999. Mă încurc în gardul de nervi, prea înalt, ridicat între mine și Papă. Gard de nervi ridicat de comunitate, de poliție, de servicii secrete, de călugărițe catolice până la stratul de ozon. Papa Paul de la Roma vizitează pentru prima oară o țară ortodoxă. E zi de post, vineri. Nu se mai aude parcă nimic de bombardamentele NATO. Dincoace de gardul de nervi, în grăul încolțit de un sfert de metru, iezii sar în sus fericiți. Dincolo e un cal roșu, lângă el e un cal gălbui – pe brazelele abia arate. Amândoi, mânați de îngeri, caili trag o grapă metalică – pe grapă, așezat, Papa, alături de Patriarhul Teotist, în veșminte pictate. Șapte trompete tipă. Îmi dau lacrimile.

Urmează ofranda de tămâie. E bucurie mare în Rai?, întrebă Papa în limba română. Gardul de nervi se contractă, îl sar – București, Piața Unirii. Din când în când Papa ne face cu mâna, tot mai îndepărtat. Spune ceva, dar nu se aude ce. E un rău nedefinit în aer, o neliniște care te sufocă: sfârșitul călătoriei se apropie...

Sâmbătă, 15 mai 1999. Bucăți de mâini agățătoare, capete sfărțecate înfipte pe cruci, organe întinse pe kilometri întregi, duhoare... Tu mai suportți? Eu nu. Închide! Bombardamentele NATO în Iugoslavia continuă, „eu voi schimba iar ordinea”, strigă președintele din ușa deschisă a vagonului militar. Ordinea

are regulile ei în lunile martie, aprilie, mai 1999, am pierdut șirul „actelor de civilizație”, cum le spune Gabriel Liiceanu, scribul, acestor bombardamente NATO – înzestrat cu toc, papirus și cerneală roșie...

Moartea, pe care o port în mine, o ia de nebună la fugă, înainte, îi prinde din urmă pe alții... Trag clopotul – e prima bătaie de clopot, pentru a-i preveni. După zece minute, două bătăi de clopot...

Sticla ușii vagonului se aburește iar. E un vagon ticsit de hărți, călcăm pe cadavre – toate, „acte de civilizație”. Hărțile șterg granițele statelor. Trage tu linia de demarcație dintre vechile și noile suflete.

Idei, idei, idei

Nu pot să deschid fereastra să mă exprim public, să mă eliberez, a înghețat. Sunt atât de trist și azi. Sufăr fără să știu exact de ce: au trecut iernile una după alta, nu-mi mai amintesc de nimic din ce am simțit față de mine, nici măcar dacă mi-a fost frig sau cald. Cu ce m-am ales după o viață? Sunt un caraghios însingurat, chinuit de vise reluate la nesfârșit. Am ajuns reversul meu. Degeaba mă ameninț cu moartea – că intru automat într-un nou proiect energetic, nu mă pot concentra, las pe mai departe să vină de la sine,

păcat că nimic nu mai are sens pentru mine. Borcanele cu formalină așteaptă cu limba scoasă să le umplu cu idei, idei, idei, la fel casetele pentru colecții de insecte, vechi, golite. Idei, altfel, care îmi înnoată în tot trupul, în mușchi, în nervi, oase, măduva spinării, umplând toate scobiturile, pungile, golurile, dinții, depresiunile – luând calea lumească, a banalizării lor, fără să se uite în urmă. Nu le pot extrage. Idei? Ce idei? Dau din mâini și vorbesc la fereastra înghețată

despre influența sentimentelor puternice asupra celor slabe...

De-a lungul istoriei

Cântă din fluier de soc înflorit, după ce bea țuică. O înghițtură mare. O gură de țuică amestecată cu floare de soc. Floare macerată. Socată. El,

care cântă din fluier, să aibă ea ce să asculte – bine, dar asta nu e o melodie, e un puhoi beat! Adică, eu... Nu mai continuă, nu vrea să se certe.

Acesta e riscul deziluzionării. Să te pierzi cu firea. Afirmă că ea nu corespunde acestei realități. Unde naiba spuneai că suntem aici? Aici, printre dărâmături fortificate, cu lăncii dezgropate, săgeți și urne mortuare pline de monede. Cum unde suntem? Habar nu am. La muzeu? În iad? E ceva enigmatic. Dar dă-mi voie să cânt mai departe din fluier de soc înflorit, să cânt tot ce am pierdut de-a lungul istoriei... Nu. Își scoate

masca de strămoș. Gata, nu-și va mai face nicăieri prezența. Totuși, nu bei și tu o gură?

Nu ajung nicăieri

Ultimul drum e fără sfârșit? Nu mai înțeleg nimic – merg în fiecare zi, fără oprire, resemnat și nu ajung nicăieri, aceeași lume întâlnită, bufetul gării este plin, miroase a fân, au cosit bălăriile pe linie, în luna iulie pe aici e cald și bine dacă ai burta plină, ai auzit de unul ca mine care să vrea să moară? De ce nu te poți tu bucura cu adevărat de nimic? De ce nu-ți găsești o icoană? Ce-ți mai lipsește? E atât de dramatic? Nu ești iubit? Nu iubești? N-am noroc, nu mă mai recunosc, pierd încetul cu încetul totul...

Dau din cap. Trec pe lângă tufe mult mai înalte decât mine de cucută, oare o mai fi azi otrăvitoare cucută? Aș putea să încerc să beau cucută... Cineva se luptă pe viață și pe moarte cu mine în ascuns. Cine? Lasă, vei avea ce-ți dorești în ceasul când nu vei mai gândi atât.

Până acum n-a știut nimic

Întinsă deasupra moaștelor, se roagă, plângând liniștită – ia-mi durerile din oase, sunt neodihnită, simt că înnebunesc... Urâtă perspectivă, cuprinde rapid întreaga biserică, uriașă, de undeva de deasupra, întâi dinlăuntru, apoi din afară, cuprinde întregul deal al așezământului, întreaga localitate, cu lacul, pădurea, drumurile, ce se întâmplă? Crește ea într-atât? Îi e din ce în ce mai rău, aude o voce interioară că mai mult de atât nu se poate, și leșină, cade moale de pe picioare, n-are cine să-i culeagă azi rămășițele, poate mâine... Dacă

ar reîntra în pielea ei, nu i-ar folosi la nimic, ar trezi-o, și somnul îi face bine, ar găsi-o sus pe sacii cu cartofi din casa părintească și, stingheriți, vecinii s-ar privi între ei fără să spună multă vreme nimic, până la urmă ea ar întreba de mersul autobuzelor, moartă de frică și și-ar face cruce cu limba în gură strigând: Să nu vă duceți acolo! Că până acum n-am știut nimic: totul se surpă.

Viorica GLIGOR / Despre artă, dragoste și prietenie

Romanul lui Romain Gary, *Educație europeană* (Ed. Humanitas Fiction, București, 2020, traducere de Daniel Nicolescu), a cărui acțiune este plasată în timpul celui de-al doilea război mondial, mai exact, în iarna anului 1942, recompune secvențe din viața unor grupuri de partizani polonezi, refugiați în pădurea Wilejka, în apropiere de Wilno. Unul dintre ele era cel al studenților, considerați „romantici”, deoarece erau prea exaltați și își asumau prea multe riscuri.

În centrul scenariului narativ este situat itinerarul maturizării lui Janek, adolescentul pe care medicul Twardowski, tatăl său, l-a ascuns în codru pentru a-i salva viața, după ce i-au fost uciși ceilalți doi fii. Aici, după ce-și pierde părintele, este adoptat de grupul de „verzi” și se implică în lupta împotriva naziștilor. Astfel, descoperă prețul unor valori esențiale, precum demnitatea, libertatea, solidaritatea, eroismul, sacrificiul. Conștientizează că ei, tinerii, sunt constrânși să asume, așa cum spunea studentul Tadek Chmura, un alt tip de educație europeană, cea a urii, a crimei, a dezumanizării: „plutoanele de execuție, sclavia, tortura, violul – nimicirea tuturor lucrurilor care fac viața frumoasă”.

Prins în vârtoarea unor vremuri tenebroase, lui Janek i se relevă, în egală măsură, dramatismul, fragilitatea și frumusețea vieții. În timpul unei misiuni periculoase, se simte subjugat de vraja muzicii lui Mozart, Chopin, Schubert, interpretată la pian de un bătrân neamț. Altădată, când îl ascultă cântând la vioară pe un copil evreu, are revelația Graalului, a puterii transfiguratoare a muzicii. Care va mântui lumea de suferință și decădere: „În piciorare, în mijlocul beciului duhnitor, îmbrăcat în zdrențe murdare, micuțul evreu cu părinții uciși în ghetou mântuia lumea și oamenii, îl izbăvea pe Dumnezeu. Cânta. [...] Cu capul zvârlit pe spate, ca învingătorii, cu buzele deschise într-un zâmbet triumfător, cânta... Lumea ieșise din haos. Căpătase o formă armonioasă și pură. La început, a murit ura, iar după primele acorduri a murit foamea, disprețul și urâtenia, aidoma unor larve sumbre pe care lumina le orbește și le ucide. În toate inimile viețuia căldura dragostei, toate mâinile erau întinse, toate piepturile erau fraterne...”.

În condiții existențiale extreme, inițierea lui Janek în tainele omenescului n-ar fi fost completă fără experiența iubirii. Prin Zosia, de care sufletul lui fraged se îndrăgostește iremediabil, învață lecția dragostei. Împreună cu ea, visează o umanitate vindecată de violență, de foame și frig. Alături de Adam Dobranski, studentul care le citește partizanilor proze alegorice despre „oameni care suferă, luptă și se apropie unii de alții...”, trăiește bucuria prieteniei. Proiectul acestuia de a scrie o carte cu titlul *Educație europeană* reprezintă o inspirată mise en abyme, prin care se deoalează atât tehnica novatoare a scriitorului, cât și miezul credinței sale artistice.

Dobranski este un personaj simbolic, profetic, în confesiunile cărui se oglindesc idealurile tinerei generații postbelice, traumatizate de barbaria războiului. În memoria lui Janek se întipărește pentru totdeauna pledoaria lui ardentă pentru renaștere spirituală, pentru fraternitate și pace, pentru regăsirea adevăratelor valori ale civilizației și culturii europene: „Nu vorbea, cânta. Cânta și întreaga forță, și întreaga frumusețe din cânturile nemuritoare ale omenirii îi vibrau în vocea profetică. Nu va mai exista niciodată război, americanii și rușii aveau să-și unească frățește eforturile ca să ridice o lume nouă și fericită, o lume din care neliniștea și spaima aveau să fie definitiv alungate. Toată Europa va fi liberă și unită; va avea loc o renaștere spirituală mai rodnică și mai constructivă decât au năzuit vreodată oamenii, în clipele lor cele mai entuziaste...”.

Printr-un joc metatextual, reflecțiile lui Dobranski, un alter ego al scriitorului Romain Gary, asemenea lui Janek, dezvăluie sensurile mirabile ale literaturii - refugiu al speranței, antidot împotriva disperării, a suferinței și uitării, oglindă a prezentului, dar și a trecutului individual și colectiv: „Adevărul e că există momente de-a lungul istoriei, momente precum acesta pe care-l trăim, când tot ce-l împiedică pe om să fie năpădit de disperare, tot ce-l împiedică să creadă și să continue să trăiască are nevoie de o tainiță, de un refugiu. Iar acest refugiu e, uneori, doar

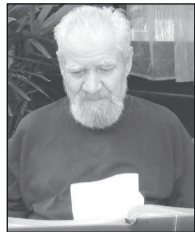
un cântec, o melodie, o carte. Mi-aș dori ca volumul meu să fie unul dintre aceste refugii, mi-aș dori ca, atunci când războiul se va încheia, oamenii care îl vor deschide să-și regăsească trecutul neștirbit, să afle că am fost nevoiți să trăim ca niște jivine, dar că n-am fost obligați să cădem pradă deznădejdiei. Nu există artă disperată – disperarea înseamnă doar lipsă de talent”.

În epilogul romanului, Janek, devenit locotenent în armata poloneză, înainte de a-și începe studiile la Academia de muzică din Varșovia, se întoarce, pe urmele trecutului, în pădurea care a adăpostit lupta de rezistență a partizanilor, pentru a-și împlini promisiunea față de Dobranski, care, înainte de a muri, i-a încredințat misiunea de a termina cartea. În semn de omagiu, Janek așază volumul pe locul unde a decedat cel mai bun prieten al său. Imaginea simbolică a furnicilor care escaladează, trudnic și tenace, obstacolul neprevăzut, reflectă, prin similitudine, sisificul efort al ființei umane de a-și purta crucea

demnității, împotriva potrivnicilor absurde ale istoriei, împotriva suferinței și a morții: „Lumea în care oamenii suferă și mor este aceeași în care suferă și mor furnicile; o lume crudă și de neînțeles, în care singurul lucru care contează este să cari mereu mai departe o rămurea absurdă, un capăt de pai, mereu mai departe, cu sudoarea frunții și cu prețul propriilor lacrimi de sânge, mereu mai departe, fără răgaz, fără să-ți tragi sufletul sau să te întrebi de ce...”.

În țesătura intertextuală, reflexivă și lirică a *Educației europene* se înalță un recviem pentru eroii polonezi, care și-au jefit viața în numele libertății naționale, dar și un elogiu închinat iubirii, prieteniei și forței cathartice a literaturii și muzicii. Romain Gary este, și de astă dată, un povestitor remarcabil, a cărui măiestrie este vizibilă atât în curgerea captivantă a relatării, cât în crearea unor personaje fascinante, înobilate de credința în valorile esențiale ale omenescului.

Petru URSAÇHE / Lecția „Convorbirilor”

Două principii cu statut de strategie culturală (literară, estetică etc.) s-au aflat la temelia revistei „Convorbiri literare”. Ele au funcționat ferm, decisiv și benefic, atâta timp cât grupul junimist inițiator s-a menținut compact și viguros, într-adevăr elitist, ca un vârf de lance în mișcarea de idei a României unite și moderne. Titu Maiorescu le-a dat glas, mai precis le-a conceput sub regimul sever al gândirii logice și le-a făcut disponibile activității practice imediate. Disciplina în gândire și-a pus-o la punct, cum se știe, studiind cu pasiune, până la implicare, cultura europeană, direct la fața locului, în laturile ei esențiale (de fond), active și creatoare de valori. Câmpul de aplicare se oferea de la sine în chip ideal prin realitățile autohtone, predispușe reînnoirilor cu elemente și în nume propriu, așadar gata să intre în sincronie și în dialog stimulator cu spiritele luminate ale contemporaneității.

Un principiu diriguitor spre sens și existență era acela al adevărului, în ființarea lui criteriologică. Autorul nu și-a dorit să dea o definiție acestei binecunoscute categorii filosofice din sistemul fundamental de valori, nici măcar ca „ipostază de lucru”. I s-a îngăduit cititorului să-și aleagă o variantă din sursele autorizate și consacrate în tradiția aristotelică. Dar o anumită frază de evident arsenal hegelian și-a găsit locul cu intenție și cu program în discursul său. Este vorba de asocierea dintre *adevăr* și *real*, până la interferență și chiar la sinonimie. *Adevărul, realul, concretul* sunt (la „idealismul” și „metafizicianul” Maiorescu) repere teoretice destinate să contureze cadrul natural și favorabil unui dialog de idei civilizat și productiv. Prin punerea în ecuație corectă și prin forța lor persuasivă, se indica direcția de urmat cu necesitate într-o împrejurare de interes general, ca un aspect al „înălțării impersonale”. După opinia junimistului român și a vremii, poezia „exprimă frumosul”, iar știința „se ocupă de adevăr”, însă amândouă sunt unite prin idei logice și instituționalizabile, adică prin *fond*, și se despart convențional doar prin materia de comunicare, adică prin forme specifice și adevărate. Micul pachet de concepte și noțiuni din schema discursului, chiar dacă are un caracter didactic și concis ca o chemare războinică, a căpătat, în decursul desfășurării lui pragmatice, chip de „sinteză în atac”. Partenerul de

dialog se vede nevoit să se înfățișeze la bară cu un apreciabil bagaj cultural, cu idei „clare și distincte și cu „pasiune năvalnică” pentru adevăr. Date fiind condițiile grele și „de tranziție” în care se afla cultura română la vremea respectivă, răul trebuia îndepărtat hotărât și energic; dar nu numai *răul*, ci și asociații lui, *urâtul și minciuna*, dușmanii de moarte ai „împlântării adevărului”. Ne previne autorul: „În asemenea momente este bine să nu cauți înapoi, nici împrejur, ci, pășind înainte, să-ți păstrezi încrederea că progresul adevărului *trebuie* să se facă și că formula lui este aceasta: mulți din cei ce astăzi sunt în rătăcire vor veni mâine pe calea adevărului, dar nici unul din cei ce au înțeles o dată adevărul nu se mai întoarce la vechile erori”. Așa se încheie articolul *Observări polemice* din 1869. Asemenea observații profetizante s-au confirmat încă din timpul vieții autorului. Iată titlu de glorie scriitoricească. Pe merit.

Componenta grupului de întemeietori, imperativele momentului, dorința redacției de a se afirma în direcția igienizării culturii, înțelegerea ca primă necesitate, toate acestea au impus „Convorbirilor literare” să devină o publicație polemică de temut. Spiritul combativ și bine echipat nu s-a născut dintr-o dată. A fost premers de o etapă pregătitoare, experimentală, cuprinsă între momentul întemeierii „Junimii”, ca societate reprezentativă pentru intelectualitatea, deocamdată, ieșeană (ce se fixează „în negura timpurilor”, după o glumă binecunoscută a lui Iacob Negruzzi) și acela al apariției revistei, de data aceasta cu precizare strict calendaristică: 1 martie 1867. Și-au zis „junimiștii”, nu pentru a sfida doar generația anterioară, a „bătrânilor”, cum s-a spus adesea prea agresiv și cu multă nehibzuiță. „June” sunt și rămân *ideile*, dacă se înscriu în logica adevărului. E drept că bătrânii respectabili pot fi purtători și chiar creatori de idei „june”. Ele nu se comportă asemenea fenomenelor biologice. Geniul nu are vârstă: totdeauna e „june și fericite”. Și tot atât de adevărat este că ideile promovate de revista „Convorbiri literare” și-au păstrat junețea și multe decenii s-au dovedit a fi roditoare pe întreaga întindere a culturii române.

Încă de la primele numere, „Convorbirile” au produs o impresie extraordinară în viața publică și o înviore de atmosferă cum

„Critica, fie și amară, numai să fie dreaptă, Este un element neapărat al susținerii și propășirii noastre, și cu orice jertfe și în mijlocul a oricăror ruine trebuie împlântat semnul adevărului”.

Titu Maiorescu, *Diracția nouă*

nu s-a mai întâmplat niciodată la noi, deși nu erau atacate forme de organizare statală, nici personalități politice. La ordinea zilei era exprimarea îngrijită, în practica ziaristică și în scrierile poetice. Maiorescu a diagnosticat exact starea vremii și a înțeles că intrarea în normalitate era condiționată de scrierea corectă în limba română și de acomodarea ideilor cu realitatea concretă: „Numai copiii cei necopți, pentru a-și face o grădină, taie florile și frunzele din tulpina lor și le așează în nisipul spulberat: cea dintâi suflare a vântului le doboară, cea dintâi rază a soarelui le vestejește: Dar natura, marea noastră învățătoare, își împlântă rădăcina stejarului în pătura cea mai adâncă și statornică a pământului și de acolo dă creațiunii sale putere de a lupta și de a trăi”.

Metafora citată a jocului de copii a stat permanent în atenția redacției: grija ca rădăcinile viguroase ale culturii să fie împlântate în solul cel mai adânc al etnicului, astfel încât să pară crescute chiar de acolo. Temele publicisticii primului deceniu pot șoca din cauza disparității lor. Este doar o aparență. Ele își găsesc strânse afinități pe parcursul tratării, fiind orientate într-o direcție comună, aceea a clarificării formelor de limbaj. Într-o vreme când în statele civilizate ale Europei experiența artistică se lăsa dirijată cu folos grație tratatelor filosofice și estetice prestigioase, iar la noi liderii de opinie practicau un mimetism penibil (sau se credeau geniali: V.A. Urechia îl considera pe Iancu Văcărescu superior lui Goethe în ce privește poetizarea motivului de circulație cunoscut sub titlul *Într-o grădină*). Titu Maiorescu, deși admirator al valorilor sublime, avea curajul să pornească de la lucrurile simple și încă nespuse, cu umilința dar și cu încrederea că numai așa se poate arăta calea care duce „la poezia cea adevărată”. În *O cercetare critică asupra poeziei române* de la 1867 nu se sfiește să le spună poezilor, cu exemple de școală, ce înseamnă epitetul și de câte feluri sunt comparațiile; după numai un an, în *Limba română în jurnalele din Austria*, dădea lecții de stil gazetăresc. Îl nemulțumea exprimarea necultivată, fraza greoaie, confuză, calchiată după modele străine neasimilate. Caracteristica momentului era „năvala de germanisme”. Formele străine, în vorbire și în scriere, făceau să se resimtă un „stil greoi antiromânesc”. Ce-ar mai zice, oare, dacă ar citi producțiile noastre poetice și gazetărești, din anii tranziției, dacă ar urmări pe canalele de resort discursurile liderilor politici, emisiunile de divertisment, reclamele publicitare?

Ca încheiere, un cuvânt despre cel de al doilea principiu de strategie literară, moștenire junimistă, pe care îl aveam în vedere la începutul acestor rânduri. Dar mai întâi să ne aducem aminte de propoziția: Eminescu „este un om al timpului modern”. Această judecată de valoare a fost rostită de Titu Maiorescu în două rânduri, exact în același mod și cu aceleași cuvinte, ceea ce vrea să însemne în gândirea severă a criticului un adevăr de necontestat. Prima dată în *Diracția nouă* (1872), a doua oară în *Eminescu și poeziile lui* (1889), când generația întemeietoare credea că a venit timpul să pună surdina tonului polemic și să contemple roadele pentru care militase, cu dăruire și aprig, aproape un sfert de veac, fără să se clatine, fără să „se uite în urmă”. Altfel spus, „om al timpului modern” avea și are același sens cu „om al timpului său”. Logica creației nu reține individul de individ, cu „personalismele” și mofturile sale, ci devenirea insului ca *personalitate*, ca imagine semnificativă, în bine ori în rău, a vremii sale. Dacă segmentul de timp predestinat unui nume ce urmează să se transforme în renume are șansa să capete o semnificație specială, simbolică; dacă un grup ales reușește prin proprie strădanie să dilate cadrele prea strâmte ale segmentului de timp, să concureze eternitatea, iar unii dintre ei să fie recunoscuți ca „genii”, „nemuritori”, „clasici”, figuri ale „Pleiadei”, „romantismului”, „modernismului”, în asemenea cazuri fericite, „cu atât mai bine țării...”.

Cred că atunci când vrem să înțelegem dimensiunea reală a unei personalități, nu avem altă cale decât s-o raportăm la segmentul propriu de timp. Ne situăm, astfel, cu necesitate, în planul valorilor de tip asociativ, acelea care nu-și pierd rostul de la un moment la altul, oricâte „schimbări” ar avea loc pe parcurs. Maiorescu observa corect fenomenul la care asista ca martor și gânditor încercat, ceea ce ne determină să-i dăm credibilitate: „Eminescu face epocă în mișcarea noastră literară”. Nu are sens întrebarea directă și gălăgioasă: dacă se mai citește *astăzi*, cu pasiune, Homer, Dante, Goethe, Balzac, Eminescu? Prudent ar fi ca să *ne întrebăm*: în ce măsură o personalitate a făcut „epocă”, a produs un asemenea cutremur în cultura vremii, încât a fost resimțit (junimiștii ar spune „a dat roadă”) pe întinderea mai multor generații, până la transfigurarea lor. Să nu se uite o clipă: cine îl blamează pe „poetul național”, cum se ghilimetează adesea în derădere, nu este deloc „liber”; poartă, fără să știe, „jugul” lui Eminescu.

Iar dacă, în contrareplică, actuala redacție a „Convorbirilor literare” adăpostește discuții cu caracter retrospectiv și în chip de *memento*, înseamnă că Lecția întemeietorilor este încă vie și dă roade.

Magda URSAACHE / Trofeul singurătății

Singurătatea necesară pentru a trage la galera unui roman; singurătatea ca apărare de mediul ostil; singurătatea ca gheară în gât pe timp de boală. Pe culmile disperării, Cioran: „Singura surpriză a singurătății este moartea” și asta după ce guști, tot în formularea lui, „aromele singurătății”.

Prietenul, bunul nostru prieten, urcat, cum ar spune Petru Ursache, „din înaltul de jos în înaltul de sus”, le-a încercat pe toate. Singurătatea, ca sindrom sau medicație, nu l-a izbăvit. A plecat cum a trăit, ca și Petru al meu: *impăcat și tare*.

Am fost primul cititor al ultimei sale cărți (așa cum a ținut să precizeze în dedicație), *Sindromul Robinson*, Polirom, 2014. O carte despre singurătate și bătrânețe, singurătate și moarte sau, pur și simplu, despre singurătate. A putut s-o scrie pentru că a fost fundamental singuratic. Perfect singur.

Da, Mareș a câștigat trofeul singurătății.

„Ave, Magda!”

Cât îmi lipsește salutul lui, cât îmi lipsesc lungile noastre conversații: „Tema mare, asta- i important, nu fleacurile cotidianului.” Ca și el, cred în tema mare (tema singurătății este una), în teme cu grad mare de risc, în roman de clasă, clasic.

Dar de ce aș scrie toate astea la trecut, când dialogăm și acum?

- Dragă Radu Mareș, ești un *aristos*. Personajul cel mai singur dintre toate personajele tale ești tu însuși. Ezit între două titluri pentru notațiile mele: *Scritorul, singur și Trofeul singurătății*. Care ar fi mai potrivit? Pariul singurătății polifonice l-ai câștigat.

- Câte soiuri de singuratici există, Magda?

- Cei depistați de mine numai în romanul tău *Deplasarea spre roșu* sunt singuraticul melancolic, singuraticul îndrăgostit, singuraticul disperat, singuraticul în depresie. Ce subiect e mai tulburător decât singurătatea? Singurătatea prietenoasă, dar și singurătatea glacială, cu lumina stinsă, insomniacă, nemângăiată, singurătatea înfricoșată de boală și de moarte.

Atunci nu știam că el însuși era *colosal* de vulnerabil la boală și la moarte. *Colosal* era vocabula sa, des repetată, aproape tic verbal, sunând ca un fel de clopoțel. Pe celălalt cuvânt favorit, *formidabil*, îl așteptam să vină în dialogurile noastre. Și venea. Câteodată chiar despre un text al meu care-i plăcuse. Trebuie spus însă că Radu Mareș era foarte atent la cuvânt. E meserie asta. În proza lui, orice cuvânt e greu de înlocuit. Încercați. Eu n-am putut.

Mareș și-a oferit mereu capul pe tava criticii. Și-a asumat cu orgoliu eticheta de „expirat”. Mă pricep să scriu despre Mareș expiratul, pentru că mă las și eu provocată de etichetarea asta. La fel ca prietenul meu, nu cred că ideea națională e caducă. Și nu suntem nici șovini, nici nedemocrați dacă apărăm stilul etnic românesc.

- Ave, Magda! Eu prefer trăirea de gradul 1, nu 2. Vreau de la Proust *carne și sânge realiste, cu rost artistic. Adieu, Marcel!* L-am contrazis.

- Vrei de la Proust război și sânge, ca de la Tolstoi? Nu curge sânge ca-n *Război și pace*, așa este. Nu-i sânge, ci o otrăvă dulce, cu gust de madlenă. E fleac să conservi „puțin timp în stare pură”? Pe mine, Proust mă prinde de la primele fraze ca o muzică fină – poate și pentru că sunt cititoare de poezie – îl ador.

A revenit cu părerile lui Céline despre Proust, prea dure să le trec aici.

- Nu te urmez deloc. Céline apasă prea mult pe pederastie, eu o trec cu vederea. De ce-l vezi pe Proust numai la umbra bărbaților în floare?

- Culmea e că admiratorii lui Proust (Camil, Adameșteanca) nu scriu deloc ca Proust.

- Dar Anton Holban? Ții minte cum l-a pus pe motănelul Ahmed să doarmă cu capul pe *Albertine dispare* numai ca să aducă vorba despre Proust? Să știi că tu poți și asta: să scrii ca Proust. Ții dau citate din tine care te contrazic. Tai, croiești materialul, dar când vrei să brodezi, brodezi precis și poetic. Constantin Cubleşan ți-a pus bine diagnosticul (cf. cronică din „Bucureștii literar și artistic”, 5-6, mai- iunie, 2014). Vorbea acolo de descriere în „infradetaliu” plus sensibilitate. Știi ceva? Te prefaci, Radu Mareș. Să nu-mi spui că lingura lovită de farfurie nu-ți induce decât un zgomot, atâta tot. Ba îți aduce o senzație rară. La un scriitor profesionist, niciun detaliu nu este nesemnificativ. Contează doza. La tine este „milimetric”.

În vremea acestui dialog, Mareș, în „Discobolul”, dar și în „Asymetria”, vedea în „condiția postmodernității” nimic altceva decât „noul realism socialist” *redivivus*.

Nu spun că nu avea dreptate. Spun doar – și o tot repet – că nu toți optzeciștii sunt postmoderniști. Mai sunt și optzeciști independenți. După cum douămiiștii nu sunt toți minimaliști, postmoralisti, apocaliptici, nu toți refuză livrescul cu înaintași cu tot și zic da scatologicului. Autori mari fără feed-back? Greu.

Cum nebănuite sunt potecile narrative, căile ficțiunii, Mareș surprinde mereu. Vrea să fie echivoc, ambiguu (define câteva feluri de ambiguitate, chiar șapte) și este; vrea să spună neted ce are de spus – o face. Și nu-i simplu să scrii simplu. Mereu reușește ce-și propune. În lista lui Mareș încep și Preda cu *Moromeții*, și Barbu cu *Groapa*, dar și *Dumnezeu s-a născut în exil*, *Lumtea lui Caron*, *Zahei orbul*, *Noaptea de sânziene*, roman ratat după marea critică, *Bietul Ioanide*, ratat după I.B. Lefter, lângă *Cronica de familie*, apropiere riscantă, în opinia mea, pentru autorul ei, Petru Dumitriu. Am discutat cu Mareș despre două feluri de scriitură opuse: *Ora 25* de Constantin Virgil Gheorghiu și *Le parresieux* de Constantin

Amărieștii, dar mai ales despre Goma Goma Goma. Am ajuns de la Balzac, recitat la greu (o sută de bucăți) de Radu, și la *Fram, ursul polar*, și la *Toate pânzele sus*.

Deși își administra grijuliu, ca să nu spun chivernisea, singurătatea, Radu Mareș a găsit mereu și mereu timp să mă sune după cel mai greu moment al vieții mele: plecarea Bătrânului. În *Ursăceștii* (text folosit de mine ca prefață la *Noi vrem cuvânt! sau alte feluri de cenzură*, Eikon, 2015), Mareș narează începutul prieteniei noastre la o cină festivă, după un simpozion despre scriitor și carte, organizat de Adrian Alui Gheorghe, cu pricepere mare în a crea evenimente literare. La un vin *colosal*, ne-am recunoscut la prima vedere „nedușmani”. Cazul meu, eliminarea din presă, „de o atrocitate aproape suprarealistă”, l-a obsedat. Îmi cerea mereu amănunte despre excludere și i-am dat destule. Pe mine și pe Petru ne vedea „strânși în doi ca degetele unui pumn, dar și ca țepii ariciului”. Solidaritate în succese văzuse, nu și „solidaritate la greu, umăr la umăr, dovedită infurabilă pe termen lung și când nu e în zăre nicio speranță. Când însă soarta te strânge în clește și curge sângele abstract al intelectualului, al artistului, -am studiat și asta – e rareori că sentimentele ce leagă un cuplu durează, rezistă. Mă uitam la ei când ne întâlneam, văzându-i mereu cu aceeași uluitoare poftă de muncă, fiecare cu un milion de proiecte, ca la a șaptea minune. Recunosc: nu se poate să nu-i învidiezi în secret...!” Lui Petru i-a făcut un veritabil portret de cărturar în mediul ostil, fără vocația compromisului, „din categoria celor care dacă îi lași în bibliotecă cu creion și hârtie nu le mai trebuie nimic.” Și încă: „El, savantul, nu făcea caz de statutul său, dar îi simțea tu, ca radiația corpului încins, dacă nu erai nesimțit și te comportai ca atare”. Între el și „clownii literari” era „linia insesizabil de subțire, dacă știai să privești, imprescriptibilă”.

„Ave, Magda!” Subiect: generația noastră, care a cunoscut ce a pățimit „opera care nu servește”. Cui? Liniei partidului unic. Acum, ideologiei *political correctness*. Ne confruntăm cu cenzura- dresură? Da. E în trend să scrii contra marilor spirite, Eliade, Cioran, Noica, Bernea, Țuța, nu mai vorbesc de Gyr și de Crainic, nu mai vorbesc de H.H. Stahl, Petru Comarnescu sau despre iconari: Traian Brăileanu și Mircea Streinul. N-am mai apucat să-i trimit cartea mea, *Ridică-te, Gyr, ridică-te, Crainic*, dar i-am spus de titlul dăruit mie de Petru Ursache, pe patul clinicii cardio.

- Colosal titlu, Magda.

Leninstalinii, cum le spune Mircea Coloșenco, nu conținesc să-i nege pe martirii închisorilor comuniste, ca exponențialul Mircea Vulcănescu. Pe Mareș l-a deranjat uluitoarea anamorfoză făcută continuu de verzi ecologiști, foști roșii și de fiii lor, vladleninii și ilicii, martirilor închisorilor comuniste, declarați la hurtă fasciști. Cred că, după ce a citit în „Fufa” (titlu-șoc de tabloid) sau așa ceva că „națiunea adună oameni fără scaun la cap, zărghiți”, s-a decis să scrie *Când ne vom întoarce* (Limes Cluj Napoca, 2010). Un *must read*. O capodoperă. Carte de literatură mare, de Nobel.

Este un „Nu ne răzbuțați!” vulcănescian în toate paginile romanului, dar și voința de a se dedica neamului. Gavril, supranumit Domnișorul, venit de la Cernăuți într-un sat de pe malul românesc al Nistrului, deține un formidabil spirit de sacrificiu. Este, în *Când ne vom întoarce*, și o poveste de dragoste, iar Mareș a știut că marile povești de dragoste sunt tragice.

- Magda, nu cumva e prea multă etnologie în roman?

- Deloc. Nunta Parsucei tinde spre un manual de datini *in nuce*, dar nu, doza lui e „milimetric”.

Radu Mareș bineștia că romanul *Începe* când se termină documentarea, observațiile autorului despre istorie, mentalități, politică etc. Eu nu dețin tehnica lui: eșuez în inserturi.

Am discutat mult despre hybris. Și Hitler, și Stalin au fost atinși de hybris. Zelea- Codreanu și el, dar hybrisul lui Carol II e și mai urât, ca să nu pomenim de hybrisul lui Ceaușescu, cultivat de laudători. Preotul Moța nu, nu-i deloc atins de boala asta. Am comentat spusele lui, citate de Noica: „, Avem cu toții cea mai formidabilă dinamită, cel mai irezistibil instrument de luptă, mai

puternic decât tunurile și mitralierele; este propria noastră cenușă.” Și sunt periculoși morții lor: strigă mereu Prezent, Prezent, Prezent. Nici vorbă de hybris la Domnișorul, de orgoliu gonflat, narcisism, preaplînul sinelui. Își dorește o Bucovină ca soarele de pe cer. Și ce utopie luminată e asta! Gavril M., om tenace, demn, auster, curat moral-civic, construiește în sat și reconstruiește biserica voevodului Ștefan, arsă de ruși. Este ucis (romanul crește din realitatea istorică a anilor 30-40), pentru că deranja frăția teandrică, solidaritatea mistică. I-a venit de hac glonțul: „Ucide păstorul și turma se va risipi.” Katria simte moartea omului ei, vine pe calul negru, în rochie albă, cu pușca retezată. Moare și ea, dar trage prima, intrând în timpul etern al morții sacrificiale.

De ce e atât de blamat Eliade, văzut prin dioptrii de miopi, ca să nu spun prin creiere tembele (vorba lui Arghezi: „Ferește-mă. Doamne, de interpreți!”)? Pentru că a sperat în reacția Grund-ului la oribila „eliberare”, cea de la 23 august 1944, cu granițe încuiate și cu „reeducare” în gherle. Atunci, tradiția a fost cel mai mare pericol pentru ocupanți. Acum, e cel mai mare pericol pentru globalizații. O vor stărpiti din rădăcini. Și de ce deranjează elogiul „virilității”, când România e atinsă de maladia nepăsării? Cred că Mișcarea legionară e tema cea mai grea pentru istorici, dar și pentru ficționari, pentru că acolo s-au amestecat atâtea neadevăruri cu adevăruri.

Se repetă elevilor că geniul național nu există și, pe cale de consecință, sunt loviți în fel și chip rezistenței întru apărarea „celulei românești”. Și-i dau dreptate lui Th. Codreanu: adevăratul discipol al Școlii de la Păltiniș este Ioan-Aurel Pop, de unde și controale de tot soiul. Iar detractorii săi nu sunt deloc detașați, dimpotrivă, nu ezită să-l transforme pe Nu în Da, privitor la un așa-zis angajament cu Securitatea.

Ce ne nerva deopotrivă pe Radu Mareș și pe mine era cultivarea ideii că românii vin dintr-o patrie îngustă și dintr-o limbă la fel de îngustă, așadar n-ar avea nicio șansă. Dar Joyce n-a pornit dintr-o patrie îngustă? Și câte alte exemple nu se pot da. Eram amândoi de acord că nici calitățile, nici defectele n-au vârstă; că nici nu există literatură de țară mare și de țară mică, de Center ori de Limes. Slobozeanu Șerban Codrin scrie poezie înaltă, la fel Paul Aretzu, din Caracal. Schenk scrie de pe Rin, Aurel Dumitrașcu de pe Bistrița. Parantetic spus, scrie și acum, grație prietenului său Adrian Alui Gheorghe.

Da, întorceam Lupercalia noastră literară pe toate fețele. Cei care ar trebui să fie opozanții guvernanților, rămași la fel de diplomatici și dilematici ca-n comunism; fostul activist devenit anticomunist; meritocrații care se lasă depersonalizați de puterea politică. Se folosește firul lung și firul scurt, ca să se dea direcții revistelor. Pe ordinea de zi: campania contra Goma; aneantizarea Istoriei lui Călinescu *versus* ediția completă Lovinescu; semnături contra catedralei, precedate de campania contra „fundamentalistilor” ortodocși.

Și ce de rostogoliri fac turtele ideologice! După ce au exploatat ortodoxia, au trecut la catolicism; după ce l-au tămiat pe Ceaușescu, au trecut la colindatul președinților, de la Ilici la Iohannis. Mai greu le-ar fi fost să treacă pe la sediile partidelor, că-s prea multe.

După versiunea totalitară, a venit versiunea globalizatoare. Îi aveam în vedere pe totalizatori și totalizați, pe foștii informatori cu cruce cât mai vizibilă la gât, pe egoprozaccii „în carență de mesaj” (formulare Mareș), pe autorii de *literatură sexizată* (E sintagma lui). Un prozator bun n-are nevoie de proptea porno ori scato.

Radu Mareș a renunțat la treburile de editor. Geaba visezi la perpetuare editorială când n-ai nici bani, nici sponsori. A renunțat și la presa cotidiană, scăpând de ea ca Ulisse de Ciclop. Ne plăceau ziarele de format mare: *broadsheet*, serioase. S-au cam dus. Mareș a rămas pe „Acolada” și pe „Discobolul”. La *scriscitii*.

A venit, la urmă, *Sindromul Robinson* (Polirom, 2014), la care voi reveni.

Ave, Radu Mareș! Carte mare(ș). Carte grea.

CONSTANTIN TRANDAFIR / Alte câteva cuvinte despre Jurnal

În 1974, am început să notez pe un caiet mare cu coperti groase câteva din întâmplările zilnice despre chestiuni strict familiale. Pe semne, egoismul subconștient îmi șoptea că și personal voi avea nevoie de un *aide-memoire* cu nimicuri, când amintirile își vor pierde concretețea inițială. Dar cum știu că

nu mă dă afară din casă consecvența și că dezordinea este unul dintre principiile mele estetice și de viață, pornirea nu putea să dureze mult. Cuvântul dat, însă, trebuie musai respectat. Și, s-a verificat în timp, mai e încăpățânarea sau, mai frumos zis, un act de voință care, departe de orice orgoliu, s-a transformat în tabiet.

Astfel, „jocul” în deplină libertate m-a prins și mă ține încă. Norocul e că, totuși, există un cât de mic autocontrol, altfel ar intra în categoria faptelor absolut fără nici un sens. Jurnalul s-a pornit să fie vrând-nevrând *intim* și așa a durat până în 1989, an în care s-o fi insinuat și eventualitatea ieșirii în vileagul lumii, cândva. Peste timp, ochiul începu să caute special în jur, tot pentru interese particulare de luare în seamă și aducere-aminte. Cine putea să-și închipuie că însemnările unei persoane evasinecunoscute, destinate numai sieși și devenite prea necuviincioase cu peisajul orwellian, ar putea fi publicate într-o epocă ce se propovăduia pentru eternitate? Dar vremurile s-au schimbat, nu și din rădăcini, și, în consecință, felul însemnărilor zilnice a căpătat nouă turnură. Democrația dâmbovițeană originală pusă pe o tranziție care durează încă, precum și singura libertate, cea de expresie, au generat încă 25 de caiete de mai mare dragul. Răsete în purgatoriu. Adică, răsău’-plânsu’ în țara asta plină de tristețe și de umor, de lupte care durează de 30 de ani.

S-a scris mult despre genul diaristic, ajunsese chiar să fie socotit motorul literaturii epice, alături de eseu, mai ales de la Proust și Gide încoace, cu apogeul în perioada interbelică. Dar jurnalul are vechime mai mare și reacții diferite față de condiția lui. Unii îl ridică în slăvi, alții îl reprobă (G.Călinescu), cei mai mulți și mai corect îl neglijează. Oricine are dreptul să scrie jurnal (mai cu seamă asta era o îndeletnicire a domnișoarelor romantice de odinioară), dar nu oricine ar trebui să publice jurnal, cum nulitățile devenite papirofage n-ar trebui să publice nimic. Numai oamenii de seamă și cei care dețin o bună experiență de viață și „condei” bine tocmit sunt îndreptățiți să dea tiparului jurnale. Ca simplu dialog cu tine însuși, ca un confident despre care nu știe nimic altcineva, ca exercițiu de libertate, oricine poate recurge la un asemenea partener. Ceea ce nu se poate împlini în această practică este performanța de a observa mai mult pe alții și întâmplările lor, fără ca tu cel care consemnezi să fii personajul principal. Lucrul acesta e cel mai deranjant, că nu se poate lua distanța necesară și, de la un moment dat, seamănă, parcă, a exhibare egolatră.

După 1989, mulți au dat buzna în competiția anticomunistă prin tot felul de mijloace, inclusiv prin jurnal. Personal, n-am fost disident (!), nu-s nici de dreapta, nici de stânga, nici măcar inteligent, cum prevede savuroasa vorbă a lui Paul Reynaud. S-a mai petrecut și o invazie de jurnale, multe din ele dorite și benefice, altele, însă, de-a dreptul inutile, compuse de grafomani ori date pe piață prea devreme. Jurnalul dacă nu are o cât de mică vechime, e fără noimă. Din cauza vizibilității reduse a subsemnatului și din cauza avalanșei amintite, pagini *diaristice* n-au fost date publicității decât după 20 de ani, când s-au mai limpezit apele și apărău o determinare. Un amic gazetar de la gazeta câmpineană „Revista Nouă” primi acces să vadă cele 46 de caiete, format mare, și s-a angajat să publice secvențe cu titlul „Jurnal cu banalități”, care avură, vorba vine, un impact neașteptat. În acest context, se ivi și ideea unui volum, în acord cu un „editor” originar din vestita urbe a Câmpinei. Un „editor” care, după o publicitate dulce ca mierea, de o jumătate de an, s-a răzgândit când a auzit (că el nu are viciul cititului) ce „prăpăstii” conține jurnalul. Era predestinat să nu fie editat vreodată? Nicidecum, că, iată, s-a găsit cineva care să publice volumul „incorect politic”.

„Produsul” de față nu-i nici într-un caz jurnal „de idei” (de unde?), nici jurnal „de creație” (nu interesează pe nimeni), ci, pur și simplu, e o cronică plină de lucruri umile și, oricum, cu destule antene în lume. În primul rând, din provincia unde se întâmplă câte ceva și acum se întâmplă multe. Unii metropolitanii cam cu nasul pe sus se uită pieziș la Provincie, nevrând să știe că în literatură nu contează înțelesul geografic, ci acela valoric. Dar, din punctul de vedere al cantității de mediocritate, s-ar zice că mai „provinciali” sunt chiar dumnealor. Destui scriitori erau convinși că în Provincie ar exista sursa cea mai bogată pentru romancierii. „Provincia este creatoare de tipuri. Centrul mare și agitat, capitala de țară distruge prin mișcare și mulțime, valoarea gestului (...) Cel puțin pentru literatură, exemplele stau la dispoziție”. Și Mihail Sebastian enumără câteva dintre cele mai faimoase. Apropo de „literatură”, jurnalul nu trebuie să aibă ficțiune, dar poate avea „viață” diversă și proaspătă. Și chiar elemente specifice narațiunii. Atunci, însuși eseu monografic, pentru a nu mai spune de biografie, are valențe literare tocmai prin libertatea „jocului” bine distribuit și evocator.

Ion POPESCU-BRĂDICENI / Dan Cristea și faptul de a scrie într-o Arcadie imaginară

Descleștarea tălpilor

Despre scriitorul, despre criticul Dan Cristea o să scriu cât putea-voi de obiectiv. Domnia-Sa nu mă iubește pre mine, deci nici, moi, pre dânsul. Ce să-i faci! Asta-i situația.

Dacă vreun cititor o să se întrebe de ce încep așa ciudat textul de față, îi dau răspunsul de pe-acum după tiparul unei replici caragialiene: „Știe dânsul de ce.” (Spre neplăcerea mea, vocabula «dânsul» se repetă și nu-mi stă în obicei).

Ca să-l identific în masa imensă de critici literari, caut o bibliografie cât de cât corespunzătoare altitudinii hermeneuticii mele transmoderniste. Grila (re)lecturii ce-o practic de ceva timp e diferită/ chiar diferentă/ de alți comilitoni de generație optzeciști. Mi-am dobândit propria autoritate de exeget și comentator abilitat transdisciplinar și ca atare cu greu m-ar contesta vreun oarecare ambițios scrib cu ziua pe la... reviste din provincie ori din Capitală.

Dar onestitatea într-un act (meta) și (trans)critic e esențială, e fundamentală și, doar ea, poate fi corect „transvaluativă” (Tudor Vianu).

„Transvazarea” (Eugen Negrici – n.m.) cărților semnate în Veac de Dan Cristea mă avertizează din start: „Arcadia imaginară” și „Versiune și subversiune. Paradoxul autobiografic” sunt două opuri de excepție. Iar „Faptul de a scrie” este o carte scrisă de un critic personal care „riscă” judecata lui și numai a sa, elaborând iute, în stil de „extemporal”, dublat desigur de voluptatea pronosticurilor, ipotezelor, anticipărilor, deciziilor imediate, consemnate „la cald”, uneori chiar „inexacte” / „infidele” (Nicolae Manolescu). Însă, prudent, Dan Cristea nu refuză aportul „noilor metode” furnizate, aiurea, pe mapamond, de structuralism, semiotică, poetică, stilistică, cu scopul autodevoalat de-a nu putea fi acuzat de empirism, fantezie incontrolabilă, dar nici de terorism lingvistic, științificitatea prea abstractă și abstrusă, de jargon (de care, de pildă, Rabelais își bătea joc încă de din crispata-i epocă) care neglijează sensurile „particulare” (adică metaforice, metonimice, alegorice, simbolice etc. – n.m., I.P.B.).

Ca atare Dan Cristea calcă apăsat, dar unic, pe urmele adânci ale lui G. Călinescu și E. Lovinescu sigur pe capacitatea lui de a-și descleșta propriile tălpi din scriitura placentară și planetară a iluștrilor săi înaintași.

Reflexul poetic și secretul constitutiv

Gheorghe Grigurcu îi comentează „Arcadia imaginară” (aflată printre cele mai semnificative cărți de critică și istorie literară în cei o sută de ani de la Marea Unire (1918-2018), după cum rezultă dintr-o recentă anchetă a „României literare” – n.m., I.P.B.) și bine și... „rău”, adică... oximoronic, ca-n „logica dinamică a contradicțiilor” lupascian (Ștefan Lupășcu) alăturând ca fiind pozitivă voluptatea stilului și ca fiind negativ impasul acestuia.

Dar iată succint opiniile grigurciene cu subiect și cu predicat ba și cu atribut și cu complement (incluzând și alte elemente de cântărire și de expertizare inevitabile).

Astfel „Arcadia imaginară” n-ar fi decât rezultatul unei blânde nevroze literare. Voluptatea manierei sale stilistice sare în exclamativ, marcat de țipete euforice, cauzate de apariția mai la tot pasul a câte unei „capodopere” (ca la Mihail Dragomirescu, oarecum nemotivat(e) – n.m., I.P.B.). Fiecare autor „recitat” (Matei Călinescu) pare să fi produs doar „minuni” (până la „corola de minuni” a lui Blaga nemaifiind decât o azvârlitură de băț – n.m.). „Minunea” ba e una „de insinuare imperceptibilă”, ba „de intuiție concentrată”.

„E de la sine înțeles – conchide, avizat de la prima vedere, Gheorghe Grigurcu – că propriul său țel e de-a egala modelele ce-l entuziasmează, prin performanță stilistică. Fraza sa predilectă e literalizantă, vibratilă, surprinzând conceptele în stare de visare.” Dar acest narcisism exagerat se bazează pe calificative care generalizante precum: nepieritor, semnificativă, strălucit, mari, tumultuoasă, ceea ce denotă, alb pe negru, deficitul de formulare” (Grigurcu, 1983, p. 258).

Astfel, vederii exegetului i se impune un concret al impresiei literare, cu o judecată cameleonică întrucât adoptă culoarea operei, precum respectiva vietate se adaptează mediului. Actul creativ-ca atare se reduce la elementara contemplare. Într-o preară retortă teoretică, conectarea expresivă e discontinuă, întreruptă de pauze aride. Neîncrederea criticului în sine însuși, în mirajul verbului și în capacitatea de expurgare a nesemnificativului, se „lasă” de exemplu cu o comentare otova a memorialistului Slavici. „Destul propoziții și chiar pagini ale lui Dan Cristea – avertizează Gheorghe Grigurcu – dezamăgesc prin sunetul lor gol”, printr-un „regim comod, administrativ”. Din fericire însă de cele mai multe ori, criticul surprinde deopotrivă reflexul poetic și secretul constitutiv (s.m.). Se arată preocupat să demonstreze mecanismele interne ale operei încordat pândite spre/ întru a releva aspecte total (sau parțial – n.m.) necunoscute. Stării de reverie – observă G.G.

– care muzicalizează i se adaugă o dispoziție activă și o luciditate însporitoare de înțelesuri-acțiune. „Poetul” din ființa criticului acceptă prin a coopera cu impulsurile sale de transpunere intelectuale. Spionând creația, căutând a-i descoperi aspectele misterice, tehnosferice, noosferice, poesferice, Dan Cristea e parcă mai interesant decât în prima ipostază, cam somnolentă și, oricum, lipsită de mari resurse plasticizatoare. Peste durata operei investigate plutește un duh / un suflu care subminează, sofianic, rama verosimilității literare.

Una caldă, alta rece! Căci concluziile nu-s deloc favorabile. Căci în domeniul investigației analitice, al scormonirii substraturilor operei, Dan Cristea dă dovadă de inhibiție, lipsindu-i ampla fantazare, deprinderea cu șocul, cu paradoxul, cu abolirea sistematică a poncifului. Despre Sadoveanu, despre Arghezi, despre Camil Petrescu nu ni se spune nimic nou. Adevărurile știute sunt reluate cu o stăruință pe care nu o înțelegem la un spirit ce a demonstrat, așa cum am văzut, finețe și sagacitate. Sensibilitatea exegetului se exercită adesea într-o zonă a cuminenței, a bunăvoinței împinse până la lexicul festiv. Ocolind caracterizările tăioase, fugind de risc, Dan Cristea e amenințat de o prematură blazare.” (Grigurcu, 1983, p. 261).

Adaptarea la zonele înalte de creație literare

Acum să mă întorc la cartea-ca-atare (Cristea, 1977). La paginile 207-209, ni se oferă un microtext autodefinitiv „în loc de postfață”, referindu-se ca și Maurice Blanchot la „spațiul literar”. Acesta însuși se disimulează, apărându-se de privirile inoportune și de întreg asediul pe care îl reprezintă ele la adresa părților celor mai tainice ale ființei auctoriale. Și totuși, diabolic ori angelic, sau și una – și alta, criticul perseverează ca să existe și el, dar nu ca un parazit insuportabil ci ca un coautor agreabil, constructivist, optimist fără oportunism, ci cu oportunitate emoțională emanată de corpul literar și de spațiul literar ce-l... încorporează spre a-i cultiva tumultul lăuntric, ironia, histrionismul, echilibrările și vibrațiile exotice produse de ezoterice acorduri de liră măiastră, de domeniul electiv al asociațiilor kairitice, care realizează această Arcadie imaginată și dorită transformată de scriitorii români asemenea celor europeni ori asiatici. Dar fie, și în Imaginaria Arcadiană, Literatura instruieste despre lucruri grave și dedesubtului relației fericite, exprimată în structura textului, trebuie căutată mereu o asumare a vieții și a contradicției învinsă.

„Fericiti” sau „nefericiti” în viața diurnă (vezi și volumul de versuri „Diurnalis” al lui Silviu D. Popescu, din martie 2020), scriitorii sunt, cu siguranță, neliniștiți în creația proprie. Imaginea clasice Arcadii intervine, așadar, după parcurgerea unui tărâm cu relieful puri contorsionist: spațiul literar. „Cine meditează asupra sensurilor literaturii române va observa negreșit că există o asemenea linie de unire, pe deasupra tuturor generalităților, scoțând la suprafață și la momentul oportun rigoarea temperamentală și regimul seninătății, înfrânarea și ponderea, reprimarea tensiunilor haotice și dorința de armonie, călăuzirea consecventă a destinului propriu și metodică lui transformare, construcția deliberată, canonică a personalității și aspirația spre unitatea forțelor interne, masca suprapusă peste figura autentică. Îi unește pe acești scriitori români voința de exemplaritate, ținuta „clasică”, impersonală, supunerea la norme, demnitatea intelectuală și aerul abstras care provine dintr-o perfectă adaptare în zonele înalte ale vieții.” (Cristea, 1977, pp. 208-209).

În lumina orbitoare a lecturii

A citi o carte înseamnă a te pătrunde de spaima din clipa scrisului. Acestea, criticul ar trebui să-i opună, într-o complementaritate omogenă, clipa privilegiată a darului. Iar darul este un spațiu închis cu care un critic literar se înconjoară pentru a se bucura de o plăcere clandestină. Cei ce nu-l posedă rămân afară, cei care-l posedă ies și întră după bunu-le plac, ducând în „turbincă” realitatea ascunsă a operei de artă.

În centrul spațiului literar, criticul poate dispune de un alt spațiu, rebel, ascuns, evident și sustras relativității, poate imuabil, poate într-o continuă metamorfoză/ transmodernă avatarizare.

Criticul are dificila/ onoranta misiune de a dezgropa manuscrisul păstrat în ulciorul în care a fost închis pentru a pătrunde în lumina orbitoare a lecturii. Cartea care dorește să fie transcrisă își alege lectorul a căruia calitate rezidă în a nu se îndoi de «cartea adevărată» și de încrederea ei. De aici și strania libertate al cărei exemplu ne e dat de meta- și trans- lectura literară.

Criticul autentic trebuie a-și asumare meritul de a transparențiza și nucleul operei, miezul ei-perlă, și al limbajului ce-l învâluie ca provenind din „imaneța” lui transformată, singularitate ce-și așteaptă big-bangul miraculos al recreației prin lectură și al valorizării prin recitarea deschizătoare de alte părți hermeneutice și insule de apropiere a sensurilor primordiale, de dincoace sau de dincolo de înțelegere. Lectura criticului va releva, dacă are

chemare, într-un plan identic cu cel care înalță opera în ființă și va face din acea primire încântarea prin care opera se rostește pe sine.

Dan Cristea pare să se circumscrie tipului de critic a cărui lectură este mai pozitivă decât creația-ca-atare, căci produce la rândul ei literatură simultan inocentă și abilitată (Blanchot, 1980, pp.121-129) printr-o cultură oarecum adusă la zi.

Impresia evadamică de poveste

În ceea ce mă privește, legat de obiectivul proiectului în derulare arhitextuală, o să recenzee câteva, din „Faptul de a scrie” eseurile despre Gellu Naum, Geo Dumitrescu, Petre Stoica, Ana Blandiana, Marin Sorescu, Nicolae Prelipceanu, Adrian Popescu, Gabriel Dimisianu, Gheorghe Grigurcu.

Deocamdată mă delectez cu cele despre Gellu Naum și Adrian Popescu.

Astfel Gellu Naum este un poet trans-suprerealist. „Pohezia” sa (și pohemele alcătuitoare) se referă la „fihință”. „Acest H poticnit – lămurește doct Dan Cristea problema și-i mulțumesc –, introdus ca un oftat trudnic în interiorul unor cuvinte socotite îndeobște esențiale și inviolabile măsoară, mai mult decât o eventuală distanță. Este ca un spațiu protector, ca o depănare în surdina și înțelepciune, ca o tărăgănare a vorbelor, bătrânească și receptivă, un gest al firescului înveșmântat în paradoxal, o întărire a sensurilor printr-o aparentă profanare a formei neesențiale.” (Cristea, 1980, p.54).

Dar cum îi poezia lui Gellu Naum așa cum o descrie „spiritul receptor” al lui Dan Cristea? Este reținută și condensată, ingenuă, exclamativă, vituperativă în numele rostirii originare. Este o poveste sfătoasă, liniștitoare, unde lucrurile devin ceea ce sunt, capătă pulsația lor adevărată, liberă și tulburătoare. Este ca un ritual bazat mereu pe actul de a surprinde stări inefabile, legături incomunicabile, de a revela în ființa po(i)etică acel centru de iradiere, de emoție, de ecou reverberant, de unde se nasc ritmurile și imaginile poeziei. Este opera transcrisă ca o reconstituire arheologică a unor scufundări de scafandru în întimitatea Logosului ce, totuși, vrea întruna să-și stabilească nucleul de profunzime intimă, cadența afectivă, momentul prim și abscons. Este rechemarea în comunicare a puterii emoționante a reveriei, și în personare a „mlaștinilor negre care mocnesc în străfundurile transcedente ale infraomului”. Este, prin limba ei minuțioasă și verificată ontologic, puntea transimaginată între lucruri, dezvăluindu-se unele prin altele, în rigoarea și în contopirea lor (a Istoriei cu Melancholia – n.m.).

Adresarea lui Gellu Naum este o ceremonie a stabilității vagului interior, un ceremonial al captării fluxului afectiv care, când devine stigmatizatoare a tot ce înseamnă pierdere a sensibilității, se ridică într-un glas sfidător, atunci când ingenuitatea și încrederea „pohetului” se izbesc de gelatinoasa siestă mentală.

Luciditatea lirismului gellunaumesc este autobiografică, iar Dan Cristea va dedica o carte de-a lui acestei forme auctoriale/ autoreferențiale. Caracteristicile discursului au aceste aspecte: tonul colocial, fermecătoarea familiaritate, energia franchețe. E un discurs liric – să-l citez pe criticul Dan Cristea – „bazat pe o programată luciditate, izgonind de la sine, ca pe niște corpi străini, exagerările și efuziunile, clamoarea (inevitabil ridicolă – n.m.) și sentimentalismul, dând cu tifla crispărilor dureroase și confesiunilor abrupte, dar totodată nostalgic și îmbibat de tristețe, chiar în punctul în care devine nepăsător față de ele (ca Eminescu, în eon transmodern – n.m.) și, de aceea, echilibrat afectiv tocmai în clipa când își propune să dea cu tifla.”

Apoi Dan Cristea descrie limbajul din... „Descrierea turnului” (1975), inventat, aureolat de „logica vagului / transparentelor / purităților / iradiațiilor secrete pe care le emană ființe și obiecte. Acest limbaj e mișcător, unduitor, cu sorginea în aceeași cadență a exprimării și se încrede plină de orgoliu în autenticitatea propriei măhuri expresive. Această voce singuratică denotă umor, imaginație humorescă, ironie disimulatoare, aflată constant în intimitatea cuplului erotic: de aici impresia evadamică de poveste incomodă în dimensiunea ei izgonită în istorie.”

Dan Cristea selectează o artă poetică impecabilă ante-po(i)etic: „diminețile cu domnișoara Pește”, de un firesc, concretizat în senzația de caldă și profundă comunicativitate, dar și imprezizibilă, generatoare de imediată irealitate, rezultat mai degrabă al unei „depoziții”, nefalsificată, respectând legea memoriei și triada: umor – confesiune gravă – avertisment, rod al unei înțelepciuni reieșite din experiența unică a vieții trăite și a unei intrinseci filosofii contemplative.

Poezia în starea edenică

Ca poet clujean, Adrian Popescu rămâne și în „Cartea medicilor” de „un blând estetism, aflat între precizia artizanală a imaginii și aerul de năuceală angelică”. Același rafinement cărturăresc iese în relieful ecritural, dublat de contemplația grațioasă.

...Dan Cristea și faptul...

Urmare din pag. 11

Poezia lui Adrian Popescu și-a conservat religiozitatea purității și a imponderabilelor, gingășia dulce, împinsă până la somnolență și torpoare, montura cuceritoare, rostirea distinsă / distinctă și elevată, eleganța ceremonioasă, înăscută dar și europeană (cumva hōlderliniană – n.m.), baladizând ca Ștefan Augustin Doinaș, fie chiar și în alegerea „ideii”, precum gorjeanul septuagenar Adrian Frățilă în „Balade” și în „Dodikai”, căci, precum cei doi trubaduri transromantici, Adrian Popescu atinge mereu zone emoționale cu câte un necesar grăunte-singularitate de absolut, cu un miez meta- și trans- fizic care n-are cum să nu transmită sufletului fireasca bunăcuviință a resituării axiologice, kairotice, în teritoriul fericirii extatice și al graiului paradiziac.

Dan Cristea cade, deliberat, în plasa țesăturii intertextuale a duratei ideale ce i-o încredințează Adrian Popescu și, automat, îi plasează acestuia poezia în starea edenică a limbii române, exprimată cu o naturalețe care provine dinlăuntrul unei formule spirituale unde gândul face corp comun cu impulsunile psihice mai puțin discernabile, unde conștiința și afectele se simt în consonanță și în consimțire solidară, trăită într-un regim de umanitate aurorală. „Murmurul „paradisiac” al poetului sună nu invocator, ci are drept fundament o plenitudine și o blândețe structurală ce întorc lucrurile spre partea lor bună, luminoasă, solară, cu un soi de înțelepciune a pierderii recuperabile.” (Cristea, 1980, p. 167).

Maturizându-se însă, Adrian Popescu își schimbă stilul,

accesând latura telurică, de realism șocant care atrage după sine starea de veghe, de trezire și luciditate spirituală. Ca și Nichita Stănescu, câștigă în dramatism, și în tensiune a tramei, iscodește suferința umană, în brutale înfățișări, sondează – ca și Gellu Naum – în „camera obscură a memoriei” pentru a scoate în suprafața cotidiană ceva din propria-i durere și aventură mundană.

Utopie (Sartre), atopie (Barthes)

Dan Cristea a fost la fel de interesat de poezia lui Geo Dumitrescu („Africa de sub frunte”), Ion Caraion („Lacrimi perpendiculare”), Ștefan Aug. Doinaș („Alfabet Poetic”), Leonid Dimov („B.B.C.”), Nichita Stănescu („Starea poeziei”), Vasile Nicolescu („Parabola focului”), Petre Stoica („Arheologia blândeții”), „Iepuri și anotimpuri”, „O nuntă de cenușă”), Grigore Hagiu („Continențele ascunse”, „Descântece de gravitație”), Ion Gheorghe („Noimele”), Ana Blandiana („Somnul din somn”, „Cele patru anotimpuri”), Marin Sorescu („Sărbători itinerante”, „Descântoteca”), Ioan Alexandru („Imne”), Dan Laurențiu („Zodia leului”), Mihai Ursachi („Arca”), Emil Brumaru („Adio, Robinson Crusoe”), Ovidiu Genaru („Madona ca lacrimi”), Marius Robescu („Spiritul însetat de real”), Nicolae Prelipceanu („De neatin, de neatin”), Daniel Turcea („Entropia”, „Epifania”), Dorin Tudoran („O zi în natură”, „Uneori, plutirea”), Mircea Dinescu („Proprietarul de poduri”, „La dispoziția dumneavoastră”), Ioan Flora („Lumea fizică”).

În „Versiune și subversiune. Paradoxul autobiografiei”, Dan Cristea redactează trei eseostudii despre Benjamin Franklin, Henry Adams, Michel Leiris. El e de părere că autobiografia e o formă de literatură a eului ancorat în medii culturale, sociale, religioase specifice. Orice autobiografie ar fi povestea unei culturi distincte, scrisă cu litere individuale și din interiorul ei dublonoetic. Acest eu este imaginea inventată de către eul referențial care scrie autobiografia. Confesiunea și ficțiunea coabitează profitabil. Autobiografia e totodată o interpretare și un dialog cu alte texte. Scrisul autobiografic, ca și eul autobiografic, evoluează în jurul axului interpretării și al construcției, al oglinzii și procesului devenirii, al adevărului și artei, al versiunii și subversiunii. Literatura, scrisul și eul își asumă catharsisul, invenția, textura, poetica umbrei. Eul care scrie ascunde și revelează în simultaneitate efectele unor angajări politice în istoria de după suprarealism, utopie (a lui Sartre), atopie (a lui Barthes).

Stilul nobil și firesc

Nicolae Manolescu îl prinde în „Istoria criticii...” (în „ediția a II-a, revăzută și revizuită” – n.m.) pe Dan Cristea ca eseistul din „Caii lui Ahile și alte eseuri”. Îi scoate în evidență arta (re)citirii (un concept lansat de Matei Călinescu – n.m.) clasiceilor. Mai precis îi elogiază împletirea de supranatural, realism și de extraordinară putere a amănuntului livresc ori mitologic. Dan Cristea ar relectura capodoperele clasice pregnant-subtil, pasionant-expresiv. Comentariul scriitor ar practica o formulă aflată la jumătatea drumului între analiza aplicată și memorialul de călătorie pe aceleași meleaguri mitice.

Să recurg acum la un citat din același N.M., din simplul motiv că paradigma lansată nu-i deloc acuzație ci dimpotrivă imbodol: „Esteții și livreștii sunt slăbiciunea lui – Eliot, Kavafis, Dimov, Petre Stoica, Mircea Ivănescu, Ursachi, Gellu Naum – autori de lungi poeme similitice, ca și „Scrisoarea II” a lui Eminescu. Mă întreb de ce nu arată aceeași slăbiciune și pentru Philippide din poemele babilonice, din care unul sau două m-au dus mereu cu gândul la Tărâmul pustit al lui Eliot, tot așa cum „Scrisoarea II” m-a expedit de fiecare dată când am citit-o în brațele Epistolelor lui Grigore Alexandrescu.”

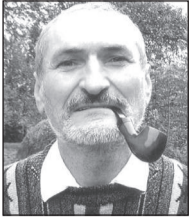
Stilul lui Dan Cristea – apreciază finalmente M.M. – e nobil și firesc, spulberă prejudecăți și ignoranțe, pledează pentru implicarea emoției în felul cum (re)citim.

Noi, înșine, aceștia trăitori și azi în zorii revoluționari ai transmodernismului în varianta mea, Ion Popescu-Brădiceni (Manolescu, 2019, pp. 1240-1242).

Bibliografie

- Dan Cristea: *Arcadia imaginară*; Editura Cartea Românească, București, 1977.
 Dan Cristea: *Faptul de a scrie*; Editura Cartea Românească, București, 1980.
 Dan Cristea: *Versiune și subversiune*; Editura Cartea Românească, București, 1999
 Gheorghe Grigurcu: *Între critici*; Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983.
 Nicolae Manolescu: *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură* (ediția a II-a, revăzută și revizuită); Editura Cartea românească / Grupul editorial Art, București, 2019.

Lucian GRUIA / Lăcrămioara Stoenescu – Tenerife via ortopedia

Lăcrămioara Stoenescu a relevat în cărțile sale avatariile prin care a trecut poporul nostru în regimul comunist. A dorit acest lucru pentru ca tinerii să nu uite și să nu permită instaurarea unei noi dictaturi.

Am comentat până în prezent două dintre aceste volume: *Dedublarea și Iubirea Marelui Dramaturg*.

În Argumentul cărții bilingve româno-italiene (traducere Valeria Mocășanu) – *Puterea celor lipsiți de putere/Il potere dei senzapotere* (Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2012), Genoveva Logan își numește textele „ghemuri”: „Ele nu sunt nici roman, nici nuvelă, nici povestire armonios încheată. Vom spune că sunt mici nuclee, mici cuiburi, sau, dacă vreți, agenți de fermentație, asemenea bobului de orez care se pune în sticla cu cvas. Într-o accepție simbolică ghemul adună în el începutul și sfârșitul, este spirala condensată în ou.”

Pentru mine ghemul simbolizează întreaga opera literară a unui autor. Ghemul cuprinde firul epic sau liric dar și spațiul dintre fire, reprezentând conotațiile aluzive, sugerate de cuvinte.

Dar, în mitologia latină, firul vieții este urzit de cele trei Parce: Cloto toarce firul, Lachesis îl deapănă și Atropos îl taie. Unind viziunile obținem un ghem mai mare bio-bibliografic. Este ceea ce face Lăcrămioara Stoenescu în *Mirajul unei călătorii exotice*.

Cartea e greu de încadrat pentru că nu e nici biografie pură și nici fantezie pură. Este un amestec subtil între ele, rămânând totuși roman. *Mirajul unei călătorii exotice* (Ed. Eikon, 2018) este romanul victoriei voinței greu încercate, așa cum vom vedea în continuare. Volumul este construit clasic. Personajul principal Lelia Sima este un alter-ego al autoarei. O parte a romanului este biografică, cealaltă ficțiune. Nu le putem delimita clar. Intriga – accidentul. Desfășurarea acțiunii – recuperarea. Punctul culminant vindecarea, deznodământul, eroina se înscrie într-o altă excursie în Tenerife, de ziua ei de naștere.

Romanul se desfășoară în două epoci: comunistă și postdecembrisă, fiecare cu tarele ei.

Autoarea – naratoare - eroină povestește viața profesoarei Lelia Sima, care îi preia o bună parte din biografie. Actanta se înscriese la o excursie în Tenerife dar cu o zi înainte de plecare, la 1 iunie 2017, întorcându-se de la Piața Obor, cade pe stradă în apropierea blocului, se împiedicase de o mică denivelare între dalele despărțite printr-un mic șanțuleț, sau alunecase nu se știe cu exactitate – am văzut și eu locul – și ajunge la spital. Rezultatul tomografiei: fractură bazicervicală la femurul stâng care trebuie operată pentru introducerea unei tije metalice. Urmează povestea operației, convalescenței cu recuperare, reînvățarea mersului cu cadrul apoi cu cârja cu cotieră și până la mersul liber. Voința învinge, eroina va merge în anul următor, de ziua ei, într-o altă excursie în Tenerife.

Cartea cuprinde numeroase date biografice ale eroinei, vise, întâlniri cu prietene și prezentarea cu pasiune a activității literare a actantei.

Lelia fusese o fetiță curioasă, ceea ce o va îndruma spre scris. Încă din copilărie compunea versuri care au fost tipărite în reviste pionierești.

A suferit, împreună cu familia multe nedreptăți în regimul comunist. Familia, considerată mic-burgheză a fost deportată cu domiciliu forțat în Moldova.

Părinții ar fi vrut să o dea la pension și apoi la o facultate la Sorbona dar toate aceste vise s-au spulberat. Urmează școala elementară în sat. Recitând frumos și jucând cu talent piese de teatru cu elevii, e sfătuită să dea admitere la Teatru, unde nu reușește din cauza dosarului necorespunzător. Cei care nu aveau dosare bune, concureau pentru 10% din locuri (în acel an, un loc pentru băieți și unul pentru fete). După 1964 când are loc o destindere, reușește la Filologie și devine profesoară de română, la început în comunele de lângă București, apoi la un liceu din capitală.

Datele biografice alternează cu treptele de recuperare de după operație, mersul cu cadrul, apoi cu o cârjă cu cotieră și în sfârșit mersul liber.

Gândul la numeroasele excursii făcute în Siria, Iordania, Liban, Egipt, Spania, etc, vizitele prietenelor și amintirea copilăriei sunt reconfortante în convalescență. Singurătatea este uneori apăsătoare întrucât este singură în familie, părinții și al doilea soț decedând. Singurii copii rămân cărțile ei. O carte care îi dă putere să reziste este cea citită în copilărie: *Povestea unui om adevărat* de Boris Polevoi, în care un pilot, cu proteze la ambele picioare, pilota un avion de vânătoare în al Doilea Război Mondial.

În ceea ce privește amintirile și activitatea literară a eroinei avem pagini de adevărată istorie literară. În 1955 când era elevă în clasa a 7-a, luând caietul cu stihurile ei sub braț, o poartă pe bunica ei la scriitorii: Veronica Porumbacu, Maria Banuș și Dan Deșliu care-i fac recomandări.

Mai târziu, versurile ei intime nu au fost pe gustul proletcultiștilor și nici astăzi pe cel al optzeciștilor postmoderniști.

Dar autoarea nu renunță, după 1989, la îndemnul mamei va

scrie cărți despre nedreptățile regimului comunist devenind justițiară: despre copii considerați dușmani ai poporului (printre aceștia numărându-se și ea), despre elevii care au făcut pușcărie fiind înscriși în organizații anticomuniste, despre soldați care au fost puși la muncă forțată.

Aceste teme au fost mai puțin abordate în literatura noastră, cărțile Lăcrămioarei Stoenescu având valoarea de documente istorice. Ele au fost apreciate și ca urmare autoarea a devenit membră a Uniunii Scriitorilor.

De asemenea, la îndemnul celui de-al doilea soț, Valentin, autoarea va scrie după cărțile ei și după alta, aparținând altui autor, o serie de scenarii pentru teatru radiofonic, care vor fi realizate cu succes. Autoarea chiar va citi în roluri episodice alături de mari actori ai scenei românești.

Autoarea participă la Colocviile de la Pitești dedicate fenomenului concentraționar și la Târgurile de carte Gaudeamus.

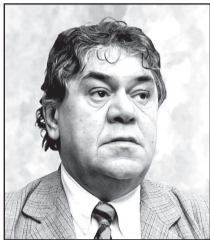
O dată, la un Târg Gaudeamus, la care participă și scriitorii și traducători italieni, soțul ei afirmă că și o carte monografică ar fi interesant să se traducă în italiană, ceea ce se va și întâmpla chiar cu aceea lansată atunci de Lăcrămioara Stoenescu. Cartea tradusă va fi *Copii – dușmani ai poporului*. Ca urmare, va participa, prin ICR, la Târgul de carte de la Torino în anul 2014.

Bunica ei regalistă ar fi fost foarte mândră să știe că în anul 2009, eroina a fost primită de regele Mihai I, fiind recomandată de o prietenă, Victoria, membră în Comitetul doamnelor din Fundația Principesa Maria, căruia îi povestește despre avatariile suferite de familia ei și nu numai în regimul comunist, oferind un buchet imens de trandafiri pentru regina Ana și o carte pentru rege.

Mirajul unei călătorii exotice este o carte mascat memorialistică, scrisă cu talent și forță expresivă, în stil direct, confesiv.

Se adresează în primul rând celor care trec prin astfel de suferințe, transmițându-le curajul de a rezista, de a lupta, de a nu-și pierde speranța. Dar și ceilalți cititori vor afla amănunte de viață incitante.

AURELIU GOCI / Eminescu la apogeul vieții și creației

Nicolae Georgescu, *Eminescu: Ultimele zile la „Timpul”*, Casa Editorială „Floare Albastră”, București, 2016

Rămâne fără îndoială adevărul că dl. Nicolae Georgescu este astăzi cel mai activ eminescolog și cel mai performant în condițiile în care apar tot mai rare studii dedicate poetului național, cercul eminescologilor se împuținează, iar Petru Creția și Dimitrie Vatamaniuc, activ și la anii senectuții, ne-au părăsit.

Cu cât societatea națională, lumea românească evoluează social și intelectual, opera lui Eminescu pare că se ermetizează, retrăgându-se în zonele profunde ale subconștientului. Dacă, atâtea vreme, s-a cristalizat conceptul de specific național, o complexă idee de românitate, în ultimele decenii s-a încetățenit opinia că numai renunțând la această specificitate, eliminând tradițiile, obiceiurile naționale și mentalitățile colective vom deveni cu adevărat europeni.

Dar de ce să devenim europeni, în sensul definiției de europenitate descrisă și lansată de alții care nu sunt mai legitimi europeni decât noi, românii, un popor stabil, de aproape două milenii, ca latinitate balcanică și niciodată în căutarea de alte spații generatoare de altă istorie?

Multă vreme s-a vorbit critic despre un cult al lui Eminescu, om de cultură și dominantă a specificului național. Aș îndrăzni să afirm că, din punctul de vedere axiologic, care privilegiază individualitatea absolută sau, dimpotrivă, viziune comunitară care proiectează la vârf o adunare mai largă de lideri, culturile se pot

polariza cu rezoluție specifică: culturile de tip imperial care identifică unica personalitate: cultura engleză (Shakespeare) sau cultura românească (Eminescu) ș.a., sau culturile de tip republican care își asumă o comunitate largă la vârful valorilor, în cultura franceză nu se poate identifica cel mai mare și, în general, ierarhiile sunt nepotrivite.

Unitatea culturală națională și solidaritatea axiologică se realizează și performează prin forța centripetă identitară și geneza comună a valorilor dintr-un spațiu determinat. Receptarea, înțelegerea și interpretarea lui Eminescu au rămas un fel de obiectiv național valabil pentru toate generațiile succesive după trecerea în eternitate a „românului absolut”, cum decidea Petre Țuțea.

Astăzi, eminescologul incomparabil, d. Nicolae Georgescu, practică exegeza... clasică, tihnită, cu bonomie și oțiozitate, ca un istoric literar de anvergură și profunzime. Altceva mi se pare determinant în cristalizarea viziunii și atitudinii dlui Nicolae Georgescu față de viața și opera lui Eminescu. După ce creația poetului național a fost studiată și analizată de critici literari, scriitori, filosofi, sociologi, psihologi, antropologi, matematicieni, statisticieni, poate și de reprezentanții altor domenii culturale sau științifice, autorul a cel puțin zece cărți monografice și a câtorva ediții critice dedicate geniului tutelar al românilor, de formație clasică (absolvent de greacă și latină și multă vreme bibliotecar la Academie), se apropie cel mai mult de structurile mentale, de o psihologie de „forma mentis eminesciensis”. Ceea ce nu-i creează un ascendent față de alți exegeți, dar îi conferă un suport de pătrundere și angajare în formula identitară a Poetului.

Sigur că au funcționat adâncile afinități electice, care l-au atașat de opera eminesciană, de conceptul clasic de poezie de creație armonioasă, eventual luminoasă și deschisă actelor de conștiință, în sensul definiției lui Goethe: „*Lirismul trebuie să fie în general, rațional, dar în amănunte abătut de la rațiune.*”

D.Georgescu este foarte documentat și orientat axiologic în ceea ce privește seria tipologică de Frumoși Nebuni ai lumii, adică de mari creatori care, anormali psihic au trecut pragul nebuniei, geniul fiind una dintre formele nebuniei după profesorul Grasset, explicată patologic („viața intensă pe care o au unele celule din creier în detrimentul celulelor vecine”), de unde detractarea creierului și dezechilibrul psihic: „Jean Jacques Rousseau – nebun lucid, delirul persecuției; Baudelaire – acte impulsive, excentricitate, încercare de a-și sugruma tatăl; (...)” și trista listă continuă. Eminescu, după cum scrie Almanahul ziarului „Adevărul”, 1911, a fost paranoic general și a murit nebun – diagnostic drastic și probabil real.

Desigur, ultimele zile de la „Timpul” culminează cu data de 28 iunie 1883 când Eminescu „a fost scos din viața civilă.” Omul atât de informat, cu toată documentarea parcursă, afirmă, la un moment dat, paradoxal (p. 90): „... de vreme ce eu consider că o biografie este un roman, adică literatură artistică, mi-e indiferent cum o construiesc, cu sau fără note de subsol, și pe cine conving.”

În finalul cărții, dl. Nicolae Georgescu revine asupra unei probleme, cunoscută de multă vreme, dar neanalizată explicit: ordinea textelor în ediția princeps și a rezervelor lui Maioreșcu față de *Epigonii*, *Strigoii*, *Călin*. Maioreșcu își elaborează celebra prefață în 1887, și studiul are un ton definitiv, pentru că marele critic îl considera pe poet definitiv pierdut pentru creație încă din 1884–1885. Se pare că nu înțelegea structura, unitatea armonioasă a Cuprinsului, organizarea lui după o concepție personalizată a poetului, de aceea a și intervenit în alcătuirea volumului din care lipsește un fascicol.

Eminescu a gândit structural și ordinea textelor în ediția princeps are o importanță capitală. Comentează dl. Nicolae Georgescu: „Este vorba de un scenariu, de o înlănțuire cu sens a poemelor, astfel încât un titlu își are locul după un alt titlu, și numai după acela. Asta duce la consecințe, prima dintre ele fiind aceasta: poeziile lui Eminescu au o valoare anumită luate în sine, separat – și o altă valoare în montajul ediției. De pildă, *Scrisoarea a III-a* este un poem al eroismului, Mircea este un mare conducător dacă citești poemul separat – dar în curgerea din ediție, aceeași *Scrisoare a III-a* reprezintă treapta a treia a magului în drum spre Demiurg (bătrânul dascăl), creatorul, conducătorul, Demiurg: sunt degradări succesive ale sacrului – care va fi restituit cosmosului în final, prin *Luceafărul* unde se separă lumile, nu mai este amestecul dintre om și zeu). Vorbim, astfel, de un volum inițiativ de versuri, unic în literatura română, construit de către autor și neînțeles de editorul prim care i-a știrbit (probabil, din neatenție) conținutul, i-a schimbat punctuația – și în final, chiar ordinea pe anumite secvențe foarte importante.”

De altfel, dl. Nicolae Georgescu e un spirit structurant care își secvențializează ordonat textele cu titluri imaginative și sensuri profunde. Asta nu înseamnă că nu e și spectaculos amator de senzații și picanterii, practică critica filologică prin care păstrează și performează rigoarea științifică de analiză și interpretare.

În final, autorul emite o teorie revoluționară în ceea ce privește destinul lui Eminescu, potrivit căreia, în ultimii ani ai vieții poetul nu ar fi fost bolnav, ci a trebuit să se identifice cu imaginea sa publică făcută de prieteni, dușmani sau doctori. Eminescu conștientizează condiția sa umană în raport de ecoul extraordinar al creației sale. Complexul „Mai am un singur dor” impregnează definitiv strălucita conștiință, explică dl. Nicolae Georgescu: „Văzând, înțelegând că nu-și poate înfrânge opera – mai bine zis, imaginea tiranică pe care i-a fixat-o opera poetică – Eminescu, de bună seamă obosit, poate chiar și bolnav de vreme ce atâtea lume îl dorește astfel, se identifică testamentar cu ea. Că era „limpede la minte”, preotul n-o spune decât pentru că are cu sine întărirea unui martor, primarul din Crăcăoani. (...)”

Aș putea spune că întregul univers sistematic Eminescu, imaginat și credibilizat de dl. Nicolae Georgescu a apărut mai întâi ca o mare „îndrăzneală”, de a reconstrui personalitatea poetului național printr-o nouă reformulare și valorizare în efigie a biografiei și creației celui mai performant român din toate timpurile. O „îndrăzneală”, epocală, nu de a nega, ci de a îndrepta și completa viața umană, spirituală și creativă, după interpretările și comentariile strălucite ale atâtor înaintași iluștri, amintiți cu respect și recunoștință mai înainte.

LUCIA NEGOIȚĂ / POEZII

Rilucere

Hi my name is Lucia intru în casa ta
cum o reclamă naivă din anii '90... utopicii ani
v-am prins vrăjitoarelor

tinerete cu bătrânețe viață cu moarte la tot pasul
în vreme ce pe tava istoriei mici
stă chiar inima mea... *inima tăiată imprejur*

cu sora geamănă – metropola pe umăr –
plâng la mormânt străin arar tulburat
de flama unui neon ce pălpăie încă peste crucile tinere

*generația cu cheia de gât face loc
generației cu masca la gură
zvârlind un pumn de nisip
în irisul sloganului vechi*

*te salut tineret în adidași...
te salut generație în blugi*

prin cartierul anonim la depou
răsăduri de oase tresar
pungi de plastic cu franjuri lucii
așteaptă primul cântat al cocoșilor

în exilul camerei nori filocalici
fantasme 5G în paharul suedez cu apă plată

pun tăcerea înaintea câinței
precum tămăia la început de rugăciune
mi-ai rămas tu doar întârziatorule suflet

trup captiv cipul tău respirație pură

*Trupsuflet unul Alumn
râvnit de murmurul paginii albe
la apa ta îmi caut mântuirea*

Condamnare la viață

Poetului Gheorghe Grigurcu

Peste o apă neînșorită
s-a târât orgoliul spre umilință
ghimpele răului a fost dat la o parte

cine ar putea spune „soarta mea e poezia mea”
câtă vreme un înger cu miros de ceară
vine să moară în locul acelei femei implorând
roagă-te dar pentru mine

o dâră de sânge feminitatea refuzată
cască un gol în jur un flagel
mici nuferi roz de limfă peste mirosul stânjenitor

doar poezia și-a ținut jurământul de credință
m-a osândit m-a iertat m-a condamnat
în cele din urmă la viață...

apără-mă
ocrotește-mă i-am spus
ai trăit atâtea vieți ca pe una singură
vin în fața ta cu bătațiile pierdute
frunzele milei și le pun la picioare
apără-mă tu

plânsul nu încapă în sîpet
inima își devoră carcasa
duhoarea de carnasier acoperă un rău și mai mare

tot ce sufletul a risipit risipit rămâne
elan senzual împerechere
salcâmi mărgăritare imortele

toate la Judecata de Apoi

Vor cădea în moarte
vor urca apoi
prin Înviere

Fericita întristare

Nu te îndepărta de la mine Îngere al fecioriei
doar ai plâns odată cu mine nașterea întunecată
apoi m-ai trimis în lumină

vom trece împreună taina aflării?

printre zăbrele și zăvoare licărul seminal aștepte
pe jghebul petalei pierdut
în câmpul reginei nopții
spre cer voi ridica ochii

dinspre viață fără de mângâiere
a cărților

în pieptul altuia voi răsădi
ardoarea neputința splendoarea
micile pietre tombale rănite
de mușchii lor zdrențuroși – piedicuțe –
spre un Nord ce pune mai presus îndoiala

viii și morții împart ospățul
cum saliva pe buzele ibovnicei

roagă-te dar pentru mine

ceara are încă răbdare
până spițele bicicletei se învelesc
în doliul subțire

sub paza ta sângele stă gata să cânte
fericita lui întristare

Mai viu

La apa trupului am stat și am plâns
făcusem dragoste prima oară cu un poem
prea știutor nici el mirosea a busuioc

Blumine

Poemul își alege poetul cum copiii părinții

cerneala ia culoarea arhanghelului de purpură
fiecare literă poate fi diamant sau mărgea
o gemă a oglinzii umilinta splendorii

*viețășă într-o temniță fără gratii vei fi
bulgăre de pământ în țarina Raiului*

de văzut o să vezi cu cearcănul sânilor
praștia va ținti un miez nedureros
evlavia copacilor schimbând inelele verzi
cu păsările alegându-și loc pentru moarte

de auzit doar gemetele groase vor ajunge la tine
o altă femeie strigă în locul tău
vei săvârși un suav adulter
cu norii în mersul lor eclesial...
Humilis Tractis Congestus
solomonarii le mai dau de cap încurcând ițele

vei indura peste puterile îndurărilor tale

Maria am chemat-o în șoaptă pe mama

toate mamele răspund acestui nume
tatuat în trupul de carne dar și în cel de vlagă

Mai viu e trupul plâns sau trupul care plânge?

Que Deus me perdoe

Cum două aripi dese de fluture
pleoapele tale umbrar între lumi
nehotărându-se în care să-ntârzie

Crisalida incertă încă amână
darea pe față a sexului pur

Cine-și mai pierde vremea cu un lamento
pentru o biată lepidopteră viu colorată
ce caută odihna pe volanele rochiei
unei cântărețe de fado

Que Deus me perdoe

Ții minte pe stâncă de lângă Gibraltar
cum flutura în aer peruca ei de argint
s-a înclinat *obrigado* și noi
nedemni complici ai secretului stânjenitor

Ți-e teamă s-adormi dacă nu te te trezești
din spasmul târziei intimități
s-ar da în vileag acum altădată
niciodată mai bine

Va veni fetița îți va aduce altă ofrandă
un exemplar și mai și

cu acul erect care tremură încă
de data asta nu scapă

insectarul mai are un loc

Datele vor fi scrise temeinic
era luminatul april la vremea Covidului
cel prescris de Poet rămâne în carte

Dezordine nouă zborul cu aceeași sinapsă
sus jos o lopată acoperă cu pământ
mormântul ultimului stâlpnic anahoret
joos suuus

Alarma cu sunetul ei violent
gustul doctoriei înțepă atroce
pe cerul gurii încă se-ntrec constelații
Rarița Vizitiul Carena

Tuturor le ceri îndurare

fii sigur
bucuroase cât de bucuroase
ele te-ndură...

Despre libertate

Cei care nu sunt liberi mai aprins vorbesc despre libertate
iar cei ce cred că sunt nu știu să fie
decât scamatori jonglând între aliniate și legi

Traversezi cadrul în plină derută
cu gesturi de eros mecanic atingi
obiecte aseptic luate pe veresie
ești datornicul ce corespunde perfect unui număr
portretul robot: anonim de cursă lungă
bun plătit de taxe vegan destin previzibil
osândit să gândești pozitiv... hai rezistă ce naiba

Samovarul pornește un *touch* pe telecomandă
ceștile din serviciul de cobalt de la bunica
se umplu de fragezi aburi florali *vals doamnelor domnilor*
aceasta-i mireasma victoriei... *a nice day*
cea mai frumoasă din viață ce ne-a rămas
sărută bine ca o femeie în plină putere
nurii ei siliconati împărtășie mirosul de acetona
adoră magnetii de frigider din Coreea
calcă-n picioare ghivecele cu flori
va mângâia odată cu ultimul metrou
creștetul unui copil autist
atenție se închid ușile

Îți amintești Liberto pe pielea unui pepene galben
tatăl nostru desenase un șir de alizee
dar eu îl rugam să nu uite vântoasele sudice și boreale
pe urmele unui vers din mu'allaqate
tradus de Grete în ritmul mersului unei cămile

iată zorii înfrunzesc și încep ciocărlile

n-ai s-o uiți prea ușor pe Katharina deșertului
tot ce am aflat despre iubire era o istorie
despre intruvabilul gol dintre clavicule
invadat de râuri neimblânzite

*Moartea din dragoste pedepsitoare întâi
apoi mântuitoare
își strigă dreptul la viață*

Ai grijă să nu întârzi tot blugii aia tăiați
îi scoți în lume nu uita ia ta albă de la Soolbachen
pe care a înflorit ephthia floarea
lui Gellu Naum... atenție virus
Covid în aer pe pământ peste ape
la Veneția pe plajele înguste
purtător era un copil cu bereta ca o aură de înger
dioptriile lui Gustav Mahler nu i-au dat pace

*Maestro ai depășit cu brio vârsta de ani 65
Zvârle cât colo chimonoul brățările de gheișă
pusă pe liber sideful a săpat riduri moi de zăpadă
mantiile tale de vreme rea nu dau greș
îndeasă-le în portbagaj printre CD-urile lui Johann Sebastian*

*Dezlănțuie-te urlă fii tu despletește-te
reinventează matriarhatul amanta demon
tânguie-te ca un stih din Psaltire în aramaica veche*

Stinge repede focul cafeaua... hârști frige frige
cum să-ți vestești iubitul
că ai în pântec prunc nou

Claudia VOICULESCU / Ilinca Dumitrescu

Inegalabila, distinsa și generoasa pianistă s-a născut la 29 august 1952 în București. Tatăl său a fost profesorul, dirijorul, scriitorul, muzicologul și compozitorul Ion Dumitrescu (1913, Oteșani, la 5 km. de Horezu – 1996, București), cel care a stat în fruntea Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România din 1954 până-n 1977, fără să fi fost membru de partid în anii cei mai negri de oprire politică. Meritoriu și excepțional, Ion Dumitrescu, ca președinte al Comitetului Național de Organizare a Festivalului Internațional „G. Enescu”, a organizat și condus edițiile din 1964, 1967, 1970, 1973, 1976 ale prestigiosului festival. Ion Dumitrescu a fost membru corespondent al Institutului Franței – Académie des Beaux-Arts (alți doi români au mai fost membri ai acestui înalt for: George Enescu și Marcel Mihalovici) cât și al Academiei Tiberina din Roma.

Mama pianistei, Mariana Dumitrescu, poetă de-o rară sensibilitate, s-a născut la 27 august 1924 în București și moare la doar 43 de ani. A fost o personalitate complexă: actriță la Teatrul Național București, scenaristă, traducătoare de librete de operă etc. Au rămas de la ea trei volume de versuri: Poezii, 1942, Poezii, 1967, Iarba timpului, 1968, multe din poezii fiind transpuse pe muzică.

Era firesc ca din această rânduială a vieții celor doi să izbucnească în lume ființa excepțională care este Ilinca, cea hărăzită de ursitoare muzicii întru rafinarea și adâncirea ei pe claviatura

pianului spre a ne străbate nouă, ascultătorilor, spațiul sufletesc, ca o combustie ce ne înalță în sferele celeste.

Ilinca face parte din stirpea oamenilor rari care acced spre orizonturi înalte. Decorată, în 2012, cu Ordinul Artelor și Literelor la Paris în grad de Cavaler, Ilinca susține recitaluri extraordinare în spațiul muzical din 5 continente, 44 țări și 37 capitale ale lumii. Prin acest filtru trebuie să privim activitatea proteică a acestei ambasadoare a muzicii și culturii noastre românești. Astfel ni se revelează talentul și sufletul frumos al Ilincai prin arta sa interpretativă careia-i conferă greutate și prestigiu. Cei care ne lăsăm pătrunși de vibrația muzicii, interpretate de ea, nu putem să nu rămânem mai bogați, mai pătrunși de pacea sufletului. Ascultând-o cum interpretează Sonatele lui Scarlatti sau opusuri din creația titanilor Bach, Haydn, Mozart, Beethoven, Schumann, Chopin, Schubert, Albéniz, Sibelius, Messiaen, Enescu, Jora, Paul Constantinescu etc., nu putem să nu ne împărtășim de sublime și purificare. Și nu ne rămâne decât gestul de înclinare în fața celei care și-a pus toată simțirea în vârful degetelor cu care umblă pe tastatura pianului căutând să redea infimezimala sacrală din fiecare notă ca să ne transmită fiorul inefabil al muzicii. Concentrarea maximă și simțul lucrului temeinic și sincer făcut îi sunt Ilincai legi proprii.

Dr. Ilinca Dumitrescu este pianist concertistă, muzicolog, pedagog. De la un capăt la altul al lumii, a știut să strălucească cu arta sa pianistică și să rămână suverană în modestia ei proverbială. Cea care a absolvit cu Diplomă de Merit Conservatorul de Stat P.I. Ceaikovski din Moscova în 1978, păstrează în chivotul său premii și distincții naționale și internaționale care-I certifică gloria planetară. Fiindcă ea, Ilinca, a știut mereu să parcurgă și să satisfacă imperiul fiecărui suflet, fiecărui gust artistic-muzical. Fiindcă ea este absolut un artist singular în complementaritate cu darul și vocația prieteniei sincere și statornice. Tot ce dăruiește este biruința binelui, frumosului, artisticului. Și pentru asta a fost apreciată nu numai de public dar și de criticii de la noi cât și de cei din ograda mare a lumii.

Am ascultat-o pe Ilinca Dumitrescu la Ateneul Român, la Casa Artelor Dinu Lipatti. Mereu dăruind, mereu într-o febrilitate a spiritului său princiar. Și m-am bucurat, și m-am lăsat sedusă de risipirea și ispitirea armoniilor muzicii clare țâșnite de pe clapele pianului atinse parcă de o vrajă.

Luna aceasta, Ilinca împlinește o vârstă frumoasă. Îi doresc să aibă sănătate, viață lungă și aceeași efervescență intelectuală și muzicală. La mulți, mulți ani, Ilinca!

10 august 2020

Olimpia IACOB / Molly VOGEL

S-a născut în orașul Thousand Oaks (“O mie de stejari”), California. În 2011 s-a mutat în Glasgow. Se numără printre poezii nominalizați la premiile Jane Martin Poetry Prize și Edwin Morgan Poetry Award, iar în 2016, Scottish Book Trust îi decernează premiul New Writers Award. Publică în revistele *Fish*, *Aesthetica*, *PN Review*, și în antologii colective (New Poetries VI, Carcanet). *Florilegiu / Florilegium*. Shearsman Books Ltd PO Box 4239, United Kingdom, 2020/, antologie de autor, este o explorare a vieții, ‘în limba florilor’. Poemele pun în valoare florile ca simbol și mijloc de comunicare; în sens mai larg, (...) lumea naturală este esențială înțelegerii cuvintelor, înțelegerii noastre, și înțelegerii divinului. Molly Vogel este doctor în Creative Writing, titlu conferit de către Universitatea din Glasgow.

Asfințit

Ușor pășind, asfințitul cuprinde
roada ; mănunchiuri groase de grâu
se-mbrățișează ușor. Sturzul cîntător cheamă

ziua e pe sfîrșite. Coasa se odihnește.
Mintea străbate estul canalului
cînd tată și fiu îngenunchează pe cîmp.

Lucerna își înalță rugăciunile
ca semințele în aer, într-o tăcută rînduială.
Brownie, poneiul, privește liniștit.

În vis, el te vedea în Franța, rănit,
într-un lan de muștar. Și visul a revenit pentru a treia oară
ca un scut peste inimă. Și habar nu avea

cît te mai ocrotea, zădărnîcînd glonțului ținta
spre bieteale suflete. Legămîntul omului
cu Domnul netezește cîmpul.

Te știe după nume. Îți vede
lucrarea dusă la bun sfîrșit. Spicele
de grâu pe tocilă

ca părul bebelușului
aceleași mîini deopotrivă robotesc cumpănit. Visezi tufa de
coacăz roșu

- cum o despică ca pe un crucifix
dîncolo de grădină, micile granate apar primăvara,
și mama cu șorțul ei, încîntată

- mai mult decît suma
părților noastre suntem. Trup altoit pe spirit
și tu - pe Margareta

Alinare

Locul spre care o ia mintea —
în durere, sunt purtat invizibil
spre verile din Meadow Vista,

boișteni adunați pe lac —
Margareta mă prinde de mîină
În drum spre tufa de mur

În stăruința copilărească, nu văd
spini, doar
granatele pitite. Ne urcăm pe o scară

pînă la cel mai de sus rug. Băgăm în gură
cîteva. Și mai tîrziu —
le înghesuim cu aceeași mîină.

Cît zor în lucrarea Domnului
(cine va planta narcisele
la primăvară ?)

petalele daliilor, flamuri de Burgundia,
prind lumina, urmarea
acestor zile

e șovăielnică . Florile se pleacă
în tăcere
în bătaia vîntului,
păsările cîntă liniștite -

Margareta, cu care împart
numele, te-am gravat pe palmele
mîinilor mele - cu suc de mure
- cu ac și ață
- cu lăstar.

Acum, rămîne doar o tăcută prezență
în timp,
frunza se răsuțește, o căprioară

străbate pădurea de stejar albastru, precum lumina
tu poți să intri
și să ieși din ea.

Pasărea omătului

Cînd te-am luat din cuib
dăruindu-te văzduhului
cineva a intrat poate
în odaia goală.

Pereții aruncă pene.
Noi nu am ajuns la somnul lung
și adînc al martirilor.

De cînd îmi este ursită disperarea,
Și tu păstrătoare, mă destăinui
(*mea maxima culpa*). După mine

În această durerosă alunecare de inimi,
ar trebui să te așezi pe Cărn Dearg, doar tu.
Eu am să mă bucur din plin

pe țărnul cu păsări,
trupurile jefuite dor
de multele doruri.

Aria zilei cenușii vibrează prin oasele noastre zbîrcite.

Elegie pentru Emma

Azi îmi petrec timpul culegînd
portocalul tău,
aruncîndu-i rodul
într-o pubelă
găurită.

Mă plimb prin
casa ta, inspirîndu-i
tristețea
și las scrisorile
să alunecă într-un bol aflat pe masa ta.

Pare un vis:
coaja fructului
din mîna mea,
feliile subțiri de semilună
luînd formă
în gură ea
și totuși (tîrziu pentru vremea lor)
sunt fructe în pomi.

II.

Stau în liniștea
bucătăriei ei,
dulapurile goale,
conținuturile lor plictisindu-se
într-o cutie maronie:
farfurii verzi ca măslina
de la nunta ta,

O lingură de argint ruginită,
cupe derby din 1951,
un pahar pentru vin
și un ceas
golit de timp.

Tu nu obișnuiai să bei,
nimeni nu va afla asta.
Și nu am știut cît de dragi îți erau caii.

Tablou cu un anume sat bolșevic
atîrnă stîngaci de un cui
lîngă fotografia unui cuplu fără nume.

O întreb pe mama cine e femeia.
Spune, bunica ta.
E ziua nunții ei
și chiar în alb-negru,
în umbrele gulerului dantelat,
ale faldurilor rochiei, în creșturile ochilor,
buzelor bine conturate,
fața ei plutește
pe suprafața apei,
un crin îmbobocit.

Iris de lumină, 1924

Georgia O'Keeffe, acuarelă

I

Mădularele tale suple cresc,
doar plantate. Mădularele tale suple,
în creștere.

Vreau să cresc
odată cu tine, să mă împletesc
cu rădăcinile tale

desfăcîndu-se în întuneric
iar și iar
peste mine.

II

Cînd îmi doresc
să fiu eu,
mă ascund; îmi vîr mîinile

în buzunar
ori învăț să-mi iubesc
trupul cu blîndețe, uneori

atingînd,
supunînd totul
și nimic

III

Vreau să simt pielea.
Vreau să simt taina
pielii. Îmi desfac degetele

subțiri, le întind
peste talia ta.
Vreau să mă cuibăresc. În tine.

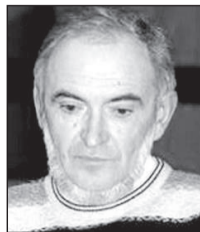
Sunt plantat; petala ta,
polen aș vrea
să fiu.

IV

Simt greul mîinilor
ducînd o plantă
ce nu înflorește niciodată.

(Molly Vogel. *Florilegium*. Shearsman MMXX. First published in the United Kingdom in 2020)

Adrian Dinu RACHIERU

/Gheorghe Tomozei, un calofil

"evadez din viață în vers"

C a poet tradiționalist, respectuos cu truda lirică a înaintașilor, evocați cu pioșenie și calchiați cu iscusință artizanală și delicii intelectuale, Gheorghe Tomozei a fost suspectat, lungă vreme, de *impersonalitate*. În plus, lenta sa evoluție, acumulând o producție „stufosă și inegală”, cum observase Gheorghe Grigurcu, a întârziat un diagnostic corect, împiedicându-ne de etichete (dacă nu neadevurate, oricum superficiale): un stil categoric îngrijit, mixând „limbaje”, evidențiind înrudiri, un romantism „adoptat”, curtenitor-teatral, o emisie tipic manieristă, vizitând istoria poeziei noastre și „siluind” poeme (după propria-i mărturisire), în fine „operă de bijutier”, dedat – pe un fond galant, poezur, rafinându-și sentimentalitatea sudică – la „jocuri filologice”, calamburistice, închipuind în alambicurile scriiturii, cu afectare inteligentă, un autopoortret multiplicat, de cotă estetică, însă.

După douăzeci și unu de ani de la plecare (d. 29 martie 1997), Gheorghe Tomozei, un „poet minor, dar meșteșugar mare”, cultivând „pastișa conștientă”, pare a fi aproape uitat, constata, recent, N. Manolescu (v. *România literară*, nr. 9/2018, p. 9). El a publicat mult, priceperea versificatorie fiindu-i remarcată chiar la start. După ce trecuse prin liceul târgoviștean „Nicolae Bălcescu”, poposise la *Școala de literatură*, debutând, încă adolescent, în 1953, în *Tânărul scriitor*. Intra în câmpul liricii (editorial vorbind) cu *Pasărea albastră* (1957), purtând, previzibil, amprenta labișiană. Dar ambiția meșteșugarului, declarat – mai încoace – trufaș paznic al unui „hangar de fluturi”, era cea de a se elibera de tutelă, producând răvnitele „cristale”. Încât, înscris pe o linie neoromantică, prolificul și singularul poet, sedus de vioiciunea spiritului muntenesc („valah” cum se răsfăța), nu și-a legat destinul, neapărat, de cadența generației. Cu frenezie inventivă, calofil împătimit, atent la „genealogie”, el ne invită într-un „apocaliptic iarmaroc”, desfășurat „de la Dosoftei la Tomozei”, trecând de la poezia

îmbibată de sentimentalitate ori înrobită de evenimențial, mereu, însă, atinsă de muzicalitate, la cea frisonată de livresc, iubind *străvezimea*. Un sentimental, așadar, cu acces la contemplație, doritor de „scrisori făloase”, el pare, mai degrabă, prin jocurile verbale, de umor livresc, și patina istorică, pensând cuvinte zemoase ori vocabile rare, un nevindecabil caligraf (pe filiera A. Pann, Pillat, Urmuz), cinstind – înduioșat – cântecul de lume, dar și zeflemeaua, exercitând, cu fast bizantin, seducția. Acest *subtext galant*, răsfățând verbul și eliberând un hedonism fanariot, plombând în text, în numele unei nedomolite patimi arhivistice, „gablonzuri verbale” nu-și stinge atractivitatea. Finețea prozodică, versul cantabil (desenând himere), grația bizantină fac din poetul băntuit de „fermenții melancolici” un „trezorier al toamnei”.

Întomnarea era, dealtfel, tema obsedantă a ultimelor volume: constatând că „se face toamnă-n univers” ori contemplând spectacolul „ningerimii”, el prefiră cuvinte tocmai pentru a se apăra de „blânda lentoare a pașilor morții”. Se vrea, apăsător de „himerica mantilă” a toamnei, „mormântul / unei mori de vânt”. Astfel, în stampele sale, irizate câteodată de un protector ludism, dovedind sprinteneală și inventivitate, se strecoară neliniștea, involburând culele textului. Coboară atunci o tristețe inexplicabilă, suportată, însă, cu eleganță, aruncând peste lume „un strigăt pal”.

Dovedindu-se un harnic îngrijitor de ediții, semnând antologii și traduceri, literatură pentru copii, prețuind activitatea publicistică, poetul avea, negreșit, *vocația prieteniei*. Cel „înălțat cu fluturii”, legat primejdios de trecut (cum mărturisea într-un interviu), ne-a lăsat o (altă) carte cu prieteni: *Ospăț cu păsări colibri*. Iar afecțiunea și prețuirea pentru Labiș și Nichita Stănescu s-au răsfrânt, se știe, într-o tenace preocupare de a le veghea postumitatea. Printre degustătorii de poezie (aceste „personagii ridicule”, cum credea – ușor amuzat – chiar poetul), zidit între cărți, icoane, monezi, el se definește ca *un suflet vechi*. Gh. Tomozei avea, indiscutabil, cultul poezilor și al poeziei și, trăind în vecinătatea unor mari nume, reconstituie, cu o „mână-copilă”, într-o memorialistică aburoasă, întâmplările unor vieți tumultuoase, dintre care, explicabil, se detașează episodul *Argeș-ului*, revistă pe care a și condus-o (1969-1972).

„Robind la amintiri”, Tomozei nu îngână, însă, o romanță veștedă. Poetul „investește timpul”, dar acest „jind subțire”, placat pe un arsenal arhaic și, cum spuneam, reactivând fastul bizantin, întreține un abur exotic (învăluind un viguros și declarat-orgolios duh valah). Curtenitor, plin de galanterie, ispitit de ludism și orfevrerie, el propune împerecheri suave și se vrea „sclavul iubirii”. Miniaturist, în fond, străin de poezia conceptelor, Gheorghe Tomozei rămâne, în faza crepusculară, o neobosită (și repetitivă, câteodată) distilerie de imagini; o reverie fluidă, pillatiană, cu un stins ecou arghezian și demonstrând, parcă, un „viciu matein”. Acest amestec de influențe, topite în mojarul talentului (indiscutabil), pare a îndreptăți, parțial, un reproș, reluat în diverse împrejurări, privind deficitul de personalitate. Tomozei, s-a spus (exploatată fiind chiar o afirmație a poetului), rescrie cu har „versurile altora”. Formula sa metabolizează varii „scriituri” (să ne amintim de etapa imagismului nichitian), iar trupul-cvartir, un veritabil „sertar cu semne”, stăpânește un regat de iluzii. Declinul e recunoscut, ruinele existențiale îl împresoară și regretul alexandrin se insinuează; până și Ninive, cea „rămată de porci” (v. *Ninive*, 1982) vine să confirme destinul de „țărănă țărătoare”. Și care, devenind „un valah tibetan”, a făcut „bătăturii pe nervi”, golindu-se de moarte. Galanteria sau ludismul nu obturează însă profunditatea. Prolificul poet, înnegrind – risipitor – maldăre de file, dizolvând imaginea livrescă în manierism, își surdineză suferința. El contemplă resorbția în mineral și, întomnat, visând la un cuplu himeric, spiritualizează erotica, trecând-o peste timp, înspre *agapé*. Dar are, mai departe, „lașitatea” de a rămâne la masa de scris, sperând că va dăinui, scotocind prin buzunarele cu manuscrise unde va descoperi „un bot de vers / înfipt în creier”. Critica, să recunoaștem, i-a rămas datoare acestui important poet, departe de a-și fi cheltuit gloria. Dincolo de gesturile ascunse (din pudoare) ori de aparența jucăușă, de neobosită inventivitate (adunând giuvaericale), pe linia unui exotism lingvistic, vădind o energetică dexteritate, poetul, surăzător și dureros, cu știuta-i notă jovial-ludic-melancolică ne avertiza: „mă năruî nedescifrat, nevăzut”. Orânduie, parcă, într-un album, digitațiile sale catifelate se încarcă, într-o ciudată simbioză, cu sevă, respectând o impecabilă caligrafie și o discretă senzualitate. Fiindcă Tomozei nu și-a etalat biografia în vitrină. Pudoarea l-a împiedicat să-și exhibe eul poetic, refugiindu-se, cumva temător, la vămile visului, încercând cu virtuozitate felurite registre. Rafinamentul neoromantic, infiltrățiile livrești, aerul villonesc ori gesturile trubadurești, împinse în jocuri-dicteuri, nu fac decât să încercuiască inefabilul: tematica

erotică. Poezia rămâne *o oglindă răsturnată* iar versul un „abator de miresme”. Încât evazionismul (diagnosticat de N. Manolescu) află în paleta cromatică „măsura durerii și bucuriei”. Calofilia lui Tomozei stinge sunetul funebru al spectacolului autumnal, descoperind „mălul luminii putrezite”. Iar recuzita sentimentală, desfășurând în odaia „susă” (după un calc eminescian) chiar miracolul ființării nu va fi ingenuncheată, teatral, de potopul tristeților existențiale. Discreția surdineză irepetabila experiență a trecerii prin lume, încercându-o cu suavitate. Făcând figura unui ins demodat, Gh. Tomozei își ascunde eul și fuge în alte lumi, inventând decolorate stampe bucureștene, cu ierni de pe vremea lui Vodă Caragea și butci din care coboară domnițe hieratice. Visul, ca o „pasăre albastră”, se întinde peste această poezie, desenând o aburoasă și fugară prezență.

Da, aproape uitat azi, prolific, afectat, dar și ironic, impunând – în timp – prin virtuozitatea execuției, poetul Gheorghe Tomozei, în chip de miniaturist rafinat, a parcurs o evoluție lentă și o lungă ucenicie, tranzitând lin. *Catalogul corăbiilor* (1987), adunând producția lirică a unui întins răstimp (1957-1985), evidenția tocmai această adaptare, părăsiind poezia evenimențială, stufosă, preferând estetizarea și intimizarea sub semnul exigențelor unui orfevru, deloc spontan, devenit „o cupă de mirare”. Asumarea artificului, recunoașterea convenției, priceperea artizanală etc. întrețin un modernism de factură ludică, procurând delicii intelectuale. Joaca, revărsarea voluptuoasă de gratuități verbale (vezi *Suav anapoda*, 1969), interesul pentru limba cronicărească ori apetitul calamburesc, strunit de lapidaritate, fac din acest caligraf împătimit, răsfățând vorbele în decor fastuos, un inventiv. Tomozei descoperă verbe noi, livrează combinații insolite și citează metamorfote, propune – observa D. Micu – un „umor livresc” într-un „osuar de miresme”, peste care – mărturisea poetul – „ninge cu litere de tipar”. Trăitor în *Biblioteca ferice* (1994), Tomozei a crescut la o intersecție lirică, topind numeroase influențe, identificând vecinătăți, suspectat chiar, spuneam, că ar fi *impersonal*. „Valahul Tom” și-a făcut mâna celebrând, atras de meșteșug, „mașinării romantice” și reciclând stiluri și replici într-o ucenicie infinită. *Apocalipticul iarmaroc*, de pildă, desfășoară o posibilă istorie a poeziei noastre. Să fie Tomozei doar un histriion, un „mărturisitor” care, reîntors în trecut, dezvăluie o teatralitate naturalizată? Sau doar un „mim al galanteriei”, dezvoltând o pasionalitate rece? E drept, trubaduresc și curtesan, cu certă vocație artizanală, el se vrea un „bufon luminescent” într-o *lume spectrală* (cf. Gheorghe Grigurcu). Poetul calofil visează (la) „un vers fără cusur”, se *învechește* programatic, citindu-i, cu pietate, pe cei de dinainte, speră ca, rămânând „o rană înrămată”, să devină un meșter recunoscut („Trag după mine o Formă”). Confesivitatea sa, discretă, bilanțieră, răsfărge – la ora reculegerii – un sentimentalism desuet, sub control însă. Încât, așteptând „rădvanul toamnei”, poetul, pedant, înclinat spre poză, jongleur, schițează un autopoortret în care erosul, cu pusee gesticulante, adorator la limita libovului, conjugă sentimentalismul și cruzimea. Tomozei va recunoaște: „iubirii i-am fost scribul, robind la amintiri / ce-mi nălucesc o față cu degete subțiri” (v. *Despre viețile și petrecerile mele*). El rămâne, negreșit, un poet tradițional, cu mascate orgolii auctoriale, coborând ferice în trecut, într-o medievalitate fantastă, un singuratic, care a cunoscut *uliala și fericeirea de a fi scriitor*. Ivit într-o epocă de înghet dogmatic, trecut printr-o școală „utilă” (după unii), „odiosă” (după alte aprecieri), scuturându-se de anomalii și procesele (literare) care au definit-o, Gheorghe Tomozei a dovedit o rarismă vocație a prieteniei. „Scutier” al lui Labiș (vorba lui Eugen Simion), a vegheat memoria poetului din Mălini, reconstituind într-o carte-colaș (v. *Moartea unui poet*, 1972) anii nebuloși „de formație”, îngrijind apoi numeroase ediții, participant, ca jurat, la Festivalul sucevean (care, din fericie, continuă). Prin Labiș, primul care dispărea, generația sa a descoperit brutal moartea. O generație „ștampilată” (zicea Tomozei) de tandemul Labiș-Nichita. „Înhăitându-se” cu N. Stănescu, gustând din plin „veninurile” postdecembriste, Tomozei – un „peregrin valah” – a părăsit măhnit această lume gălăgioasă (1936-1997), măcinată de orgolii tembele, știind prea bine că poezii constituie „infanteria” războaielor culturale. Și se sacrifică în numele lor. *Poet de inimă*, cu voluptăți rafinate, un muntean generos, fermecător, prieten devotat, „sucind vorbele”, încropind, cu iscusință, *stihosuri*. Prințul Tom (cum îl răsfăța Nichita) făcea parte din stirpea boemilor boierosi. Iar în *Tratatul despre fluturi* (exemplar unic, adunând 36 de poezii scrise de mână), „divulgat” de Virgil Diaconu (v. *Cafeneaua literară*, nr. 1 / 2014), poetul ne prevenea: „până ca mâine / să mă închid și eu / într-un biet fluture / de lemn...”

Ar fi frumos să-l redescoperim...

Dan CULCER / Corespondență păstrată de Securitate (III)

ARHIVA DAN CULCER

NOTĂ

„DINU” i-a relatat lui CARANFIL ȘTEFAN din Franța, Drancy, 38 rue de la Liberation următoarele: „Stimate domnule, comunică-mi dacă ești de găsit la Paris între 10 și 20 mai 1985 la această adresă și dacă mă poți ajuta să am un acoperiș circa cinci zile. Am scris și lui Marek, de la care am primit câteva rînduri. Conform promisiunii mele, aștept să-mi transmiteți cuvintele pentru mama dv. Cu prietenie D.C.”

Sz. A-S-17-Nr.006579 din 17.04.1985
Nr. ex.2-Rd. nr.015-676
Ex.1 105-GN

NOTĂ

„DINU” i-a relatat lui Dr. Popa Marian din RFG, Koln, Stadtwaldgurtel 1, următoarele:

„Dragă Marian, îți reamintesc promisiunea cu dialogul. În privința drumului meu la Bruxelles, mai am două semnături restante. Sper, deci, să ne vedem la Koln sau măcar să ne auzim. Am mai cerut informații referitor la centrele unde s-ar găsi buni sociologi ai literaturii. Aștept. Te-aș ruga să-mi comunici dacă între 20 mai și 10 iunie ești încă la Köln și care sunt orele mai potrivite pentru a fi sunat la telefon. Dacă ajung acolo, sper să-mi găsească niște vechi amici la care voi sta și de unde te-aș suna ca să ne vedem. Cu prietenie, Dan”.

Sz.A.S.17-nr.006577 din 17.04.1985
Ex.1 105-GN

NOTĂ

„DINU” i-a relatat lui WICHNER ERNST din RFG, West-Berlin, Holsteinischestr. 29, că: „Dragă Ernst, printr-o întâ-

plare – o invitație la un colocviu, (al XII-lea) al Asociației Sociologilor de lb. franceză – s-ar putea să ajung la Bruxelles între 20 și 24 mai 1985. Va fi prilejul pentru a-ți comunica ce se mai aude cu proiectul meu de antologie a eselui românesc...Nu uita că mi-ai promis că vei căuta textul original al romanului lui A.E.Baconsky. Scrie-mi fie aici repede, fie la Bruxelles pe adresa: Marcel Bole de Bal, Inst. de sociologie, 44 av. Jeanne, Bruxelles, Belgia...La întoarcere voi trece prin Bonn. Ai acolo vreun prieten care m-ar putea găzdui pentru o noapte? Dan și M.C.”

Sz.A.S.17-nr.006578 din 17.04.1985
Ex.1 105-GN

MINISTERUL DE INTERNE
UNITATEA 0647

Nr.046486

Intrare 01477 20.IV.1985

NOTĂ DE RELAȚII

Către, Inspectoratul Județean Mureș-105-GN

Sursa 520310, 17-0-85 informează:

Numitul Dan Culcer, 15477, RSR, Rg. Mureș, CP 321, revista Vatra, transmite către LABOREY ANNETTE, 7494, Franța, Paris, bl. Beaumarchais, 38, prin intermediul CE, domeniul P007, 925, metoda clar, franceză, modul direct

L.S. ss indescifr.

Ex.2

„ am primit vestea în ce privește imposibilitatea de a mă ajuta anul acesta pentru Bruxelles. Precedenta mea scrisoare care avea ca destinatar pe d-na Kobol, trebuie să fi fost primită cu siguranță, pentru că fusese trimisă cu câteva zile înainte. În aceeași scrisoare era și confirmarea pentru toate cărțile. Cu mulțumiri.

Pentru o altă ocazie, vă rog să-mi trimiteți următoarele cărți:

1. Ernst Junger – Jurnal – vol.1, 2, 3, 4 [...]

8. Alexis de Tocqueville „Scrieri despre sistemul penitenciar în Franța și în străinătate”

9. Pierre Bourdieu „Probleme de sociologie”

Am cerut cărțile, în cadrul unei oferte din partea Galeriei Lambert. Dar nu au sosit încă... I-am cerut d-nei Koböl Anna, lăsându-i suma necesară (200 FF) să ne aboneze la o revistă de desene animate. Vreți s-o întrebați pe d-na K. să ne sune dacă are greutăți. sau ne poate abona la altă revistă, dacă Mickey Parade a încetat să apară?

MINISTERUL DE INTERNE/UNITATEA 0647/Nr.
0416443/Intrare 01478 20.IV.1985

NOTĂ DE RELAȚII

Către, I[n]spectoratul. J[udețean]. Mureș-105-GN

Sursa 520504 [Serviciul de control al corespondenței],
18.04.1985, informează:

Obiectivul Dan Culcer, 15477, „DINU”, RSR, Tg. Mureș, CP. 321, of.7, transmite către Dimovici Cornelius, RFG, Wiesbaden,, Franelenbez, 85 A prin intermediul C[orrespondență] E[externă], următoarele:

Domeniu: artă și cultură, intenții plecare temporară în străinătate, metoda clar, limba română, caracter prietenie, mod direct, original.

LMO 1223

L.s. ss indescifr.

NN. Meționez că persoana din țară este Culcer Dan din Tg. Mureș, str. Ciucaș, ap.1...

Continuare în pag. 20

Correspondență păstrată...

Urmare din pag. 19

MINISTERUL DE INTERNE/UNITATEA 0647/Nr.0416572

Intrare 01523-22.IV.1985

NOTĂ DE RELAȚII

Către, I[nspectoratul]. J [udețean]. Mureș-S-105-GN

Sursa : 540202-18-04.85 informează :

La data de 07.03.1985 numitul Agratina Fr., Franța, St. Aignan,, str. Pase Cerise nr.5 transmite către Dan Culcer, România, Tg. Mureș, str. Ciucaș, ap.1 colet, domeniul K.O.I., mod direct.

.S. ss indescifr.

Ex. 2-

Culcer Dan din Tg. Mureș, str. Ciucaș, nr.2, ap.1 care este în atenția dvs. a primit un colet, fără număr, cu greutatea de 0,485 kg de la Agratina Fr. din St. Aignan – Franța

Coletul conține medicamentele: Tagamet (trei cutii a 50 de comprimate fiecare) Flagyl (două cutii a două comprimate fiecare), una carte, 7 broșuri.. (După aceste opt materiale vă transmitem xerox șase file)

Urmeaza 6 fotocopii

NOTĂ

„DINU” i-a relatat lui Rimbașiu Marius [coleg de liceu] din RFG, Hattingen, Bradenschneiderstr 62-A că: „Dragă Marius, am prilejul de a participa la un colocviu de sociologia literaturii care va avea loc între 20-24 mai la Bruxelles. La întoarcere aș vrea să mă opresc la prietenul nostru comun, violonistul Ludwig Frauenholz, la Marl, unde cred că voi ajunge în jurul datei de 1 iunie. Te-aș ruga să-mi scrii acolo, cât de repede, pe adresa L.F. Friedrich Engelsstr 15 Marl (tel.02365-18202) dacă ne putem face un program comun... La Bruxelles pot fi găsit la Marcel Bolle de Bal, 44 av. Jeanne, Inst. de sociologie și la telefonul său privat 32(2) 358.44.39 sau la birou: 32(2) 649.49.94.. In 87 se împlinesc trei decenii de când am terminat licherul. Cum nu cred că voi veni, îți pomenesc evenimentul doar pe marginea gândului despre împrăștierea unei promoții. Dan”

Sz. A-S-17-Nr.00666 din 07.05.1985

Ex. 1 repus 105-GN

NOTĂ

„DINU” i-a relatat lui TEODORESCU ALIN din București, str. Reșița 16, bl. D 17, ap.20 că: „Stimate d-le A. T ... am în Belgia un prieten sociolog de limbă franceză, președintele unei Asociații profesionale, interesat de sociologia muncii: (mai ales probleme de retribuire), care ar dori să intre în contact cu specialiștii români ai domeniului. V-aș fi recunoscător dacă mi-ați comunica numele și adresele unora dintre aceștia pentru a-i pune în legătură cu dl. Marcel Bolle de Bal, care lucrează la Inst. De Sociologie, 44 av.Jeanne, 1050 Bruxelles, (din cadrul Universității libere din Bruxelles). Puteți să comunicați direct adresele celor interesate pentru schimb de extrase. Dar vă rog să-mi faceți și mie propune-

rile cerute, adăugind și locurile de muncă în ideea că vom avea poate nevoie de colaborarea lor. Cu stimă D.C.”

Sz. A-S-17-Nr.006665 din 07.05.1985

Ex.1 105-GN

NOTĂ

„DINU” i-a relatat lui OIȘTEANU ANDREI din București, str. Sahia 22-7 următoarele:

„Stimate d-le A.O. sunt dezolat de modul în care a fost paginat începutul articolului dv. Și mai ales, de faptul că în numărul următor a fost omisă continuarea. Nu am reușit să primesc nici o explicație adecvată pentru [despre] cauzele acestui tratament aplicat studiului dv. Spun asta, fiindcă nu mă simt implicat, începând din nr.3 Vatra este paginată de un „coleg” aproape incompetent și „secretariatul de redacție” – vorba vine – e făcut de un altul care, dacă are calități certe de prozator, nu are nimic de a face cu meseria aceasta, pentru care nici interes, nici competență n-are. Din păcate o „soluție” de sus a ignorat chestiunea priceperii, în favoarea dosarului și relațiilor... Cu stimă D.C.”

Sz.A.S.50-nr.006664 din 07.05.1985

Ex.1 105-GN

13 FOTOCOPII

MINISTERUL DE INTERNE/UNITATEA 0647/Nr. 0349300

Intrare 01732-9.I.1985

NOTĂ DE RELAȚII

Către, Inspectoratul Județean Mureș 105-GN

Sursa 520306-805.95 informează:

Numitul Laborey Annette, Franța, Paris, bd. Beaumarchais, 38, Fundația pt. intrajutorare intelectuală european transmite către Dan Culcer, 15477, RSR, Tg. Mureș Ciuş, 2, ap.1, prin intermediul CE, domeniul POO7, clar, franceză, direct

Anexe 13 file

L.s. ss indescifr.

Vă trimitem alăturat xerocopia unui material adresat de Annette Laborey din Franța, Fundația pentru intrajutorare intelectuală european către Dan Culcer din Tg. Mureș, str. Ciucaș 2, ap.1.

Materialul conține un bilet de tren pe ruta: București-Curtici-Viena-Aachen-Amsterdam-Helmstedt-Berlin și retur.

Dan Culcer este obiectiv la Tg. Mureș-105-GN

NOTĂ

„DINU” i-a relatat lui ANTONESEI LIVIU din Iași, str.13 Decembrie 15, bl. P1, ap.1 că:

„Dragă L.A., aștept de urgență prezentarea textului despre Generație a lui Mircea Vulcănescu pentru a putea programa ferm apariția lui. Returnez textul despre Spiritualitate, care a fost refuzat de oberii noștri. Pamfletul dumitale, pe care l-am citit doar în Vatra, a provocat oarecare furie celui vizat. Recunosc, că am citit doar primele texte ale grupajului trimis de d-ta, așa încât mi-ai provocat o surpriză. Să vedem ce o mai fi.. Cum de la 1 martie

1985 nu mă mai ocup de partea tehnică a revistei, promisiunile și speranțele mele se vor izbi de necruțarea și rachiuna colegului Sin, despre care am afirmat, cu prilejul numirii sale în postul de secretar de redacție, că este incompetent în acest domeniu. Probabil că în locul lui va lucra o vreme Băciuț (ca negru), apoi pictorul Radu Ceantea. Ceea ce făceam eu singur, alături de treaba mea obișnuită, fac acum doi. Vom vedea cât de bine...Cu stimă C.”

Sz.A.S-50-nr.006722 13.05.1985

Nr. ex.2.Rd. nr.015.825

Ex.1 105-GN

MINISTERUL DE INTERNE/UNITATEA 0647/Nr. 0419194

Intrare 01830 14.V.1985

NOTĂ DE RELAȚII

Către, I.J. Mureș-105-GN

Sursa 510302-13.05.1985 informează:

La data de 02.05.1985 numitul Culcer Dan, RSR, Tg. Mureș, CP.321, of.7, transmite către RADIO FRANCE INTERNATIONAL, Franța, Paris, CP.9516, prin intermediul CE, în domeniul Artă și cultură, 925, metoda-clar, lb-franceza, caracter-oficial, mod-direct, mături specifice...orig. deschis

Anexe: M. O [manuscris original]...1543

L.S.ss indescifr.

Stimați domni, Am ascultat interviul cu Eugen Ionescu, difuzat de către..... “aș dori caseta cu interviul”. Mulțumesc anticipat.

Dan Culcer

15.05.1985

Scrisoarea a fost reținută din circuit. Lcol. ss Grama.N.

1 fotocopie recomandată par avion

o scrisoare în lb. engleză

1 fotocopie recomandată par avion

o scrisoare în lb. engleză

o scrisoare în lb. engleză

o fotocopie după o fotografie de familie

o scrisoare în lb. engleză

2 pag. O scrisoare în lb. engleză

NOTĂ

Vă trimitem alăturat fotografiile a patru materiale trimise de soția lui “DINU” către următoarele persoane din străinătate.

??????

??????

???????

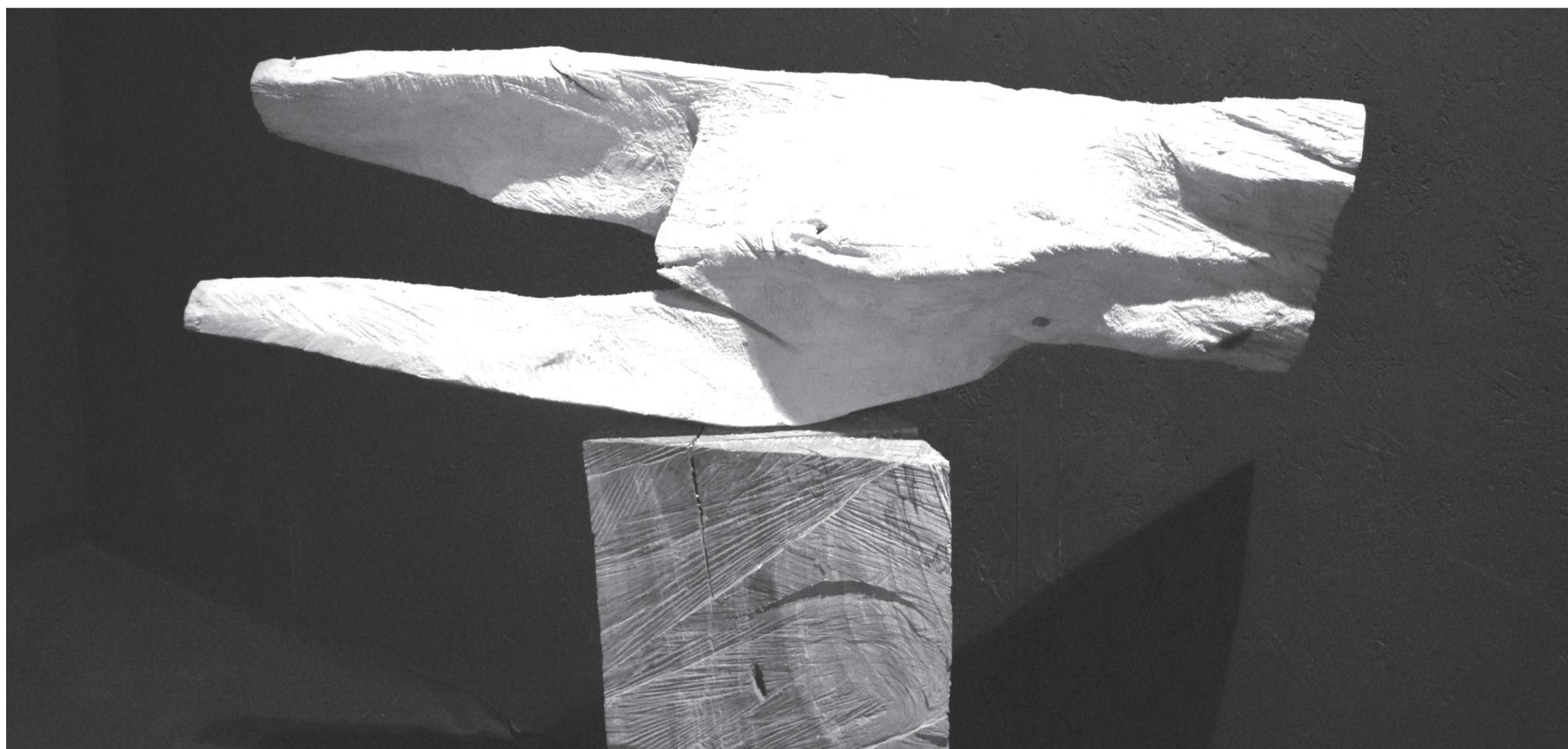
????????

Sz. A-S-17.nr.006767 din 17.05.1985

Nr. ex.2-Rd. nr.015-869

Ex.1

F.c. 4 (3+2+4+3 file) 105-GN

MINISTERUL DE INERNE/UNITATEA 0647/Nr.0420565

Intrare 02045-28.05.1985

NOTĂ DE RELAȚII

Către, I [inspectoratul]. J [județean]. Mureș-S-105-GN

Sursa 511003-25.05.85 informează:

La data de 17.05.85 obiectivul Dan Culcer, Austria 105, Viena, 1.150, transmite către Culcer Maria, 15477, RSR, Tg. Mureș, Ciucaș 2, ap.1, CP.32, prin intermediul CE, domeniul: oameni de cultură și artă-925, în clar, română, soție, familial, direct, original

Anexe 1 M.O. nr.1669

L.S.ss indescifr.

"Dragă Merișor [Maria Mailat],... Din Viena plec spre Bruxelles. Am auzit la București că numirea lui Sin a fost infirmată căci nu avea aprobarea cerului."

29.05.85

Plicul s-a pus în circuit. ss lcol. Grama N.

MINISTERUL DE INTERNE/UNITATEA 0647/Nr.0426546

27 iulie.1985

NOTĂ DE RELAȚII

Către, Inspectoratul Județean Mureș-105-GN

Sursa 520304-27.07.85 informează:

Obiectivul Dan Culcer, RSR, Tg. Mureș, Ciucaș 2, ap.1 transmite către Laborez Anette, 7494, Franța, Paris, 38, bd. Beaumarchais prin intermediul CE, domeniul P007, F 19, clar, direct.

L.S.ss indescifr.

„Dragă Annette, Te rog să binevoiești a prelungi abonamentul meu la „Le Débat” și-n același timp să comunicii administrației revistei să se adreseze nouă direct pentru prelungire. Îți mulțumesc anticipat, am să revin în ce privește prietenii noștri”.

NOTĂ

ȘTEFAN BORBELY [critic literar, colaborator al Vetrei, aflat în Ungaria ca turist] din Helga [Hungary] i-a comunicat lui Culcer Dan din Tg. Mureș, CP 321 următoarele: „Deși dinspre Bratislava se anunță inundații, la Budapesta Dunărea a atins ieri nivelul maxim, nu am intrat încă la apă și ne continuăm drumul cu nestrămutată voință de a trece toate obstacolele... Asta ne caracterizează, nu? Urări de bine, Stefan.”

N.N. Menționăm că pe linie internă numitul Culcer Dan este cerut de indicativul 105-GN.

Sz. A-S-17-nr.007155 din 19.08.1985

Nr. ex.2-Rd. nr.015-1276

Ex. nr.1

M.O. una bucată

MINISTERUL DE INTERNE/UNITATEA 0647 Buc./

Nr.0430612 din 21.sept.185

NOTĂ DE RELAȚII

Către, I [inspectoratul]. J [județean]. Mureș-S-105-GN

Sursa 511002-21.09.1985 informează:

La data de 05.09.1985 numitul BACIU ȘTEFAN, SUA, Honolulu-Hawaii, str. East-West, nr.1980, University of Hawaii at Manoa transmite către Culcer Dan, 15477, RSR, 132, Tg. Mureș, 4.300, str. Ciucaș, 2, ap.1, redacția Vatra

Prin intermediul CE, domeniul: persoană ostilă din exterior, 947, în clar, română, prietenie, direct, original.

Anexa 1 – 2775

L.S. ss indescifr.

N.N. Persoana din exterior trimite un material care conține (pe lângă bibliografia lui de beletristică) o poezie și un interviu cu conținut necorespunzător.

Tov. Ltcol. Grama N.

Verificări despre cel din Craiova și semnalată preocuparea obiectivului.

Ss

NOTĂ

Obiectivul dvs. „DINU” i-a confiat lui PĚRLIGRAS VIOREL [autor de literatură science-fiction], din Craiova str. Brazda lui Novac bl. C-A-1, sc.2 ap.19, următoarele:

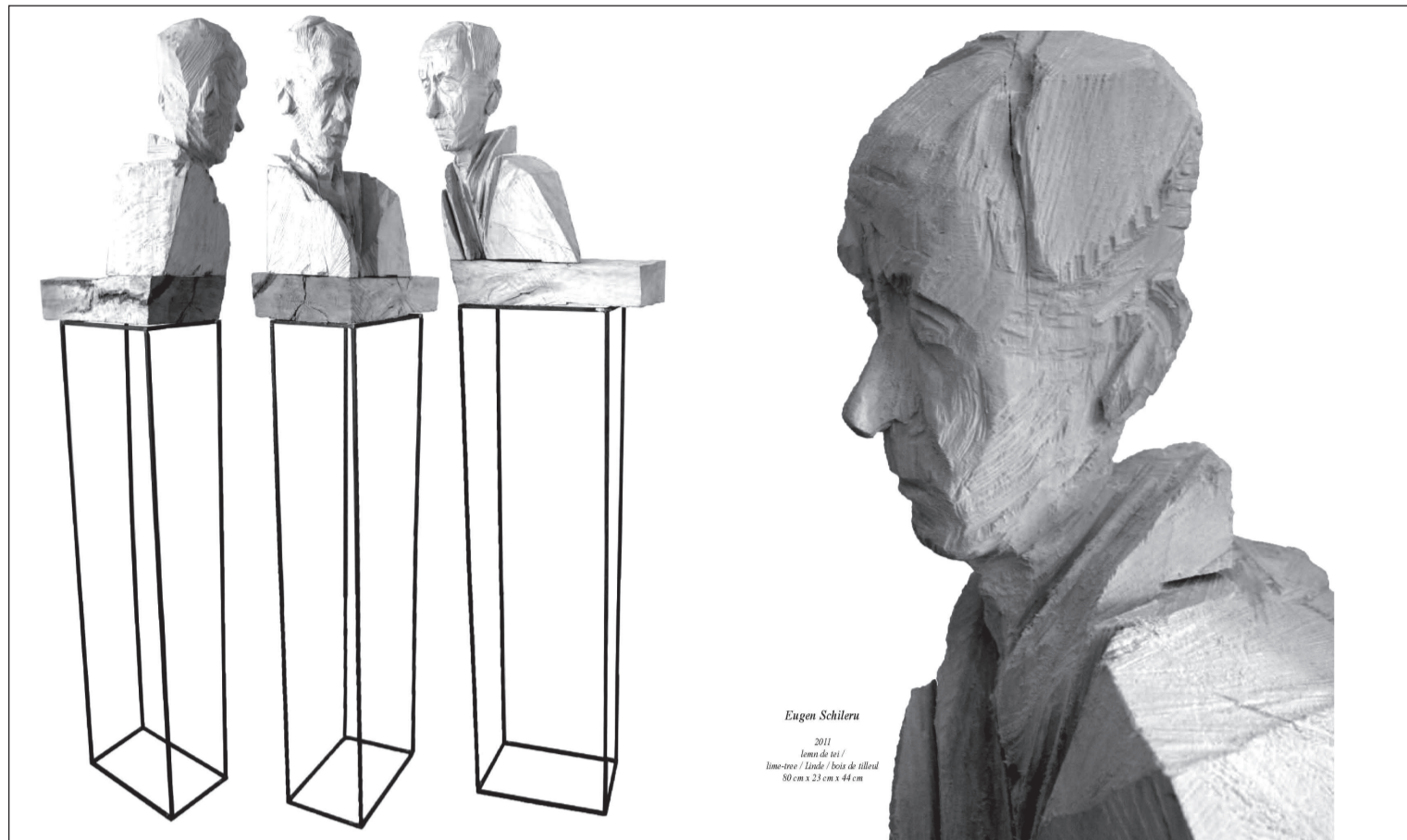
„Am primit traducerea pentru antologia SF. O voi face publică în revistă în așteptarea aprobării almanahului care întîrzie. Vă rog să mobilizați cenaclul din Craiova precum și pe toți cunoștii în vederea scrierii unor scrisori personale adresate redactorului șef și respectiv mie în care să se ceară cu insistență, în termeni diferiți, cu argumente necesare, publicarea unui Almanah SF Vatra, ținînd seama de tradiția revistei și de calitatea textelor publicate de noi, de valoarea lor educativă etc, într-un tiraj cît mai mare. Aceste scrisori individuale, dacă se adună cîteva sute, vor fi argumentul nostru pentru a obține aprobarea almanahului. Voi comunica prin Vatra dacă vom primi aprobarea. Vă rog să mă ajutați în lămurirea unei probleme rămasă în suspensie. Am publicat o proză pentru care n-am primit nici un onorariu. Vreau să știu de ce nu s-a efectuat plata legală și de ce nu mi s-a trimis măcar un exemplar din publicație în cadrul dreptului meu de autor și pentru recenzare în Vatra. Scrieți-mi cît mai repede. Cu stimă C.D.”

F.A.S-50-nr.007351 din 04.10.1985

- 2 ex.

- Rd. Nr.015-1480

- ex. nr.1 ind. 105-GN

NOTĂ

GENOIU GEORGE din Bacău str. Eliberări nr.63, i. a confiat obiectivului dvs. 2DINU”, următoarele: „Stimate DAN CULCER. Cu deosebită plăcere vă invit să luați parte la o anchetă a revistei noastre pe tema: Existența umană și simțul umorului în literatură”. Aportul dvs., pe care îl considerăm deopotrivă valoros și oportun în dezbateră noastră, îl așteptăm pînă pe data de 15 decembrie 1985.

FA-S-50-nr.7493 din 05.11.1985

2 ex.-/ Rd. Nr.015-1627

ex. nr.1

ind. 105-GN Tov. lcol. Grama N.

NOTĂ

Ambasada Statelor Unite din București trimite obiectivului dvs. „DINU”, nr.63-1985 al revistei „SINTEZA”.

FA-S-37-nr.007380 din 11.10.1985/- 2 ex.-/ Rd. nr.015-1910/-

ex. nr.1

MO 1 buc. Repus ind.105-GN/Tov. lcol. Grama N.

NOTĂ

Obiectivul dvs. „DINU” i-a confiat lui MUTASCU DAN, din București str. Sachelarie V. Nr.8, bl.111-B, sc.2, ap.64, următoarele: „Dragă Dan. Poemele tale le-am trimis lui C. MORARU, șeful, cu bune cuvinte! Cît privește traducerile „poemelor” finlandeze, le aștept. Soția ta este rugată să le trimită, după apariție, ambasadei Finlandei. Eu am discutat cu atașatul cultural mai demult. Așa încît ar veni pe un teren favorabil. Să specific că este vorba de „Vatra” și de mine, ca să-i amintească discuția noastră. Doresc să obținem texte (reviste, cărți) cu noutăți pentru a le da spre traducere. Cum nu traduc din finlandeză, nu am alte interese decît dorința de a redacta bine o Bibliotecă Babel, [pagină] de care răspund. Cu bune sentimente DAN CULCER”.

FA-S-37-nr.007389 din 14.10.1985

2 ex.-/ Rd. Nr.015-1519/- ex.1 ind.105-GN

NOTĂ

„DINU” i-a relatat lui DOINAȘ ȘTEFAN AUGUSTIN din București, b-dul 1848 35-13 următoarele: „Stimate d-le Șt.A.Doinaș, mă adresez dumneavoastră cu rugămîntea de a mă recomanda, dacă bineînțeles veți crede de cuviință, pentru obținerea unei burse în R.F. Germania. În mai a.c. am participat la al XII-lea colocviu organizat de Asociația Internațională a Sociologilor de lb. franceză la Bruxelles. Pe drumul de întoarcere am trecut prin Bonn. Acolo m-am adresat în scris d-lui EDMUND POLLAK de la Westdeutsche Rektorkonferenz (Bonn, Ahrstr.39) cu rugămîntea de a fi sprijinit pentru continuarea cercetărilor în domeniul sociologiei literaturii, la care lucrez de mai mult timp. Am motivul să cred că o scrisoare din partea dv. mi-ar facilita obținerea unei burse... Cu stimă D.C.”

[Nota Dan Culcer: Doinaș va trimite la data de... o carte poștală pe adresa lui Edmund Pollak în care mă recomandă. CP este și ea interceptată de serviciul de cenzură poștală. Textul este reproducut mai jos.] [A se confrunta cu DUI PDF pentru textul lui Doinaș]

Sz. A-S-nr.007642 din 27.11.1985

Nr. ex.2- Rd nr.015-1777

Ex.1 105-GN

Tov. lcol. Grama N.

Ss

NOTĂ

Obiectivul dvs. „DINU” i-a confiat lui BRANA I. DORU, din Brașov, str. Eminescu nr. 5, următoarele:

„Dragă DORU. Nu ți-am scris demult, speram să fac în această toamnă un drum la Brașov să ne putem vedea și să-ți povestesc câte s-au mai întîmplat la Vatra după moartea lui Guga. Dar, cum călătoria este mai mult decît imposibilă, mă voi strădui să-ți explic situația. După ce am făcut câțiva ani treaba secretarului de redacție, fără să am numirea, doar pentru că nu era cine s-o facă, plictisit am cerut să se lămurească lucrurile. Urmarea a fost numirea colegului meu SIN, care din păcate, nici nu se pricepe, nici nu-i place treaba asta decît sub aspectul ei social, de șefie. A fost angajat și un tehnoredactor, care face treaba secretarului. Cum nici măcar nu mi s-a mulțumit, am intrat într-un fel de „grevă”, de unde tot felul de fricțiuni interne. Nu mi se mai dau materialele sectoarelor de care răspund, nici măcar să le semnez și să le corectez. Tensiunea a crescut și prin publicarea unui comentariu de-al meu pe marginea cărții proaste a unui coleg, ANTON COSMA. Sunt izolat în sînul unei redacții afectate de arivism, tentată să facă o politică de troc, de gașcă, diferită de neutralitatea pozitivă a seriei anterioare, bine ghidată de GUGA, care ne dădea posibilitatea tuturor să ne exprimăm opiniile estetice. În fine, asta explică amănarea publicării unor materiale propuse de mine. Dar, acum sunt pe cale să-mi recăștig „prerogativele”. Așa încît sper să pot publica din traducerile tale trimise anul trecut. În luna mai am fost la Bruxelles, la un colocviu al Asociației sociologilor de lb. Franceză, ocazie bună de a auzi ce se mai discută în domeniul sociologiei culturii pe „meleagurile” putrede.

Anul trecut am făcut un auto-stop mai lung, de la [Vama] Bors la Paris, pentru a putea ajunge la colocviul de la Cerisy- la-Salle, în august 84, pe o temă asemănătoare. Cred că e cazul să se apuce cineva să-l traducă pe ORWELL și la noi, chiar dacă șansele de publicare sunt nule; după campania pe care au organizat-o ziariștii pe tema aceasta, abia dacă i se mai poate pomeni numele. În rest toate sunt bune, suntem cam prinși de familie. Slujba Mariei înseamnă o continuă descalificare și nu poate obține un post nici în psihologie, nici în sociologie. S-ar putea totuși să ajungem la Brașov de revelion. Cu toată prietenia D.C.”.

FA-S-50-Nr.7671 din 02.12.1985

2 ex.-/ Rd. nr.015-1808/- ex.1 ind.105-GN

MINISTERUL DE INTERNE/UNITATEA 0647/Nr.037385 – 20 dec.1985

Tov. lcol. Grama N. Ss

NOTĂ DE RELAȚII

Către, Inspectoratul Județean Mureș

Sursa 520304-191215 informează.

Numitul Culcer Dan, RSR, Tg. Mureș, Ciucaș nr.1-1, revista Vatra, transmite către GIEDROWICZ JERZY, Franța, Maison – Laffite, 91 AN de Poissy, Le Mesnil le Roi, Institut Literacki, prin intermediul CE următoarele: domeniul: P091, F19, clar, franceză, direct.

Anexe xerox 2 f ?/ De verificat dacă au fost transcrise/ L.S. ss idnescifr.

„În 1978 am avut ocazia să văd standul 987 în cadrul târgului de carte de la Frankfurt. În calitatea mea de ziarist, critic literar, șef de secție, la revista Vatra, am avut plăcerea să primesc 2 volume de poezie semnate de Stanislaw Baranczak și Barbara Toporska, din care am publicat câteva texte în revista noastră, în traducere românească. Sunt interesat să propun din nou texte poloneze. În același timp, am preocupări de sociologie literară (istoria cenzurii) și am încercat să obțin, în franceză sau engleză, cartea intitulată: Cartea neagră a cenzurii poloneze. Presupun că dv. mă puteți ajuta trimițîndu-mi reviste în poloneză, franceză sau engleză... Interesul meu nu este strict cultural căci familia mea este de origine poloneză (bunicii mei se numeau LENGHEL – LEAHU). Sper că m-ați înțeles bine și aștept cîteva cuvinte cu răspuns. Mulțumesc anticipat. Considerați această scrisoare ca o inițiativă personală”.

Olimpia IACOB / Tom DOCHERTY

S-a născut în Glasgow, în 1989, a copilărit în Hamilton, a studiat la Universitatea din Glasgow, și a obținut diploma de master în Literatură medievală și renaștistă, la Universitatea Cambridge. Doctorand al Universității Cambridge, el studiază poezia lui Geoffrey Hill.

Ierburile Scoției

O, iarbă a Scoției!
Încă nu te-am mirosit cum trebuie,
nici nu te-am gustat, nici nu am simțit că ai putea fi de folos
pînă și la tămăduirea înțepăturii de musculiță ciudate.
E timpul să-mi iau țara
de gît, sau de inimă,
bătînd pașiștile îmbietoare după crețușcă,
adunînd urzici de supă, bogate în fier,
afine cu borcanul (nu coacăze,
afine, în dialect scoțian) sub paie în iarbă-neagră
pe timp de iarnă. O pămînt albastru, roditor, frumos!
Iarba Sf. Ioan, urită pe fața-i englezească,
e aluniță, descriere plastică prin părțile astea —
achlasan Chaluim Chille — subsoara Columbei —
iarba dăruită cîndva de un sfînt
flăcăiandrului ciurdar, un proto-Prozac să-i
învăluie sîngele, domolindu-i frica răscolită
din nopțile reci în dangătul vitelor cu ochii lor reci. . .

*Buainidh mi mo choinneachan,
Mar choinneamh ri mo naomh,
Chasga fuath nam fear foille,
Agus boile name ban baoth.*

Am să te-nalț pe strune, Scoția, prin toată Scoția
am să te cînt, și tu n-ai să știi, *mo caraid,*
mo bhilis, mo gradh, mireasma ta
de mir am să o simt, și inima va fi mereu tînără,
voi alege coada șoricelului să opresc sîngerarea unui cap tare,
și mă voi odihni în patul tău de iarbă neagră pînă cînd te vei
încumeta
să mă săruți printre trestii
fiindcă doreai ca eu să mă înfrupt din tine, și să te strîng
cît să împart cu tine sîngele-ți involburat.
Apoi voi culege salcia montană, care chiar și sub mantia albă
cuibărit într-o pernă necunoscută
înflorește.

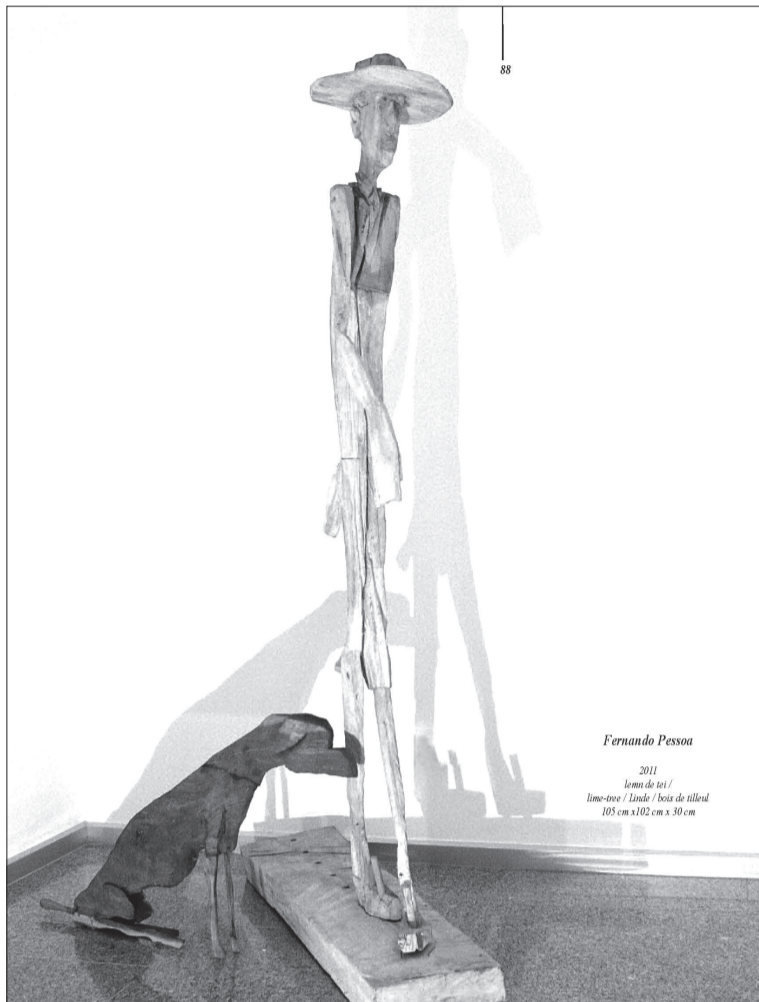
Geamănului meu din pîntece

*Îmi întorci spatele în patul cu vele
Granitul tăiat nu cedează
Ploaia mă urmărește pe coama dealului
Florile iscodesc pașiștea*

*Făcuți suntem din apă, făcuți
Spre a fi simțitori, nu spre a exista
Ranunculus abortivus
Îndrăznesc să spun că o vreme am să aștept aici*

Ultimul punct din cîmpul vizual

Da, doar o singură stea e vizibilă aici
astă-seară și da, se spune
apoi, apoi, apoi ca un cîine alb
și se spune înainte de a te naște,
se spune *m-am născut înainte de a te naște tu,*
înainte ca tu sau oricare altul să fie aruncat
cu genunchii apropiați într-o luptă pentru aer, am fost
și tu nu știi dacă mai sunt,
ierburile sălbatică de pe marginea drumului
se pleacă adînc într-o înțeleaptă și tristă consimțire,
fiecare fir plătînd e vizibil de acord,
deși în momente diferite, cu variate frecvențe,
după greutatea fiecărui suspin;
și da—continuă de pe strada mea
și tot așa pînă coboară ușor, dealul cu stejari bătînd în negru-
albastru,
dincolo de podul de piatră dincolo de pîriiasul cu pietriș
cătore următoarea familie de lumini—
capătul drumului cu indicatoare de garduri
și capătul unei linii meandrice
mereu ocolind ultimul punct din cîmpul vizual,
care parcă ar spune
continuă, ar spune
du-te ca un cîine ori ca un om
dus de un cîine, dacă tot nu știi pe unde mai ești;
ei, da, okay, steaua și acum scînteiază, cu picioare tremurînde

parcă ar fi un bătrîn înfrigurat mai-nainte de a fi bătrîni,
să o țintuiască de cer printr-un cui,
să repete acum și diseară cuvîntul *fragilitate,*
părînd să curbeze o linie vizibil frîntă

și, totuși, tot ce trece dincolo de ea înseamnă acum
vom continua oare să iubim
deși rămînem
orbi și încă nenăscuți.

Teoria pianelor acordate

Ea nu începe cu o carte,
nici chiar cu o ureche atentă.
E nevoie să te așezi și să fii una cu obiectul.
E nevoie să înveți să observi marile gesturi
într-o vibrație, să discerni
liniștea fiecărui moment diferit.

Acum pune un deget. Fii atent:
apeși pe o inimă care bate.
Dorință e să-nțelegi doar
această inimă care bate. Nu poți să auzi
ecuațiile fără cusur
dintre două corpuri.

Sunetul răzbate. E
bine temperat, doar tu o spui. Umăr
și piept deopotrivă. La timpul potrivit
se începe; la intervale
tăcere. Dacă atingerea nu e gîngășă
din gîndul tău fă atunci lumină.

Multe mai are de spus următoarea
Suflarea. Ești
chiar acolo unde
totul se numără.
Se cere să nu vorbești.
Începe să sune ca și cum s-ar trezi iubita ta.

Colocviu vespéral cu un soldat din Sfîntul Imperiu Roman

Ei bine, desigur, *imperium* va face implozie!

Acesta ne învață răzvrătirea prin cucerire! Pornim în sînge și
botulism
dar sfărșim în cărți. Pinakes și ciboriile răsar
de la Aachen la Saint-Denis; facem tăblii,
o jertfă adusă dragostei. Mizericordia
ne despovărează, mai întii în *ecclesiam*, apoi de dușmanii
noștri în *agro*

Barbar? Vrei să spui străin. A cucerii sub ordin
e dar. Genitivul își aparține acum.
Iată-ne cazurile, unde
ții băutura? Nu poți avea tablou
fără ramă — al nostru (e *plique-à-jour*).

Trăiască Charlemagne și mantia lui Charles Martel.

Königspfalzten strigă *Pater Europae* (nu
tocmai un paternoster); razele
crepusculare ating veșmintele împăratului.

Gîndirea lui Alcuin e anglo-saxonă și plăcută: *vox populi*, știe el,
e creștinătate dimineața și dezmăț
la mijlocul după-amiezii. Dar creierul lui Eriugena este terci
irlandez,
care nu-și merită sarea ori plata.

Iau doar ce ia un iubit. Solda
primită cu bucurie. Poetul spune
nos quoque per totum pariter cantabimur orbem
inunctaque semper erunt nomina nostra tuis
- da, chiar numele voastre pentru voi
se vor împleti cu ale noastre, chiar
și stropul de rouă dă nume în valea însetată a nopții (*vale*).
Vi se va cînta *sub voce*, cițiva cenți
sub limbile noastre.

Dar la *Completorium*, amintește-ți că toate astea sunt interludii.
Am văzut o mie de oameni căzînd lîngă mine,
și încă alte zece mii pe partea dreaptă a mea.
Ei vor rămîne în uitare.
Încerc să dau, nu să iau. Acești cițiva viteji
sunt timpâne, arhivele pentru *tabernaculum*,
acolo unde zidirea nu e lucrarea mea ori a ta.

Ce a spus el? *glorificabo*. Îndrăznește.

Poem după funeralii

Freamătul rotacizant
al unei albine

în adierea văratică tîrzie
din grădină:

o spun
despre un vechi prieten de familie

care a trecut
și peste primăvară.

(*New Poetries VI: An Anthology* edited by Michael Schmidt
and Helen Tookey, Carcanet Press, UK, 2015)

Dalina BĂDESCU / Ucigând balaurul

Ce rămâne după noi? Cum își vor aminti generațiile viitoare lumea noastră după ce nici unul dintre noi nu va mai fi pentru a-i lua apărarea? Vom rămâne în istorie ca fiind cei care au adus cea mai lungă perioadă de pace, de libertate și de emancipare sau ca cei care am lobotomizat întreaga civilizație europeană prin instrumente ademenitoare, pentru a o supune iarăși unei alte forme de dictatură?

Nu suntem noi singurii care și-au tulburat liniștea cotidiană cu asemenea nevroze și, cu siguranță, nici cei care își vor găsi răspunsurile în timpul vieții lor. Tot ce putem face este să ne întoarcem privirile către trecut, în speranța că vom găsi acolo o alinare pentru viitor. Ce vom găsi sunt variante de răspunsuri, de consemnări ale unor momente efemere, dar pe care le vom simți actuale și ne vor putea vorbi dincolo de vremurile în care au fost scrise, pictate, compuse ori doar imaginate. Și acolo ne vom găsi pe noi înșine, pe noi cei care, în afara cifrelor reci, am încercat să creăm o existență atemporală și arhetipală, o conștiință universală care se desăvârșește și își atinge scopul doar prin reflecția asupra ei înseși.

De ce ne vom identifica cu viața lui Iisus, cu viețile Sfinților, cu personajele tragediilor antice, cu cele shakespeariene, de ce vom amuți în fața tablourilor lui El Greco sau Van Gogh și de ce vom tremura la auzul concertelor lui Bach sau ale lui Mozart? Sunt toate frânturi din această conștiință, din această identitate a omului și a universului care, ieșind de sub fatalitatea spațiului, a

timpului și a creatorului însuși, au devenit unanim relevante și, mai mult decât atât, revelatorii. Arta este poate cea mai directă formă de arhivare a acestora, căci ea se adresează direct spiritului, suprimând convențiile culturilor locale, ale teritoriilor și ale epocilor care le-au generat. Ne adresăm mereu aceleași întrebări fundamentale și uneori reușim să ne și răspundem, iar când acest lucru se întâmplă, el intră în mitologia noastră universală sub forma unor eposuri fondatoare, repetate și traduse în toate culturile lumii.

Unul dintre acestea este mitul luptei cu Balaurul și al uciderii lui. De la egiptenii antici care povestesc despre Ra și Apepi la sumerienii care amintesc despre lupta dintre Marduk și Tiamat și până la miturile romane și tracice ale călărețului care ucide dragonul pentru ca, în final, să ajungem la varianta creștină a Sfântului Gheorghe sau la formele ei contemporane, laice, din beletristica de tip Harry Potter sau din benzile desenate, regăsim aceeași luptă a binelui cu răul, a noului cu vechiul și a luminii cu întunericul. Această bătălie continuă, cu un final luminos în narațiunile fondatoare, acolo unde binele învinge întotdeauna, în realitatea personală și în experiența concretă ea nu se termină niciodată definitiv, iar finalul mitologic acționează doar ca o aspirație, ca o încurajare metaforică venită din negura timpurilor, ca un răspuns posibil care aduce alinare și curaj.

Într-o lume sărăcită de mituri și, prin urmare, de aspirații înalte, Mircea Dumitrescu este o prezență solitară, în răspăr cu

vremurile, care afirmă și ilustrează conștiința creatoare înaltă, care sfidează ofensiva masei amorfe și continuă să se raporteze la marile teme umaniste într-un mod atât de personal încât devine universal. Despicând albul hârtiei și descoperind posibilitățile negrului de a contura forme, sau săpând în substanța lemnului tranșeele viitoarei gravuri sau sculpturi, Mircea Dumitrescu ajustează permanent balanța fină a luminii și a întunericului, a plinului și a golului, a ființei și a nimicului.

Discursul expoziției *Ucigând Balaurul* este unul ambidirecțional, care poate fi citit din orice capăt al său, fie începând cu crearea formei, cu afirmarea ființei dintr-un punct zero, din neantul tuturor posibilităților, și continuând cu dematerializarea ei, cu dezagregarea în lumină a corporalității abia dobândite, fie pomind de la pierderea Luminii edenice, de la izgonirea din Paradis, de la căderea în Istorie și de la eșuarea în corpul material și efemer la capătul căruia nu se găsește decât certitudinea extincției.

Oricare ar fi sensul de lectură ales, echilibrul fragil și balanșul tragic între ființă și neant, între ordine și haos, între întuneric și lumină susțin întreaga viziune a artistului, iar *Uciderea Balaurului* este supremă și infinită, fără de care cele două părți n-ar putea să existe, să se susțină reciproc și să creeze totul, măreția Universului infinit și frumusețea unică a lumii finite. Mircea Dumitrescu este Artistul, adică revelatorul, martorul și conștiința trează a acestei sfîșietoare povești!

MIRCIA
DUMITRESCU

